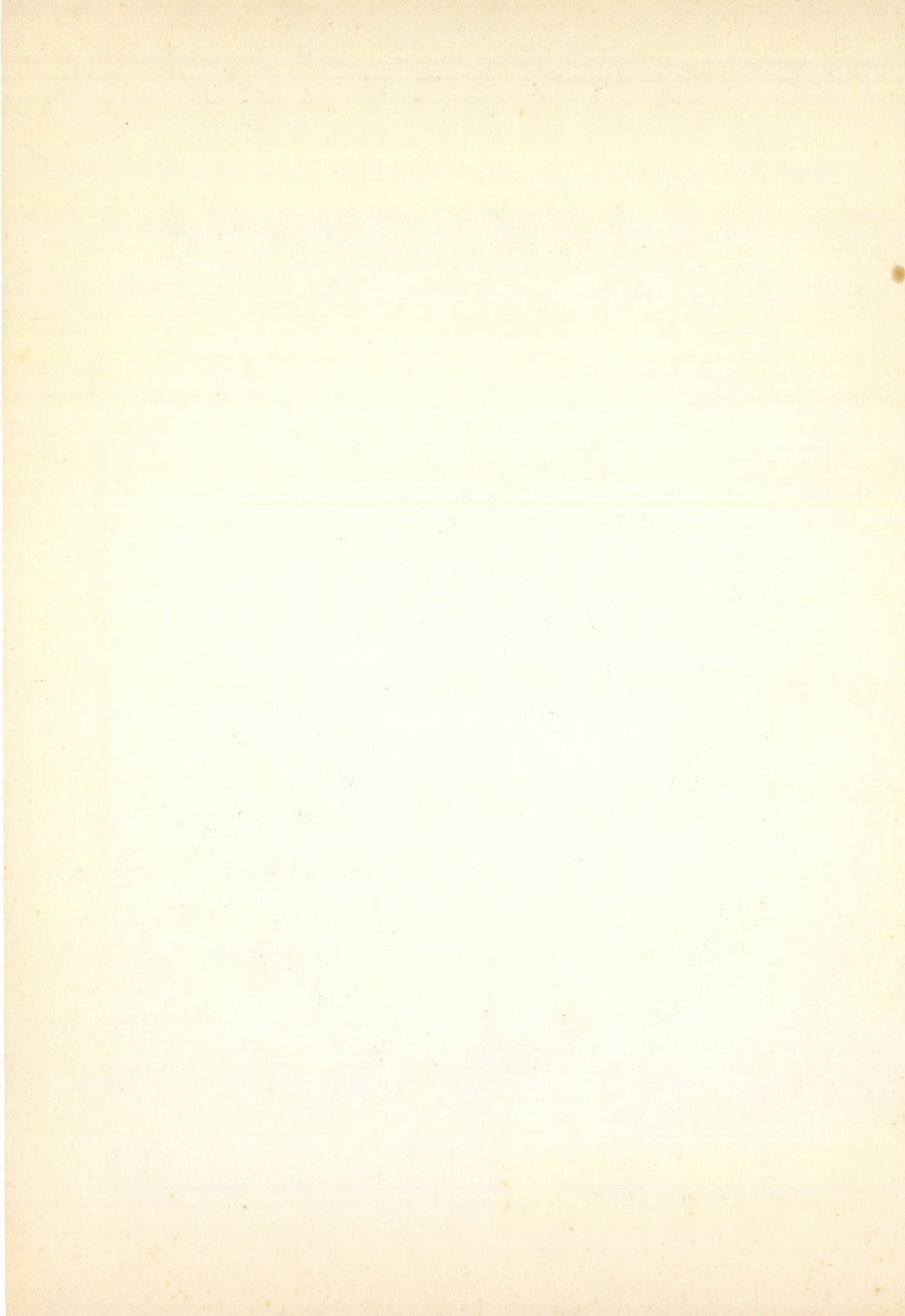

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1988. JANUÁR–DECEMBER

1.-2. szám

**IRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT
A KUVIK VÉDELME ÉRDEKÉBEN!**

Ha az Egyesület minden tagja csupán egyszer tesz valamit is ez évben a kuvik védelméért, máris felbecsülhetetlen segítséget kapott a magyar állomány.

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET
1121 BUDAPEST
Költő u. 21.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

ICBP KONFERENCIA

A szocialista országok madártani együttműködésének lehetőségei

A konferencia hivatalos programjának utolsó előtti napján került sor a résztvevő szocialista országok delegációinak összejövetelére. Mivel a nagyszámú felszólaló és érdeklődő miatt nem lehetett gyors és hathatós eredményekre számítani, az ülést a lengyel küldöttség vezetőjének javaslatára azzal napolták el, hogy másnapra minden ország küldöttsége kidolgoz egy rövid programot és azt a küldöttség rangidős tagja ismerteti.

A másnapi összejövetelt a MME elnöke, mint házigazda nyitotta meg és rámutatott, hogy az a tény, hogy minden keleteurópai szocialista ország képviseltette magát a konferencián jó alkalmat nyújt közös tervek kialakítására.

Az NDK delegáció vezetője kifejtette, hogy az együttműködést két szinten lehetne megszervezni.

1. Tudományos – akadémiai szinten, a KGST akadémiai együttműködési megállapodás keretein belül. Így például erősíteni lehetne a kapcsolatokat a már működő tüzök munkacsoporton belül, melyben jelenleg az NDK, Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország és a Szovjetunió érdekelt, s melyhez csatlakozhatna Románia is. Hasonlóan jó együttműködési platform ezen a szinten a KGST országok alkalmazott ornitológiai programja.

Javasolta, hogy terjesszék ki a tüzök kutatócsoport munkáját a nyugateurópai populációkra, illetve a nyári lúd programot – melyben jelenleg az NDK és Csehszlovákia vesz részt – Lengyelországra és Magyarországra.

2. A másik elképzelhető szint a madárvédő egyesületek és hasonló más szervezetek szintje. Ennek megszervezése idő- és munkaigényesebb lenne, de magában foglalhatna olyan témákat mint pl.:
 - információ csere tudományos eseményekről és eredményekről;

- folyamatos többoldalú információ csere újonnan megjelent cikkekről, könyvekről és egyéb kiadványokról, illetve ilyen publikációk cseréjének megszervezése;
- különféle hosszútávú programok;
- egyének és csoportok cserelátogatása egymás munkájának jobb megismerésének céljából.

A felszólaló véleménye szerint ezt a munkát először bilaterális alapon kellene szervezni.

A lengyel felszólaló elmondta, hogy mintegy 700 fő dolgozik az Ornitológiai Egyesületben. Ez csekély számnak tűnhet, de a Természetvédelmi Társaságban, melynek több tízezer tagja van, sok madárvédelmi beállítottságú ember vállal munkát. Ezért a nemzetközi kapcsolatok kialakításánál elsősorban velük kell felvenni a kapcsolatot.

A jugoszláv küldöttség – a németekhez hasonlóan – szintén alaposan felkészült és a következő hosszútávú programokban javasolt nemzetközi együttműködést:

1. Réthisas. Jugoszlávia jelenleg is folytat egy kutatóprogramot, melyet részben a belga F.I.R. finanszíroz. Ehhez a munkához csatlakozhatna egyrészt Magyarország és Románia, másrészt az NDK, Lengyelország és a Szovjetunió, s akkor mind a pannon, mind pedig az északi réthisas populáció vizsgálható lenne.
2. Parlagi sas. Hozzunk létre hosszútávú kutatási programot Magyarország, Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia részvételével.
3. Kárókatona. Bulgária, Románia, Jugoszlávia, Magyarország, Szovjetunió és Görögország jöhetne számításba ennél a kutatási tervnél. (A német delegáció vezető rámutatott, hogy az északeurópai államok jelenleg egy ilyen program közepében vannak, s a KGST csoport kiegészíthetné annak eredményeit, illetve csatlakozhatna a kutatáshoz.)
4. Kis kárókatona. Bulgária, Románia, Jugoszlávia és Görögország érdekeltek ebben.

A többi jelenlevő kérdésére a jugoszláv felszólaló elmagyarázta, hogy nincs minden jugoszláv tag-köztársaságban madártani egyesület, de ezek szervezése mindenütt folyamatban van. Az anyagi támogatás egy részét nemzetközi szervezetek adják, mint pl. FIR, IWRB, ICBP, KGST.

A bulgár küldött a kis kárókatona kutatásának koordinálását javasolta Bulgária, Jugoszlávia, Románia, Görögország részvételével. Bulgáriában sincs még madártani egyesület, a madárvédők természetvédelmi egyesületek keretében dolgoznak.

A csehszlovák küldöttség vezetője a következő pontokat terjesztette elő:

- javítsuk az információ áramlást a szocialista országok között;
- fokozzuk az együttműködést a tűzok, a ragadozómadarak és viziszárnyasok kutatása terén;
- szervezzünk kétévenként konferenciát a szocialista országok részvételével, az ICBP konferenciák előtt rövidebbel, hogy ezen a szocialista országok közös platformot alakíthassanak ki és így hatékonyabban képviselhessék a tagországok érdekeit a soron következő ICBP konferencián;
- Csehszlovákia kéri a testvéri országokban működő madártani szervezeteket, nyújtsanak segítséget abban, hogy Csehszlovákia csatlakozzon a ramsari egyezményhez;
- végezetül javasolta, hogy az Ornitológiai Világkongresszust 1993-ban tartsák Budapesten a Magyar Madártani Intézet megalapításának századik évfordulója tiszteletére.

A román javaslatok a következők voltak:

- monográfia kidolgozása a Duna-völgy madárfaunájáról az NDK, NSZK, Csehszlovákia, Ausztria, Magyarország, Jugoszlávia, Románia, Bulgária és a Szovjetunió részvételével;
- fokozzuk az együttműködést a tűzok kutatás területén, szervezzük meg a tapasztalatok folyamatos cseréjét;
- gyűrzési együttműködés kialakítása Magyarország és Románia között;
- kiadványok cseréje és közös kiadványok megjelentetése.

Végezetül a magyar álláspont ismertetésére került sor:

- fokozzuk a túzok kutatási együttműködést. Készek vagyunk bármikor továbbadni ezen a téren nyert tapasztalatainkat;
- készek vagyunk segítséget nyújtani szomszédainknak a gyű-rűzésben, ha erre felkérnek bennünket;
- fokozzuk az együttműködést a vizivad számlálási munka terén;
- hozzuk létre a WEBS-en belül a KGST szekciót, mihelyt minden országban megalakul a madártani egyesület, vagy megfelelője.

Miután a küldöttségek ismertették álláspontjukat, maradt egy kevés idő az elhangzottak megbeszélésére. A közös munka közös publikációs tevékenységet igényel majd, mutatott rá a csehszlovák küldött.

A lengyel delegátus felvetette, hogy a darut vegyük fel közös kutatási témaként. Ugyancsak ilyen közös téma lehetne a növényvédőszeres és nehézfémek felgyülemzése a madarakban, s ennek kivetítése a környezetre. A németeknek ezzel szemben az volt a kifogásuk, hogy ez utóbbi két témát csak akadémiai szinten kutathatnánk, mert náluk minden ilyen jellegű adatot bizalmasan kezelnek.

A megbeszélést a szovjet küldöttségvezető tanácsai zárták. Kiemelte, hogy a szocialista országokban egyre nagyobb az érdeklődés a madártan és a madárvédelem iránt. Ideje megfontolni, hogy létrehozzunk egy olyan szervezetet, mely tömöríti a KGST országok ilyen jellegű egyesületeit.

Mint a felszólalásokból kitűnt, az együttműködés két szinten és két vonalon – madárfajok, illetve tájegységek szerint – képzelhető el, folytatta a szovjet küldött. Ha azt szeretnénk, hogy a KGST napirendre tűzzön valamilyen madártani, vagy madárvédelmi kérdést, akkor ez az adott ország állandó KGST képviselője segítségével lehetséges. A KGST VB szabályzata szerint napirendre kell tűzni minden olyan témát, melyet az egyik tagor-

szág képviselője javasolt, s ezt legalább még egy ország képviselője támogatja. Így megfelelő egyeztetéssel elérhető, hogy nagy horderejű madártani kérdések még a KGST napirendjére is felkerüljenek.

Ezzel a tanácskozás végetért. Számomra, aki ezen tolmács és jegyzőkönyv-vezető feladatokat ellátva vettem részt, különösen érdekes volt látni, hogy a tűzök milyen kiemelt helyet kapott, s hogy a nyolc küldöttségből négy magyarul mondta el program-javaslatát. A célokat sikerült megfogalmazni, hogy mi valósul meg belőlük, az mindnyájunkon múlik!

Császár Ede

MADÁRVÉDELEM

Magyarország túzok (*Otis tarda*) állománya az 1987. évi februári felmérés alapján

Az 1986/87. évi kemény tél az ország túzokállományának jó részét diszmigrációra, ill. vándorlásra készítette. Ennek mértékét jól szemléltetik azok az adatok, melyeket az 1986. évi felméréssel való összehasonlítás során nyertünk. Az 1. táblázatban megyei bontásban mutatom be az 1986-1987. évi állománynagyság és állománysűrűség adatokat és azok változását. Az 1986. évi értékeket tekintettük 100 %-nak, a változást ehhez mértük. (Ha az előző év adata 0 volt, akkor a változás mértéke végtelen, amit a számítógépes törzskönyvi nyilvántartásban a számítógép 999,99 %-nak ad meg.) Ugyanezen értékeket az állatföldrajzi alapon kialakított kategóriák szerint részletezve mutatja a 2. táblázat is. A jelzett állomány-mozgásokat jelzi az, hogy a túzok ismét megjelent Fejér, Zala, Vas megyékben, ahol a korábbi télen nem volt észlelhető. Ezek a Kisalföldi, Balatoni, Mezőföldi elterjedési körzetek állományait növelték. Ugyancsak emelkedett a túzok téli mennyisége Borsodban, bár az Észak-Alföldi elterjedési körzet állományának jórésze hiányzott (mintegy 38,5 %). Ugyanez a csökkenés volt jellemző a Duna-menti körzetre (hiányzott 20,6 %) és a Tiszántúli körzetre (hiányzott 19,2 %) is. Összességében elmondható, hogy 1987. év februárjában 469 madárral, azaz 19,83 %-kal kevesebb túzok volt Magyarországon, mint 1986-ban. Hogy a madarak milyen mértékben vészték át a vándorlást, arra az 1988. évi februári értékek és a II. Országos Túzokállomány Felmérés fognak adatokat szolgáltatni, utóbbit 1988. április-június hónapokban végezzük. A kemény telek hatásának a kivédésére korlátozottak lehetőségeink, mert a túzokos vadföldek (Kiskunsági Nemzeti Park), vagy a téli szilázsetetés (Dévaványa) csak kis mértékben képes megkötni a madarakat.

A vonulási ösztön érvényre jutása után — már hasonlóan más vonuló madarakhoz — nem tudunk mit tenni. Sajnos a veszteségeket a mai reprodukciós szinten a tűzokállomány nem képes kiegyenlíteni.

Itt említendő meg, hogy a lengyel tűzokállomány is gyakorlatilag a 70-es/80-as évek kemény telei következtében pusztultak ki. Az NDK tűzokállománya pedig az 1978/79-es télen az elvándorlások után 500 pd-ról 300-ra esett vissza. Csak reménykedhetünk, hogy a következő telek hőmérsékleti és hóviszonyai nem készítenek elvonulásra madarainkat, mert a jugoszláviai és olaszországi telelésből csak kevés példánynak van visszaút.

Dr. Faragó Sándor

Sz.	Megye	Tűzok - állomány							
		Nagysága				Sűrűsége			
		1986 pd	1987 pd	dif. pd	87/86 %	1986 pd/km ²	1987 pd/km ²	dif. pd/km ²	87/86 %
1	Bács-Kiskun	314	247	- 67	78,66	0,36	0,34	- 0,02	95,34
2	Békés	879	796	- 83	90,56	0,53	0,40	- 0,13	75,37
3	Borsod-Abaúj- Zemplén	42	50	+ 8	119,05	0,10	0,15	+ 0,06	156,16
4	Csongrád	45	33	- 12	73,33	0,05	0,08	+ 0,03	163,16
5	Fejér	0	27	+ 27	999,99	0,00	0,09	+ 0,09	999,99
6	Győr-Sopron	62	61	- 1	98,39	0,12	0,09	- 0,04	71,12
7	Hajdú-Bihar	436	307	-129	70,41	0,19	0,13	- 0,06	68,28
8	Heves	153	86	- 67	56,21	0,23	0,14	- 0,09	62,20
9	Pest	173	139	- 34	80,35	0,83	1,34	+ 0,52	162,31
10	Szolnok	261	145	-116	55,56	0,18	0,09	- 0,09	50,01
11	Vas	0	1	+ 1	999,99	0,00	0,01	+ 0,01	999,99
12	Zala	0	4	+ 4	999,99	0,00	0,03	0,03	999,99
Országos változás összesen:		2.365	1.896	-469	80,17	0,25	0,21	- 0,04	84,28

1. Táblázat: A tűzokállomány megyénkénti állomány nagyság és sűrűség változása 1986-1987 között Magyarországon

Tűzok - állomány

Sz.	Körzet	Nagysága				Sűrűsége			
		1986	1987	dif.	87/86	1986	1987	dif.	87/86
		pd	pd	pd	%	pd/km ²	pd/km ²	pd/km ²	%
1	KHD Duna-mente	486	386	- 100	79,42	0,47	0,47	+ 0,00	99,58
2	KHT Tiszántúl	1.552	1.254	- 298	80,80	0,26	0,21	- 0,04	83,13
3	KHE Észak-Alföld	265	163	- 102	61,51	0,17	0,12	- 0,05	69,24
4	KHM Mezőföld	0	27	+ 27	999,99	0,00	0,09	+ 0,09	999,99
5	KHK Kisalföld	62	62	+ 0	100,00	0,10	0,07	- 0,03	72,64
6	KHB Balaton	0	4	+ 4	999,99	0,00	0,03	+ 0,03	999,99
Magyarország összesen:		2.356	1.896	- 469	80,17	0,25	0,20	- 0,05	81,14

2. táblázat: A tűzokállomány elterjedési körzetenkénti állomány nagyság és sűrűség változása 1986–1987 között Magyarországon

Jelentés a „túzok éve 86” akció tapasztalatairól Fejér megyében

A Magyar Madártani Egyesület által meghirdetett akció olyan feladat volt, melybe Helyi Csoportunk is aktívan részt tudott venni, mivel a megye Ny-i területén a Sárréten, valamint Dinnyés térségében még megtalálhatók ha kis számban is a tűzokok. Széchenyi Zsigmond ifjú korában Sárpentele környékén még vadászott is rájuk, persze ekkor még nagyobb létszámban éltek és szaporodtak a háborítatlan területen. Idős emberek elbeszélései szerint a megye D-i részén a Sárvíz mentén is költött mintegy 40-50 évvel ezelőtt.

Ezek előrebocsátása után a HCs. munkáját ismertetnénk.

Körlevélben kértük tagtársainkat, hogy tűzokos megfigyeléseiket jelentsék. A felhívásra Dr. Warwasovszky Emil tagtársunk közölte, hogy 1985. nov. 1-jén Agárd-Zichyújfalu között takarmánykáposztában 7 madarat, majd 1985. dec.21-én Székesfehérvár Feketehegy-Sárrét térségében 31 tűzokot észlelt. (Ivararányokat nem közölt).

A téli megfigyelés eredményén felbuzdulva munkatervet készítettünk a számlálás, fészekkeresés és kitűzés végrehajtására. A tojásmentés érdekében a Fejér megyei Hírlapban egy cikket tettünk közzé. Az akció keretében 5 közös túrát szerveztünk a Sárrétre. Március hónapban értesültünk róla, hogy a Sárrét jelentős része védelmet kapott, ezen belül egy még érintetlen terület (Pálmajor—Csór térségében) kiemelten védett lett. A március 22— május 18-ig tartó közös túrák sajnos nem igazolták a reményeinket, mert 1986. március 22-én Sárszentmihály Pálmajor térségében 4 (1 hím), április 27-én Csór térségében 2 (1 hím), május 2-án Sárpentele közelében 4 (1 hím) tűzokot sikerült csak megfigyelni. Ezt követően már csak május 10-én 1 hím madarat sikerült megfigyelni költési időben a Sárréten.

A tervezett fészekkutatót sem sikerült megszervezni, mivel ekkorra már a túrán résztvevők száma sajnálatosan megfogyatkozott. Ennek ellenére merjük remélni, hogy 1 fiókat sikerült felnevelni, amit Koltai Gábor természetvédelmi őr december 1—10 között észlelt 5 tűzok megfigyelésére alapozzuk. (Kor és

ivararány megállapítására nem vállalkozott). Nem zárható ki azonban, hogy a tűzokok a megye más területén is feltűnjenek. 1986. okt. 26-án Dinnyés határában, a Kutatóháztól DNy-ra 6 (vagy 7) madarat látott Dr. Vörös László Zsigmond szántóföld felett repülni. 1986. dec. 14-én Baracskey Béla csoportjával 2 madarat látott a Dinnyés-Fertő felett repülni. Korábban Dr. Vörös László Zsigmond 1974. aug.-ban 6 fős családot látott Dinnyés határában, kitollasodott fiatalokkal.

Az éves munka eredményeképpen megállapítottuk, hogy a Sárrét tűzokállománya kritikus helyzetbe került (az 1980-as nyári 20 példányos megfigyeléshez viszonyítva).

A nagyobb számú (költési időn kívüli) megfigyelések pedig valószínű kóborló (táplálékot kereső) a Duna tulsó oldalán lévő élőhelyről idevetődött madarak észleléséről tanúskodnak.

A jelenlegi helyzet kialakulásához feltevésünk szerint az alábbi okok is közrejátszottak:

1. Ideiglenesen üzemelő katonai tábor létesítése a védett terület közvetlen szomszédságában. Zavaró hatásán felül az illegális vadászat sem zárható ki (gépkocsiról). Erre utaló nyomokat is találtunk.
2. A védett területen (Csór határában) motoros sárkányrepüléseket figyeltünk meg költési időben.
3. Az ősgyeppek területének további feltörését ez évben is észleltük a Séd – vasút által határolt területén Pálmajor közelében.
4. A gépi szénabetakarítás rendszeres végzése költési időszakban. (Legkritikusabb május 15 – és június 15 közötti időszak).
5. A területen igen elszaporodott rókaállomány. Megfigyeléseink szerint élénken érdeklődtek a tűzokok mozgása iránt a költés megkezdése előtt. Ha az idős madárra nem is, de a tojásokra és fiókákra mindenképpen veszélyt jelentenek.

Javaslat az állomány megmentésére:

1. Vérfrissítés keltetett juv. példányok kihelyezésével.
2. Védett területről a járművek (kivéve mezőgazdasági) kitiltása (kétnyelvű tábla kihelyezése).
3. Ősgyepék feltörésének betiltása.
4. Szénakaszálás kezdetének megszabása június 15-ben.
5. Róka gyérítése.
6. Téli eleség biztosítása repce és takarmánykáposzta vetésével.

Dr. Vörös László Zsigmond

**Tűzok (Otis tarda) elhullások 1986/87 telén
Magyarországon**

Az 1986/87-es kemény tél megtizedelte tűzokállományunkat. Sok helyről kaptam jelentést tűzokhullásról. Erről viszonylag keveset olvashatunk, ezért találok szükségesnek és tanulságosnak közreadását. A felsorolt adatok sorszámai az 1. térképen is jelölik az elhullás helyét. Látható, hogy ez kiterjedt az egész ország területére. Ismertetem egyúttal a megtalálás körülményeit, az adatközlőt, és a laboratóriumi vizsgálatok során nyert adatokat.

1. *Dévaványa* – Sziget 1986. október 10. Egy kifejlett, szárny-sérüléssel kakas került legyengülve a Tűzoktelepre, amely október 21-én elhullott.
2. *Dévaványa* – Téglagyár 1987. január 21-én fogtak egy legyengült fiatal kakast, de elhullott január 30-án a Tűzoktelepen.
3. *Füzesgyarmat* 1987. január 25-én fogtak egy legyengült idős kakast, mely mind a mai napig a Dévaványai bemutatókertben látható. Sikerült felerősítve életben tartani.
4. *Szabadkígyós* 1987. január 30. Ahol a vasút átszeli az ősgyepet a vonat gázolt el egy madarat. Maradványaiból ítélve kakas volt (Kovács János közlése a Nimródban közzétett felhívásomra).

5. *Sopronkőhida* – Sopronpuszta 1987. február 3. Repcetáblán fogtak 1 ad. tojót. A soproni „Kellner S.” Vadásztársaság fácánvolierjébe került, nagyon legyengült állapotban. Etették, gyógyszereltük, ennek ellenére február 7-én elhullott. Tetemét a Természettudományi Múzeum Állattárában, ill. az Országos Állategészségügyi Intézetben kérésünkre megvizsgálták. (Köszönet érte dr. Mészáros Ferencnek, dr. Muray Évának ill. dr. Sztojkov Vladovnak).

A parazitológiai vizsgálatok a *Hymenolepis villosa* mintegy 10 pd-ának jelenlétét állapította meg, mely a tuzok közösleges és fajspecifikus parazitája. A rossz kondíciót sokkal inkább az a gyulladás okozta, melynek nyomait a hasüregben lehetett felfedezni. Az uterus mindkét oldalon 10-10 cm (!) átmérőjű, koncentrikus fibrin-lapokból álló, tömör sajtos tömeggel volt tele. Mindenütt bevézések lehetett látni. A kémiai vizsgálatok (a belső szervekből) az alábbiakat eredményezték:

Réz	(Cu)	86,23	mg/száranyag kg
Zink	(Zn)	784,40	száranyag kg
Mangán	(Mn)	7,94	száranyag kg
Ólom	(Pb)	8,90	száranyag kg
Kadmium	(Cd)	42,30	-!! száranyag kg
Króm	(Cr)	0,65	száranyag kg

6. *Bicske* Vasztély-puszta 1987. február 6. Faluszéli ház melletti kazalnál tartózkodott. Etette a ház tulajdonosa, de február 8-án elhullott. A fiatal tojó a Madártani Intézetbe került.
7. *Balf* 1987. február 8. A település és a Fertő nádas között tartózkodó 10 pd-ból 1 ad. legyengült kakas megfogva. A soproni egyetemen gondoztuk, gyógyszereltük, de február 10-én elhullott. A boncolás során a nyakában észlelt bevézés, savós, véres váladék ütésre vezethető vissza. Mivel a szárnya is sérült volt, elképzelhető, hogy nekirepült valaminek (vezeték, erdősáv, stb.). Parazita nem volt kimutatható.

A belső szervek kémiai vizsgálata az alábbiakat eredményezte:

Réz	(Cu)	15,35	mg/szárazanyag kg
Zink	(Zn)	315,89	szárazanyag kg
Mangán	(Mn)	8,83	szárazanyag kg
Ólom	(Pb)	3,63	szárazanyag kg
Kadmium	(Cd)	1,02	szárazanyag kg
Króm	(Cr)	0,38	szárazanyag kg

8. *Szőreg* 1987. február 11. A település fölött körözött egy kakas, melyet az út mentén, árokparton találtak meg. Az 5-6 éves példány február 17-én hullott el a Tűzoktelepen.
9. *Kunszentmiklós* 1987. február 27. 1 kakas maradványait találta dr. Bankovics Attila (személyes közlés), mely a januári hidegben hullhatott el.
10. *Dunapataj* 1987. február 28. 1 pd-t találtak elhullva, melyet a Természettudományi Múzeumba küldtek fel (Szenek Zoltán személyes közlése).
11. *Karcag* 1987. tél vége (dátum ?). A település határában Bartha Péter vadőr 4 elhullott tűzokot lelt többé-kevésbé széttéptett állapotban (dr. Kovács Gábor levélbeli közlése).
12. *Hortobágy* Borzas puszta 1987. április első hetében találta 1 tyúk maradványait dr. Kovács Gábor (személyes közlés), valószínűleg a kemény télen hullhatott el.

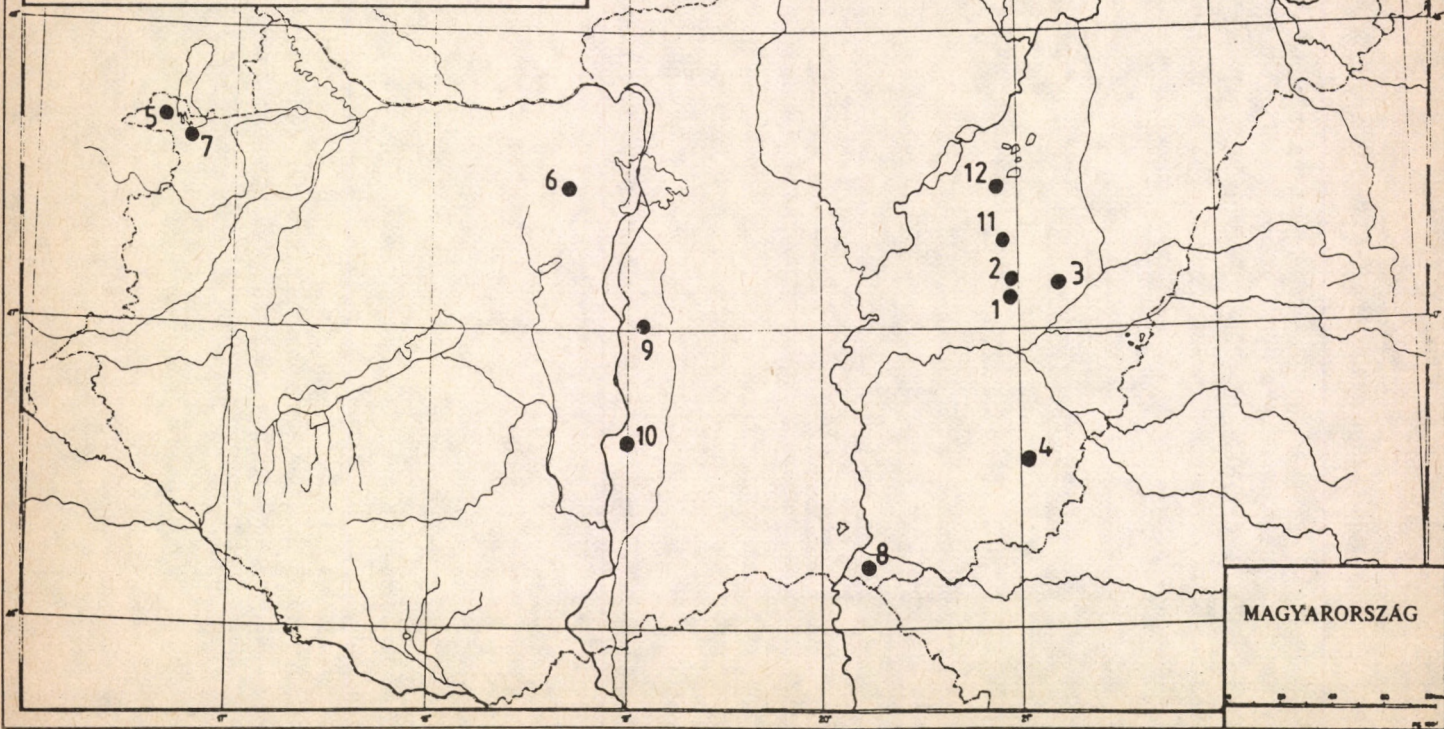
Az elhullások zöme január végére, februárra esik. Madarainknak egy része az átlagosnál mintegy 5-10 C^o-kal hidegebb telet, és a mintegy 40 cm-rel magasabb hótakarót (1. ábra) vándorlással védte ki. Ezt bizonyítják egyrészt a megfigyelések, másrészt az, hogy a február végi számlálásoknál még csak mintegy 1.896 pdt-t rögzítettek. Kisebb része viszont a helyén maradt, s ezeknél következhetett be az elhullás.

A jövőben a januári 20 cm-t meghaladó hóréteg vastagsága és a - 5 C^o-ot meghaladó pentádközepű hideg esetében szükséges az etetés (szemes, szilázs stb.), hogy az ittmaradt madarak energiaháztartását fenntartsuk.

A tűzok vándorlással és elhullással kapcsolatos ismereteink elmélyítése céljából kérem, hogy ha tisztelt Tagtársaim rendelkeznek megfigyelésekkel ill. adatokkal, azt tudassák velünk (9401 Sopron Egyetem Pf: 132).

Dr.Faragó Sándor

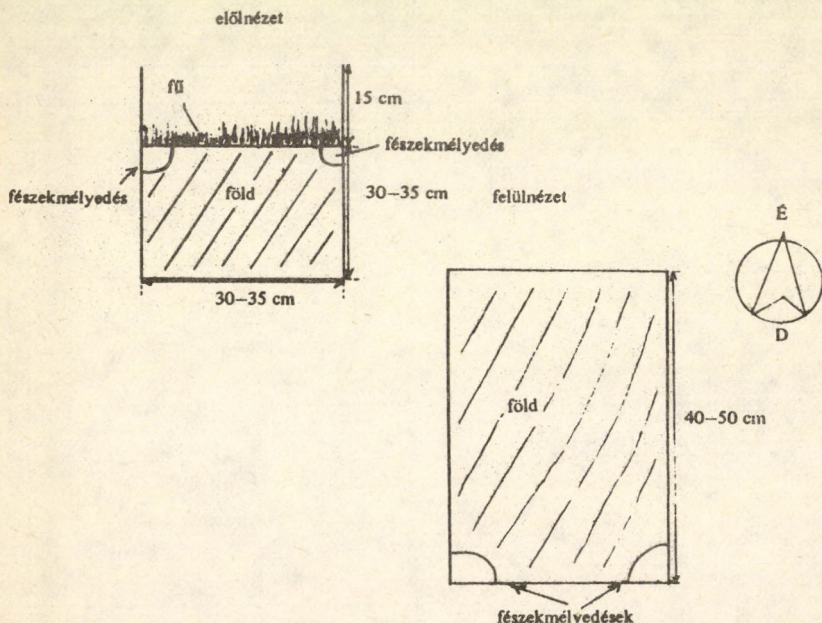
ELTERJEDÉSI TÉRKÉP
TŰZOK (Otis tarda) ELHULLÁSOK
1986/87 TELÉN MAGYARORSZÁGON

Költőláda lapostetőn fészkelő búbospacsirták (*Galerida cristata*) részére

A búbospacsirta egyre gyakrabban fészkel lapostetőkön. E fészkelési mód az alábbiakban javasolt költőláddal elősegíthető. Nálunk Dombóváron jól bevált, a pacsirták előszeretettel költöttek benne.

Költőláda rajza:

A láda fából készüljön (a műanyag esetleg nem bírja a hideget és néhány év alatt széttöredezik), aljába fúrjunk néhány lyukat (víz-levezetés). A ládát csak kb. 2/3-ig töltsük fel földdel, a megmaradó rész védi a fészket naptól, esőtől. A fészekmélyedéseket nekünk kell elkészíteni, a következő módon: a fészek leendő helyéről kevés földet kiveszünk, majd öklünket a földbe nyomva ki-

alakítjuk a 6-8 cm mély gödröt. Oldalát és peremét döngöljük keményre. Jó, ha föld nedves, mert kiszáradás után a mélyedés tartósabb lesz. A csapadék, a hó egy év alatt elmoshatja a gödröcskét, ezért tavaszonként (március elején) újítsuk fel. A mélyedések a láda sarkainál legyenek, lehet mind a négy sarokban is, de a DK-i és DNY-i sarokban mindenképpen. A földet a mélyedések kivételével vessük be fűmaggal. A ládát lehetőleg a párkányzat déli sarkába helyezzük ki, tegyük alá 2 db téglát, mert így az alja szellőzik, kevésbé fülled be. A lapostetőknek két típusa van: a sima, kátránypapírral (bádoggal stb.) borított, és a gyöngy-kavicssal felszórt. Eddig csak utóbbin találtam fészket, ezért ilyen tetőre ajánlom elhelyezni a költőládákat.

Orbán Zoltán

Kerecsenfiókákat (*Falco cherrug*) zsákmányoló héja (*Accipiter gentilis*)

1986. június 10– és 18-a között Sipos Lászlóval kerecsensólyom sziklán lévő fészket őriztük a Bükki Nemzeti Park területén. Az őrzés átvételekor három gyűrűs fióka volt. A fiókák a többi fészkekhez képest több hetes növekedési késésben voltak. Az őrzés első napjaiban semmi rendellenességet nem tapasztaltunk, az öreg madarak rendszeresen etették a fiókákat. 13-án dél körül jelent meg a fészeknél egy ragadozómadár, rászállt a fészekre, majd megfogta az egyik fiókát és elrepült vele. A ragadozó – Szitta Tamás és Sipos László szerint – fiatal héja volt bár a tévedés nem zárható ki, hiszen a leshely csak korlátozott rálátást biztosított a fészkek környékére, és az eset is gyorsan játszódott le. Még aznap értesítettük az illetékeseket és Szitta Tamás másnap meg is nézte az őrhelyről a fészket. Mivel feltételezhető volt, hogy a héja esetleg visszajön, azt tanácsolta, hogy ez esetben próbáljuk meg kiabálással vagy más módon elriasztani. Sajnos a héja ismét megjelent (16-án délután egy óra körül), és fittyet hányva a kiabálásra, elvitt még egy fiókát. Ismét szóltunk a területkezelőnek, és másnap Szitta Tamás hegymászó felszereléssel meg is érkezett. A megmaradt fiókát némi bonyodalom és nyaktörő mutatvány árán sikerült kiszedni a fészkekből és egy másik fészekbe helyezni.

Sipos László – Orbán Zoltán

Ragadozómadár felmérések és fekete gólya (*Ciconia nigra*) fészkelés Komárom megye déli részén

1985. áprilistól szeptemberig Komárom megye déli részén, a Kisbéri Erdészet területén dolgoztam, mint erdőtervező. Itt 900 hektáros, összefüggő területen ragadozómadár felmérést is végeztem. A mintaterület Kisbér, Hánta, Bakonyszombathely, Réde, Ácsteszer és Csatka községek határában terül el. Túlnyomó része — kb 80 %-a — erdővel borított. Az erdők zömét cseres és kocsánytalan tölgyesek, gyertyános tölgyesek alkotják.

A ragadozómadár állomány-felmérés eredménye a következő:

faj	fészkelő pár	ismert fészek
egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	48—50	21
héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	8—9	2
darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	3	—
kaba (<i>Falco subbuteo</i>)	2	—

A megtalált, lakott egerészölyv fészeknél 5 költés sikertelen volt, 8 fészekből egy, 6 fészekből kettő, és 2 fészekből három fióka repült ki. Ez fészkenként átlagosan 1,24 kirepült fiókát jelent, ami más területek és korábbi évek felméréseihez viszonyítva elég alacsony szám.

(Az egyik ismert héja-fészekből két fióka, a másiból egy fióka repült ki.)

A területen összegyűjtött ragadozómadár-köpetek és egyéb táplálék-maradványok elemzésére még nem került sor.

Érdekességgéppen megemlítem, hogy június végén az egyik bakonyszombathelyi erdő szélén egy frissen zsákmányolt menyét-ről (*Mustela nivalis*) riasztottam fel egy egerészölyvet. (Később visszazállt és megette.) Júliusban pedig egy tarra vágott területen egy rézsiklót (*Coronella austriaca*) találtam azon a helyen, ahonnan az egerészölyv felszállt. A sikló még élt, bár az ölyv már alaposan kikezdte az oldalát.

A vizsgált területen egy feketególya-pár is fészkelte. Fészük egy 85 éves – a vágásérettségi kort már meghaladó korú – csertölgyes erdőrészletben volt. Az erdőgazdaság (Vértesi EFAG) és az erdőzet azonban beleegyezett, hogy az állomány a következő üzemi időszakban se kerüljön véghasználatra. A szomszédos erdőrészletekben sem végeznek költséi időben fakitermelést, így a feketególya-pár nyugodt fészkelése a következő 10 évre is biztosítottnak látszik. Táplálkozóhelyük – a Fekete-vízi tavak és környéke – már helyi jelentőségű természetvédelmi terület. A pár 85-ben három fiókát nevelt fel.

Varga Zsolt

Műfészekben költő örvös galamb (*Columba palumbus*)

1987. február 28-án erdei fülesbagoly számára 40 cm átmérőjű műfészket helyeztem ki, 2 méter magasságban rekettüfűzetre, pihenőhelyük közelében. Május 5-én kotló örvös galambot találtam az egyik fészekben. Május 18-án jégeső esett a környéken, 19-én összetört tojásokat találtam az elhagyott fészekben.

Kertész László

**Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) adatok
1986-ból**

Megye, város, körzet	Helységek száma	Költőpárok	Sikeresen költő párok	Sikertelenül költő párok	Párok, ahol a fiókák száma ismeretlen	Pár nélküli golyafészkek	Kirepült fiatok száma	Fiókák átlaga	Sikeresen költő párok átlaga	Lakatlan, fészekszám
Bács—K.m. Kiskunmajsa	4	4	3	1	—	—	11	2,75	3,6	—
Baranya m. Komló	8	7	5	2	—	1	14	2,0	2,8	2
Mohács	6	18	16	2	—	2	42	2,3	2,63	—
Siklós	39	49	38	8	3	1	107	2,27	2,85	13
Pécs	4	3	3	—	—	—	11	—	3,6	1
Szigetvár	15	21	20	—	1	1	62	2,81	3,1	7
Békés m. északi fele	33	98	98	—	—	—	323	—	3,29	28
Borsod A.Z. Tokaj	1	10	10	—	—	—	29	—	2,9	1
Csongrád m. Szeged	5	10	10	—	—	1	31	—	3,1	6
Kistelek	1	2	2	—	—	—	5	—	2,5	2
Szentes kült.	1	1	1	—	—	—	3	—	3,0	—
Börzsöny peremhelyi- ségei	12	15	15	—	—	—	46	—	3,1	1
Somogy m. Kaposvártól Balatonig	14	25	25	—	—	—	28	—	1,12	2
Szolnok m. Nagyiván	1	21	18	3	—	—	51	2,4	2,8	—
Tolna m.	146	152	138	14	—	1	455	2,99	3,2	25
Összesen:	290	436	402	30	4	7	1218	28	3,03	88

Szaporulat szempontjából 1986 még sikeresebb volt, mint 1985, amikor a fióka átlag 2,55 ill. a sikeresen költő párok fióka átlaga 2,85 volt. Ennek magyarázatát a kedvezőbb meteorológiai- és vízviszonyokban találjuk. 1985. novemberétől bőséges volt a téli majd a tavaszi hónapok csapadékmennyisége. A talaj vízkészlete az 1983. évi aszály óta először érte el a telítettséget, ami júniusban is még 60–70 %-os volt. Helyenként jelentős belvizek is kialakultak. E vízgazdaság március végétől, a költés és fióka nevelés idején átlag feletti hőmérsékleti viszonyokkal párosult. A napfénytartam többete az átlag felett havonta 20–50 óra, májusban 20–60 óra volt. E tényezők pozitív hatását tükrözi a fészkenkénti fiókaszám megoszlása; pl. Békés megyében és Tolna megyében:

F i ó k a s z á m

	0	1	2	3	4	5						
	%	%	%	%	%	%						
Békés m.	–	–	2	2,04	13	13,26	43	43,9	34	34,7	6	6,12
Tolna m.	14	9,2	–	–	25	16,4	72	48,0	34	22,3	7	4,6

Az állományváltozást tekintve csak a Baranya és Tolna megyei adatokat vehetjük figyelembe. Ezek szerint 1984-hez viszonyítva visszaesés mutatkozik: költő párok száma 1984-ben és 1986-ban Baranya és Tolna azonos területén 115-ről 98-ra, illetőleg 187-ről 152-re csökkent.

Adatközlők:

**Balogh Sándor, Bank László, Emmer József,
Jakab Béla, Dr.Kántor György, Laszota Zoltán,
Mihályi András, Nagy Sándor, Posza Ferencné,
és Tölgyes Lászlóné.**

Jakab Béla

FAUNISZTIKA

Vándor partfutó (*Calidris melanotos*) Magyarországon

1987. szeptember 27-én a szabadszállási Kistréten réti cankók és havasi partfutók társaságában egy vándor partfutót figyeltünk meg. A madárról a helyszínen pontos leírást készítettünk, a legfontosabb a sötét begy és mell a fehér hastól való éles elhatárolása volt. A madarat kézi távcsövekkel és állványon álló 40 x-es nagyítású egyszemű távcsővel hosszasan figyelhattuk. Másnap Boros Emil délelőtt egészen közlelről látta, délután Dr. Bankovics Attila, Márkus Ferenc és Waliczky Zoltán is megfigyelték ugyanazon a helyen. Október 1-én Sós Endre és Szigeti Balázs még egyszer látták. A vándor partfutóval a hazai fauna 350 fajra emelkedett.

Schmidt András – Sós Endre

Nagy partfutó (*Calidris canutus*) Balatonaligán

1987. szeptember 9- és 13-a között Balatonaligán, a móló menti köves, iszapos parton órákig figyelhettem két nagy partfutót. A madarak egyáltalán nem féltek az üdülöktől és a sok horgásztól, nyugodtan keresgéltek a vízben és hagyták közlelről fényképezni magukat. Testük zömökebb, csőrük sötét, egyenes, a cankóénál rövidebb, a lábuk sárgászöld volt. Mindkét madár egyforma őszi tollazatot viselt. A hátuk sötét hamuszürke (galamszürke) volt, nagyon jellegzetes, szabályos pikkely-mintával. Farkcsíkjuk világoszürke és közlelről észrevehető sűrű, de halvány harántcsíkokkal. Elejük világos, halvány hosszúkás, ritka foltozattal. A szelíd madarakat látták Gyarmati István, a HNP területfelügyelője és Hegedüs Imre agrármérnök is. Szerintük már szeptember 9-e előtt is ott voltak.

Dr. Bozsko Szevtlana

Üstökösréce (*Netta rufina*) költése Mocsa határában

Mocsa és Boldogasszonypuszta között terül el a Boldogasszony nevű halastó, melynek területe kb. 50 ha. A tavat körben nád szegélyezi, mely a Ny-i és É-i részen nádassá bővül. 1987.05.20-án figyeltünk meg itt először üstökösrecét, mégpedig 4 gácsért. Ettől kezdve rendszeresen láttunk változó számban gácsérokat. 05.24-én figyeltünk meg először 1 tojót, 4 gácsérral. A tojó messziről kitűnt világos fejével, barna sapkájával, és jellegzetes, kissé nyújtott testtartásával. Már ekkor meg lehetett figyelni, hogy a tojó egy kiválasztott hímrel állt párba. Többször is megtörtént, hogy a párba állt madarak a többi hímre a tavon hagyva elröpültek, majd néhány óra múlva jöttek vissza ismét. 06.07- és 06.15-e között már csak 1 gácsért láttunk a tó középső részében a nyílt vizen, mindig azonos körzetben. Később azonban eltűnt.

06.26-án P.Zoltán figyelte meg rövid ideig a tojót a tó É-i részén elterülő nádas szélén. Három nappal később ugyanott, ugyanő a délelőtti órákban látta ismét, amint pelyhes fiókákat vezetgetett ki a nyílt vízre, de az óvatos madár rögtön visszafordult. Délután ismét sikerült megfigyelnie a családot hasonló körülmények között. Ezután sokáig nem találkoztunk velük, ami a madarak rejtőzködő életmódjára is utal.

08.16-án szinkron megfigyelést végeztünk kora reggel. Nem messze a korábbi észlelés helyétől, tőlünk úgy 30 m-re, – kedvező fényviszonyok mellett – láthattuk a tojót 13, csaknem anyányi fiókájával.

Pénzes Zoltán – Pénzes László

Ritka találkozás

Veszprémben, a Séd völgyében levő volt Jezsuita Kolostor falán 1987. március 31-én egy hajnalmadarat vettem észre. Érdekes, lágy röpte keltette fel a figyelmemet. Mikor észrevettem, felrebbent a falról, nem repült azonban messze, csak az

épület tulsó oldalára. Óvatos közeledésemre nem repült el, így 6–8 méterről figyelhettem meg viselkedését. Fakuszhoz hasonlóan haladt fölfelé a falon és a téglafugák réseiben keresgélt. Feltűnt, hogy a farkát nem használja támaszkodásra. Ezt úgy érte el, hogy egy kicsit oldalazva haladt fölfelé, így az egyik lába hátrább került, amire támaszkodott, az elülsővel pedig kapaszkodott. Néhány méter átkutatása után elszállt a kiindulási hely közelébe és onnan folytatta a keresgélést. Viselkedésében érdekes vonás volt, ahogyan a szárnyait reflexszerűen nyitogatta, függetlenül attól, hogy állt, vagy ugrált fölfelé a falon. A madarat három napon keresztül lehetett ezen az épületen megfigyelni, amit a nap folyamán nem hagyott el. Ha valami megzavarta, átlendült a szomszédos falra, ahol már nem lehetett látni. Megfigyeléseim során egy alkalommal láttam tollászkodni és egyszer a földön kövek között keresgélni.

Tóth János

Érdekes költések 1987-ben a Mátra vidékén

Pocgém: Június 14. Adácsi víztározó és horgásztó. Az elfolyó csatorna oldalában lévő fűzbokrokban épült fészek 6 tojással, az 1,5 m széles folyóvíz fölött 2 m-re helyezkedett el. A fűzbokrot vadcsicsóka és nagycsalán sűrűje vette körül, illetve részben komló nőtte be. A fészek főleg 2–3 mm átmérőjű fűz-pálcákból állt, közte kevés lágyszárú növényi anyagokkal. A csésze finomabb szálanyaggal volt bélelve.

Holló: Április 17. Karácsond község határa. A fészek egy nagyfeszültségű elektromos távvezeték tartóoszlopának vasszerkezete közé épült, kb. 18 m magasságban. A kelés május 1–3 közé tehető. A környék csaknem teljesen mezőgazdasági művelés alatt álló terület (szántó és szőlő). Fák és bokrok csak a földutak és az árkok mentén találhatók.

Erdei pinty: Május 17. Mátra hegység. Mészáros László madársz társam bukkant rá, a kis légykapóknak kitett nyitott oduk egyikében épült fészekre, melyben 4 tojás volt. Gyertyánelegyes középkorú bükkösben 4 m magasan rögzített odut május 31-én üresen találtuk.

Szalai Ferenc

Holló (*Corvus corax*) Pécs külvárosában

1987.11.14-én a késő délutáni órákban holló kárográsra lettem figyelmes. Pécs u.n. Kertváros egyik városszéli tíz emeletes lakóépületének kéményén mintegy 40–50 vetési varjú között megláttam a károgró holló 1 példányát is.

Dr. Rékási József

Eleonóra-sólyom (*Falco eleonora*) a Hortobágyon

1987. szeptember 22-én, kánikulai melegben (29°C) a HNP-hez tartozó Kunmadarasi-pusztán végeztem megfigyeléseket.

A terület déli részén, a Nagy-Füveshalomnál és a közeli löszhátakon 2 pusztai ölyvet, 50–60 kék vércsét és 1 kabasólymot láttam.

Kora délután egy, a kabánál nagyobb termetű, hosszúsárnyú sólyomra figyeltem fel, amely 5–6 m magasan repülve közeledett felém, miközben nagy sebességét nem csökkentve, hirtelen cikázásokkal fogdosta a repülő nagyobb rovarokat. A madár kb. 20 m távolságban haladt el mellettem, így alaposan szemügyre vehettem 9 x 63-as távcsővel. Háta és szárnyfedői barnásfeketéek voltak, szárnya alulról sötét szürkésbarnának látszott. Mellén, vörhenyes alapon sávokba rendeződő sötét pettyek látszottak, barkója szembetűnő volt. A szokatlanul hosszúsárnyú és hosszú-farkú madarat a fentiek alapján az Eleonóra-sólyom „világos” színváltozatának határoztam meg.

A nap hátralévő részében távolról figyelve még többször láttam rovarászni, illetve egyszer apróbb madarat (pacsirta, vagy réti pityer) zsákmányolni. A közeli juhásztanyán a pásztor, Szalai Imre elmondása szerint két nappal korábban egy ilyen gyors, fekete hátú madár a csirkéket támadta meg. Feltehetően ugyanez a sólyom lehetett. A két nap múlva kezdődő erős lehülést követően többször már nem figyeltük meg. Ez a faj a Hortobágyon első ízben került szem elé, vele legnagyobb pusztánk madárfajainak száma 295-re emelkedett.

Dr. Kovács Gábor

Kékcsőrű réce (*Oxyura leucocephala*) megfigyelés Szolnok megyében

Szabó Sándor a nagykorú Tiszakanyar Vadásztársaság tagja 1987. április hó folyamán Szolnoktól 5-6 km-re, ott ahol a Millér csatorna keresztezi a Szolnoktól Tisasüly felé vezető országutat, egy pár (hím, tojó) kékcsőrű récét figyelt meg rendszeresen. A csatornának ez a szakasza igen kedvelt és forgalmas horgász hely, ahol Szabó Sándor is gyakran megfordult. A két madár május első napjaiban tünt el, de addig igen bizalmasan viselkedtek. Megfigyelését augusztus 26-án egy véletlen találkozás alkalmával közölte velem. Elbeszélése alapján a tévedés lehetőségét kizártnak lehet tekinteni.

Lőrincz István

A kormosfejű cinege (*Parus montanus*) populációja a Szigetközben

1983-tól végeztem téli megfigyeléseket a Szigetköz ártéri területén, és rendszeresen találkoztam kóborló kormosfejű cinegékkel. 1985. március 15-én egy táplálkozó párt sikerült meggyűrűznöm, majd 1985 május elején Waliczky Zoltánnal egy tojót és egy hímet észleltünk. Együtt mozogtak. 1986 és 1987 folyamán több területet védő párt és egy bizonyító fészket találtam. Az odu egy kiszáradt botoló fűzben 170 cm magasan volt,

az 5–6 cm nyílású üreget a cinegék maguk vájták. A fiókák május tizedike körül keltek ki. A rendszeres harcok a szomszédos pár közelségét bizonyították. A megfigyelt madarak a nemesnyár és a fehér fűz lombkorona szintjében táplálkoztak elsősorban, de szívesen felkeresték az ártéri fenyőfoltot is. Becsléseim szerint minimálisan egy 15 páros populáció él a Nyárasziget és az Ujsziget térségében koncentrálódva. Ezeken a részeken barátcinegével nem találkoztam.

Tirják László

Aranylilék (*Pluvialis apricaria*) nagyszámú tavaszi átvonulása a Hortobágyon

1987. április 3-án a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó Szelencés és Angyalháza pusztákon végeztem megfigyelést. Szelencésen 41 aranylilét láttam, melyek többsége a Tekeszarvhalmi gulyaálláson tartózkodott. Ugyanebből a fajból további 211 madarat figyeltem meg Angyalházán, a Vadálló-kút közelében. Mintegy kétharmaduk kiszinezett volt. A lilék mindkét helyen igen bizalmatlanul viselkedtek, sokat röpködtek és hallatták riasztó- és hívogató hangjukat. A két pusztán összesen 252 példányt láttam. A Hortobágy területéről az utóbbi évtizedekből ilyen nagyszámú előfordulásról nincs adatunk.

Konyhás Sándor

Kis hattyú (*Cygnus bewicki*) megfigyelése a virágoskúti-halastavakon

1987. október 31-én a Balmazujvárostól északra található halastavak lecsapolás alatt álló I-es medencéjének még csak a szélein, egyenetlen részein bukkant elő az iszapos felszín. Igen kevés limikolát, de több ezer vadrecét (főleg tőkés recét) és rengeteg vadludat (nagy liliket, nyári ludat) számláltam a terjedelmes mederben. A kora délutáni órákban a központ felőli parton, a sekély vízben vettem észre egy táplálkozó kis hattyút. Tőkés

récék és kanalas récék úszó csapatában mozgott, neki azonban csak a hasaljáig ért a víz. Egyszer távolabb ment és úszva, csőrért a víz alá dugva keresgélt. Közel 2 órán keresztül, kb. 60 méterről állványos távcsővel figyeltem a hattyút. A lilikek felrepülésekor nyakát kinyújtva, idegesen kémlelt, ilyenkor mindig hallatta rövid, egytagu hangját. Egyik alkalommal nagyobb csapat nagy lilik emelkedett a magasba hangos kiabálással, ekkor a kis hattyú is szárnyra kelt. Néhány kört tett a tó felett, majd határozott D-i irányba hangtalanul elszállt.

Ecsedi Zoltán

A héja (*Accipiter gentilis*) északi alfaja a Kiskúnságban

1987. XII. 6-án az Állattani Szakosztály keretében működő Fiatalok Természetismereti Klubja kiskúnsági kirándulásán ritka megfigyeléshez volt szerencsénk. Kúnszentmiklós határában a Kiskúnsági Nemzeti Park II. számú területének déli határa közelében egy szokatlan színezetű héját figyeltünk meg, mely a határozás során az *Accipiter gentilis buteoides* (Menzbier) alfajnak bizonyult. A meglepően szelídnek mutatkozó, fiatal hím példány megpillantásakor az egyik tanya mögött, már lombjavesztett bálványfa (*Ailanthus altissima*) korona ágai között ült háztető magasságban. A felénk háttal ülő madarat mintegy 100 méterről a műútról figyeltük. Feltűnő volt a hátoldal fehér petytyezése. Ezt követően egyedül, nyílt terepen mintegy 20 méterre megközelíthettem. Normális szürkésbarna hátalapszínén mindkét vállát 5–6 kisebb–nagyobb átlag tízfilléres nagyságú fehér folt tarkította.

Keve András (1984): Magyarország Madarainak Névjegyzékében 7 adatát említi, s ez alapján a mostani megfigyelés az *Accipiter gentilis buteoides* 8. ismert hazai előfordulása.

Dr. Bankovics Attila

Kerceréce (*Bucephala clangula*) nyári előfordulása

1987. július 30-án madárállomány felmérést végeztünk a Szegedi Fehér-tavon és ennek során Széll Antal és Tokody Béla társaságában 1 kerceréce tojót figyeltünk meg. A madár a Fehér-tó Uj-halastavak részegységében a normál vízállású 4. számú utó-nevelő tavon tartózkodott, s a nádszegély közelében úszkált, ritkán bukott. Erősen kopott faroktollazata fészkelés utáni állapotra utal. Tudvalévő, ez az oduköltő récefaj déli irányba terjeszti fészkelő areáját, s ennél fogva Csehszlovákia területén állománya nőtt. Fokozott figyelemmel kell tehát követni a hazai késő tavaszi és nyári előfordulásokat, mert esetleges fészkelésére számíthatunk.

Dr. Bankovics Attila

Hóbagoly (*Nyctea scandiaca*) a Hanságban

A jánossomorjai Természetbarát Kör fiatal tagjai újságolták nekem, hogy hóbaglyot láttak a környéken. Közlésüket akkor hittem el igazán, amikor magam is megpillanthattam ezt a hazánkban ritkán megjelenő madarat. 1987. április 20-án 10 órakor négy erdőmérnök kollégám társaságában fiatal erdősítések télvégi állapotát vizsgáltuk a Lébény Tizrendesi területen. Tőlünk 100–120 m távolságban pillantottuk meg, oldalirányban repült. Reptében teljesen fehérnek tűnt, de amikor felszállt egy égre meredő tuskó gyökerére, már tarkábbnak tűnt. Valószínű, hogy fiatal madarat sodort elénk a szerencse. Fél percig gyönyörködhettünk benne, amikor lomha repüléssel szép lassan távolodott keleti irányban.

Balsay Sándor

Fenyvescinege (*Parus ater*) költése Balatonfüreden

A múlt ősszel 8 db B-típusú és 2 db A-típusú odut helyeztem ki Balatonfüreden erdei fenyővel kevert lomberdőben. Nagy meglepetésemre az egyik A oduban április 10-én 9 tojásos kotló fenyvescinegét találtam. Az odu 2,5 m magasan volt. A hideg esős idő ellenére 9 tojásból 8 fiókát szerencsésen kirepítettek az öregek. A másik A oduban kékcinege (*Parus caeruleus*) költött, 10 tojásból 10 fiókát neveltek fel a szülők, ami a körülményekhez képest gyönyörű eredmény. A többi hat oduban széncinegék (*Parus maior*) költöttek, két oduban a fészekalj azonban megsemmisült: az egyiket a nagy pele (*Glis glis*) dúlta szét, a másikban a fiókák éhenpusztultak a tojó pusztulása miatt.

Illényi András

Vékonycsőrű víztaposók (*Phalaropus lobatus*) májusi előfordulása Mocsa határában

A Mocsa mellett elterülő Boldogasszony-tavon 1987.05.23-án sikerült megfigyelnem 2 nászruhás vékonycsőrű víztaposót. A madarak a tó közepén úszkáltak, a parttól kb. 100 m-re. Mindig együtt voltak, gyors mozdulatokkal szedték össze maguk körül a táplálékot. Egy ízben egy bubos vöcsök zavarta meg őket, ekkor cikázó repüléssel szálltak arrébb. Másnap ismét láttam őket, de már közelebb jöttek a parthoz. 05.25-én észleltem őket utoljára és kitűnő fényviszonyok mellett mintegy 40 m-ről figyelhettem meg az apró madarakat. Legközelebb 05.28-án jártam a tavon, de ekkor már a víztaposókat nem láttam.

Pénzes László

**Késői előfordulások a Hortobágyon
1986. őszén**

Ezen az őszön a hosszantartó enyhe idő miatt érdekes kései megfigyelésekre nyílt alkalom.

11.22.–12.06. Egy téli tollazatú fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*) tartózkodott a Hortobágyi halastón. Táplálékszerzése közben főleg a belső csatorna környékét pásztázta át. Ezt megelőzően 1 pd-t a Halastón a teleltető tavaknál láttunk.

11.29.–12.06. Egy godát (*Limosa limosa*) figyeltünk meg az I-es tó iszapzátonyán, főleg csörgőrécék társaságában.

Egyéb fajoknál is a szokottnál későbbi megfigyelések adódtak: Kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*): 12.20-án 1 pd. az Árkus érben. Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): 12.13–12.20. 1 pd. az Árkus érben.

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): az Ohati halastón 11.08-án 1 pd.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): 10.04. 1 pd. darvakkal Máta-pusztán.

Kendermagos réce (*Anas strepera*): 12.13-án 2 pd. Az Árkus érben.

Barna rétihéja (*Circus aeruginosus*): 12.20-án 2 pd. Az Ohati tavon.

Kabasólyom (*Falco subbuteo*): a Derzsi-tó fölött 11.01-én 1 pd.

Daru (*Grus grus*): 12.13-án 20 pd. Ohaton, 12.20-án 20 pd. a Csécsi tavon.

Bibic (*Vanellus vanellus*): 12.13-án 10 pd. a Virágoskuti halastón.

Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 11.29-én 1 pd Fényesen.

Nagy póling (*Numenius arquata*): 12.13-án a Virágoskuti tavon 16 pd. állt hóban (A III-as tavon).

Piroslábú cankó (*Tringa totanus*): 11.01.–11.16. 1 pd. Fényesen.

Erdei cankó (*Tringa ochropus*): 12.13-án 1 pd. Ohaton.

Pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*): 12.06-án 3 pd. az Akadémia tavon.

- Kerti rozsdafarkú (*Phoenicurus phoenicurus*): 10.25-én 18 pd.
a Hortobágyi halastón.
Seregély (*Sturnus vulgaris*): 12.20-án 1 pd. Hortobágyi halas-
tón, a településen.
Sordély (*Emberiza calandra*): 12.20-án 1 pd. Hortobágyi halas-
tón citromsármányokkal.

Emri Tamás – Győri Tamás – Zeke Tamás

A rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) újabb hazai előfordulása

1987. III. 17-én Hajdudorogtól keletre, a helyi Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet gyakorló kertje felett egy repülő rózsás gödényt figyeltem meg Konyhás István madarásztársammal.

Nagy Antal

Újabb adat a rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) előfordulásáról

1987. április 27-én a francia madártani egyesület (L.P.O.) két tagjával, Vannier Patrice és Simone Mainguy ornitológusokkal, a Kiskunsági Nemzeti Park tőserdei területén madármegfigyelést végeztünk 11,30 órától 13 óráig. Az alpári sirálytelep közelében a madarak hangoskodása hívta fel a figyelmünket a pelikán jelenlétére.

Az előző évektől eltérő magasabb vízszint révén kialakult nagyobb nyílt vízfelület készíthette leszállásra. A dankasirályok rárepüléssel igyekeztek elűzni az alig 20 cm-es vízmélységű parti részről. A madár ezt kezdetben látszólag jól tűrte, majd mintegy fél óra elteltével felrepült. Ekkor a mind magasabban köröző gödény szárnyának alsó, szinte az egész szárnyra kiterjedő fekete tollazat kitűnően megfigyelhető volt. Ez egyértelműen megkülönböztette a nálunk igen ritkán előforduló borzas gödénytől (*P. crispus*). Lábának rózsaszínes színezetét a rátapadt sártól nem sikerült megállapítani. Másnap, a véletlenül éppen ezen a területen dolgozó Magyar Televízió forgatócsoportja filmre is vette a madarat.

Lisztes János

Fehérkarmú vércse (*Falco naumanni*) megfigyelése

1987. május 10-én Pród környékén madarásztunk Nagy Imre tagtársammal. A fehérkarmú vércse a bakóháti erdőn került a szemünk elé. Nagyszerűen megfigyeltük tiszta fehér test- és szárnyalját, valamint a foltozás nélküli vörös hátát. Vadászat közben is megfigyeltük. A vörös vércséhez hasonlóan siklásokkal váltakozott röpte, de szitálni is láttuk. Vadászat közben több ízben felült egy-egy fa csúcsára. Egy ízben a tőlünk kb. 10 m-re levő nyár tetejére szállt pihenni. Ekkor látszott, hogy hiányzik a vörös vércsére jellemző barkója.

Nagy Antal

Szerkesztői megfigyelés:

A faj megfigyelése a leírtak szerint hitelesnek tűnik, elfogadható. A szerző nem jelzi a madár ivarát, de a leírás szerint egyértelműen hím példány lehetett.

Faunisztikai adatok a Hortobágy 1987-es nyárvégi–őszii madármozgalmából

Augusztus elejétől november végéig a Hortobágyon a szokásosnál is többször észleltünk ritka madárvendégeket. Egyes, különlegesebb fajokról (kacagócsér, kormos sólyom) a Madártani Tájékoztatóban külön cikket írtam. Jelen összefoglalóban fajonként ismertetem az érdekesebb madarak előfordulását, mennyiségi adatait.

Kis lilik (*Anser erythropus*): az elsők szept. 20-án érkeztek. Hortobágy-Halastó lecsapolt medencéin október végéig folyamatosan gyarapodott a létszámuk, a legnagyobb megfigyelt csapat kb. 450 példányból állt. (Az elmúlt 10 év során az idei volt a legjobb vonulás!)

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): okt. 23-án H.Halastón 1 pd. a kis lilikek csapatában tartózkodott. 26-án a Csécsitavon, valamint a Kúnkápolnási mocsár Darvas taván 1–1 pd. a nyári ludakkal együtt mutatkozott. (Adult. egyedek.)

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): okt.28-tól november végéig egy csapat folyamatosan a Csécsi-tavon tartózkodott. Létszámuk 7–15 pd. között ingadozott, tehát valószínűleg más vizekre is eljárt egy részük.

Kis héja (*Accipiter brevipes*): aug. 20-án Ágota pusztán (Püspök-ladány), szept. 4-én a Nádudvar melletti Kösely-érnél láttam 1–1 példányt.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): nyári (június) adatai is vannak, a Kúnmadarasi pusztáról. Aug.–okt. között a Hortobágy számos pontján észleltem, legtöbbit (3–4 pd-t egyszerre) a Nagyiváni pusztán. A Hortobágyon 1987-ben előfordulók számát 12–15 pd-ra becsültem.

Szirti sas (*Aquila chrysaëtos*): aug. 23-án Zámon, okt. 26-án pedig a Kúnkápólnási mocsár fölött figyeltem meg 1–1 immaturus példányt.

Parlagi sas (*Aquila heliaca*): aug. 2-án a Nagyiváni pusztán, nov. 6-án pedig Ágotán láttam 1–1 fiatal egyedét.

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): okt. 17-én és 27-én egy, az északi alfajhoz tartozó (világos) példányt láttam H.Halastón.

Daru (*Grus grus*): 80–85 példány nyaralt át ebben az évben a Hortobágyon. Az őszi vonulás október elején indult meg és csúcspontját okt. 30.–nov. 3. között érte el, amikor az itt tartózkodó tömeg becsléseink szerint a 10.000 példányt is meghaladta. Kezdetben a lecsapolt halastavak medrében éjszakáztak, majd több pusztai alvóhelyüket is megleltünk. A tízezres darutömeg nagy része (kb. 6.000 példány) napközben a délkeleti puszták (Angyalháza, Köselyszeg, Álomzug, Elep) melletti kukoricatarlókat, vetéseket járta. A korábbi években felderített északkeleti, déli, nyugati táplálkozóhelyeken csupán pár száz, ill. max. 2.000 pd-os csapatok jelentek meg.

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): aug. 15.–szept. 10. között a lecsapolt Csécs/6 tavon, majd a közeli libanevelőknél (Árkus, Veresvizü) 2 pd-t többször megfigyeltünk, együtt és külön–külön is.

Aranylile (*Pluvialis apricaria*): idei vonulása igen későn, november közepétől zajlott. Legnagyobb megfigyelt csapata nov. 15–

16-án a Kúnmadarasi-pusztán 44 pd-ból állt, ugyanekkor a Nagyiváni-pusztán is volt 13 pd. Az enyhe november végi napokon 15–20 pd. tartózkodott a két területen, bábikkal és pólingokkal.

Havasi lile (*Eudromias morinellus*): az első példányok már aug. 16-án megérkeztek (Konyhás S. észlelése). A Szelencésen és a Kúnmadarasi-pusztán aug. 26-ig csak 3 + 5 pd. tartózkodott, szeptemberben pedig mindössze egyszer láttam egy 5-ös csoportot. Feltételezésem szerint a liléket az tartotta távol kedvenc vonuló helyeiktől, hogy azokat kb. egy hónapon át megzavarták az ott sáskázó kék vércsék. Október végén, amikor ezek elvonultak, ismét megjelentek a havasi lilék, a Kúnmadarasi-pusztán 14, Szelencésen 17 pd-os csapatban. Legkésőbbi adat: okt. 30. (4 pd.)

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*): szept. 30-án H.Halastó lecsapolt 2-es taván láttam 1 pd-t, 40 x-es teleszkóppal. Nagy pólingok és godák csapatában tartózkodott.

Kis goda (*Limosa lapponica*): szept. 20-án H.Halastó lehalászás alatt álló 2-es taván 3 juv. pd-t láttam. Szept. 25–29 között a Kúnmadarasi-pusztá elárasztott déli részén is volt egy fiatal egyed.

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): aug. 21-én a Német-szigeten, valamint a Nagyiváni-pusztá árasztásán láttunk 1–1 pd-t Dr. Székely Tamással és Széll Antallal.

Kőforgató (*Arenaria interpres*): aug. 17–24 között 1 pd. a Csécs/6 tavon és az Árkusi libanevelőn.

Fenyérfutó (*Calidris alba*): szept. 23-án a lecsapolt Fényes/1 halastavon láttam egyet.

Sarki partfutó (*Calidris canutus*): szept. 16-án a kúnmadarasi árasztásom láttam egy őszi ruhás példányt.

Sárjáró (*Limicola falcinellus*): aug. 21-én Dr. Székely Tamással és Széll Antallal láttunk 1 pd-t Borzason.

Székicsér (*Glareola praticola*): aug. 1–24 között a nagyiváni árasztásnál 35–40 pd. tartózkodott.

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): okt. 3-án a szokásosnál később érkeztek. Nov.10-én Nagyiván mellett már 110 pd-os csapatát is megfigyeltem.

Dr. Kovács Gábor

**Összefoglaló jelentés a Gönyü-Szob közti Duna szakasz
(1791–1708 fkm) 1986.aug.–1987.ápr. időszakának
vizimadár mozgalmairól**

A Duna-kutatás első 5 évének lezárásával, most az utolsó, ötödik kutatási és összegzett eredményeit adom közre. A mellékelt táblázatban közlöm a vízhez kötött 32 faj havi, összesített megfigyelési adatait. A nagyobb egyedszámban észlelt fajok dinamikáját oszlopdiagrammok segítségével szemléltetem.

A megelőzőnél is keményebb, hidegebb tél következtében az előző időszak egyedszám „csúcsai” is sok faj esetében megdőlték. Lényegesen *több* példány mozgott a csúcsidőszakban tőkés récéből (27.502 – tavalyi max.: 19.801), barát récéből (504 – 145), kontyos récéből (2.630 – 2.098), kerцерécéből (6.001 – 3.327), kis bukóból (292 – 218), nagy bukóból (942 – 580) és szürke gémből (238 – 97).

Ezeket a számokat mind annak köszönhetjük, hogy a kemény hidegek miatt minden más vízfelület befagyott, s mivel ez már egymásután a harmadik ilyen tél volt, a madarak kezdtek rászokni a Dunára. Talán ezzel is összefügg a viharsirály és a hering-sirály gyakoribb előfordulása. A szürke gémekek magasabb egyedszáma a tavaszi időszakban volt megfigyelhető, mely a fészkelő állomány mérsékelt emelkedésével is együtt járt.

Kevesebb példányszámmal kulminált a kárókatona (223 – 321), az ezüst sirály (176 – 282) és a dankasirály (2.424 – 4.670). A Kárókatona fészkelő párjainak száma ennek ellenére emelkedett. Egyéb fajok esetében (ezek általában kisebb egyedszámmal bírnak) nem volt számottevő különbség.

Először figyeltem meg a Dunán a vizsgált időszakban a füttyülő récét, a nyílfarkú récét és a kormos szerkőt.

Fenológiai vonatkozásban lényeges eltérés nem volt.

Már második éve lehet még áprilisban is kontyos récét, nagy bukót, kerce récét és kis bukót látni. Kontyos récét viszonylag nagyobb tömegben (94 pd. elszórtan).

A két gémtelep állományviszonyait felmértük az 1987. évben is.

1. *Zsidó sziget* 1784–83 fkm (magyar terület)
 120 pár szürke gém
 20 pár kárókatona
 mind a két faj állománya növekedett tavalyhoz képest.

2. *Mocsi sziget* 1743–42 fkm (szlovák terület)
 400 pár vetési varju
 80 pár szürke gém
 30 pár bakcsó
 30 pár kárókatona
 a varjak állománya állandónak tekinthető, csókát az idén nem sikerült találni. Csökkent a szürke gém (100 – 80) és a bakcsó (30 – 10) fészkelő állomány, nőtt viszont a kárókatónák száma (15 – 30).

A fontosabb fajok és a szokványostól eltérő megfigyelések jegyzékét a szokásos módon, a település és a folyamkilométer megjelölésével adom meg.

Sarki búvár (*Gavia arctica*)

Gönyü 1789–88 fkm 1986.10.20. 1 pd.

Almásfüzitő 1760–59 fkm 1987.01.29. 1 pd.

Nagy kócsag (*Egretta (Casmerodius) alba*)

Gönyü 1789–88 fkm 1987.02.19. 2 pd.

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*)

Neszmély 1749–48 fkm 1986.12.28. 1 pd.

Koppánymonostor 1773–72 fkm 1987.02.19. 3 pd.

(2 ad; 1 juv)

Esztergom (II.) 1717–16 fkm 1987.02.19. 2 pd.

(ad)

Vetési lúd (*Anser fabalis*)

Ács (II.) 1776–75 fkm 1986.08.28. 1 pd.

Nyílfarkú réce (*Anas acuta*)

Dunaalmás 1754–53 fkm 1987.03.26. 11 pd.

(4+7)

Fütyülő réce (*Anas penelope*)

Süttő 1745–44 fkm 1987.03.26. 2 pd.

(1 o; 1 o)

Kanalas réce (<i>Anas clypeata</i>)			
Dunaalmás	1754–53 fkm	1987.03.26.	6 pd.
Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>)			
Gönyü	1790–89 fkm	1987.04.13.	35 pd. (23+12)
Szőny	1762–61 fkm	1987.04.13.	32 pd.
Almásfüzitő	1757–56 fkm	1987.04.13.	3 pd. (1 o; 2 oo)
Neszmély	1746–45 fkm	1987.04.13.	12 pd. (10+2)
Tát	1727–26 fkm	1987.04.13.	10 pd.
Esztergom (I)	1725–24 fkm	1987.04.13.	2 pd.
Kerceréce (<i>Bucephala clangula</i>)			
Neszmély	1748–47 fkm	1987.04.13.	5 pd. (2 oo; 3 oo)
Neszmély	1746–45 fkm	1987.04.13.	13 pd. (11+2)
Lábatlan	1739–38 fkm	1987.04.13.	1 pd. (o)
Fekete réce (<i>Melanitta nigra</i>)			
Ács (I)	1781–80 fkm	1987.01.29.	1 pd. (o)
Füstös réce (<i>Melanitta fusca</i>)			
Neszmély	1749–48 fkm	1986.12.28.	2 pd. (oo v. juv.)
Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)			
Esztergom	1723–22 fkm	1987.04.13.	1 pd. (o)
Nagy bukó (<i>Mergus merganser</i>)			
Almásfüzitő	1760–59 fkm	1987.04.13.	3 pd. (oo)
Neszmély	1746–45 fkm	1987.04.13.	2 pd. (oo)
Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)			
Ács (I)	1783–82 fkm	1986.12.28.	1 ad.pd.
Gönyü	1786–85 fkm	1987.01.29.	3 pd.
Esztergom	1723–22 fkm	1987.01.29.	1 pd.

Szőny	1761–60 fkm	1987.02.19	1 ad.pd.
Ács (I)	1784–83 fkm	1987.03.26.	1 pd.
Szárca (Fulica atra)			
Ács (II)	1779–78 fkm	1986.12.28.	22 pd.
Esztergom (I)	1722–21 fkm	1986.12.28.	21 pd.
Esztergom (II)	1720–19 fkm	1986.12.18.	34 pd.
Koppánymonostor	1772–71 fkm	1987.01.29.	1 pd.
Szürke cankó (Tringa nebularia)			
Dunaalmás	1754–53 fkm	1987.03.26.	60 pd.
Viharsirály (Larus canus)			
Gönyü	1784–86 fkm	1986.08.28.	5 pd. (4+1)
Esztergom (I)	1723–22 fkm	1986.08.28.	3 pd.
Esztergom (I)	1722–21 fkm	1986.08.28.	7 pd.
Koppánymonostor	1775–74 fkm	1986.09.18.	14 pd.
Szőny	1763–62 fkm	1986.09.18.	17 pd.
Lábatlan	1739–38 fkm	1986.10.20.	7 pd.
Nyergesújfalu	1735–34 fkm	1986.10.20.	2 pd.
Esztergom	1718–17 fkm	1986.10.20.	2 pd.
Koppánymonostor	1772–71 fkm	1986.12.28.	7 pd.
Szőny	1765–64 fkm	1986.12.28.	1 pd.
Lábatlan	1739–38 fkm	1986.12.28.	1 pd.
Ács I.	1783–82 fkm	1987.02.19.	2 pd.
Ács II.	1780–79 fkm	1987.02.19.	2 pd.
Koppánymonostor	1775–74 fkm	1987.02.19.	14 pd.
Komárom	1768–67 fkm	1987.02.19.	1 pd.
Komárom	1766–65 fkm	1987.02.19.	2 pd.
Szőny	1762–61 fkm	1987.02.19.	5 pd.
Süttö	1741–40 fkm	1987.02.19.	2 pd.
Lábatlan	1740–39 fkm	1987.02.19.	2 pd.
Almásfüzitő	1757–56 fkm	1987.03.26.	1 pd.
Esztergom	1725–24 fkm	1987.04.13.	1 pd.
Esztergom	1724–23 fkm	1987.04.13.	1 pd.
Esztergom	1723–22 fkm	1987.04.13.	3 pd.
Heringsirály (Larus fuscus)			
Komárom	1767–66 fkm	1986.08.28.	3 pd.
Szőny	1764–63 fkm	1986.09.18.	1 pd.

Nyergesújfalú	1735–34 fkm	1986.09.18.	5 pd.
Nyergesújfalú	1734–33 fkm	1986.09.18.	1 pd.
Komárom	1766–65 fkm	1987.01.29.	16 pd. (7+9)
Nyergesújfalú	1732–31 fkm	1987.03.26.	1 pd.
Kis sirály (<i>Larus minutus</i>)			
Ács (II)	1780–79 fkm	1986.08.28.	2 pd.
Ács (II)	1778–77 fkm	1986.08.28.	1 pd.
Neszmély	1748–47 fkm	1986.09.18.	1 pd.
Kormos szerkő (<i>Chlidonios niger</i>)			
Süttő	1741–40 fkm	1986.08.28.	1 pd.
Süttő	1741–40 fkm	1986.09.18.	1 pd.

A Duna magyar partoldalának partifecske (*Riparia riparia*) telepeiről is szükséges pár szót szólni. Pillanatnyilag 3 telepről van tudomásom.

1. Ács 1779,9 fkm-nél mintegy 350–400 járat a falon mintegy 400 cm-es gönyüi vízállásig nincsenek veszélyben a víztől.
2. Ács 1776,0 fkm-nél mintegy 50 járat a falban. Jó magasan vannak, víz által nincsenek veszélyeztetve.
3. Ács 1775,8 fkm-nél *minimum* 1.000 járat a falon, ami azért örvendetes, mert új telep, 1987-ben létesült. Magassága is olyan, hogy a víz nem veszélyezteti.

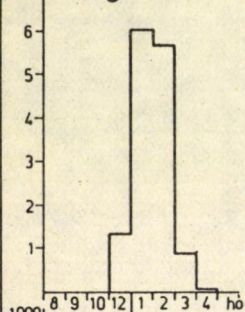
Ajánlom partifecskével foglalkozó kollégáimnak vizsgálatukat.

Dr. Faragó Sándor

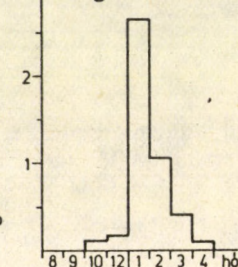
Sor- sz.	Faj	1986.				1987.			ápr. 13.
		aug. 18.	szept. 18.	okt. 20.	dec. 28.	jan. 29.	febr. 19.	márc. 26.	
1.	<i>Gavia arctica</i>	—	—	1	—	1	—	—	—
2.	<i>Podiceps ruficollis</i>	—	—	1	1	—	—	—	—
3.	<i>Podiceps cristatus</i>	—	2	1	—	5	—	1	3
4.	<i>Phalacrocorax carbo</i>	—	—	67	223	39	111	100	83
5.	<i>Ardea cinerea</i>	16	44	111	100	34	—	114	238
6.	<i>Egretta (Casmerodius) alba</i>	—	—	—	—	—	2	—	—
7.	<i>Nycticorax nycticorax</i>	8	—	—	—	—	—	3	14
8.	<i>Cygnus olor</i>	—	—	—	1	—	5	1	—
9.	<i>Anser fabalis</i>	1	—	9	9	19	20	36	—
10.	<i>Anas platyrhynchos</i>	3.120	13.720	27.502	16.720	6.564	6.595	1.156	17
11.	<i>Anas querquedula</i>	8	62	47	—	—	—	—	—
12.	<i>Anas crecca</i>	—	140	47	—	—	2	12	—
13.	<i>Anas acuta</i>	—	—	—	—	—	—	11	—
14.	<i>Anas penelope</i>	—	—	—	—	—	—	2	—
15.	<i>Anas clypeata</i>	—	—	—	—	—	—	6	—
16.	<i>Aythya ferina</i>	—	—	51	24	109	504	303	23
17.	<i>Aythya fuligula</i>	—	—	110	171	2.630	1.054	384	94
18.	<i>Bucephala clangula</i>	—	—	—	1.310	6.001	5.646	872	19
19.	<i>Melanitta nigra</i>	—	—	—	—	1	—	—	—
20.	<i>Melanitta fusca</i>	—	—	—	2	—	—	—	—
21.	<i>Mergus albellus</i>	—	—	—	56	292	164	23	1
22.	<i>Mergus merganser</i>	—	—	—	104	942	363	46	5
23.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	—	—	—	1	4	1	1	—
24.	<i>Fulica atra</i>	—	—	5	77	1	—	1	—
25.	<i>Vanellus vanellus</i>	—	—	—	—	—	—	29	—
26.	<i>Tringa nebularia</i>	—	—	—	—	—	—	60	—
27.	<i>Larus canus</i>	15	31	11	9	—	30	1	5
28.	<i>Larus argentatus</i>	58	176	62	23	18	23	41	2
29.	<i>Larus fuscus</i>	3	7	—	—	16	—	1	—
30.	<i>Larus ridibundus</i>	1.012	2.424	1.322	637	535	241	310	41
31.	<i>Larus minutus</i>	3	1	—	—	—	—	—	—
32.	<i>Chlidonias niger</i>	1	1	—	—	—	—	—	—
	Ö s s z e s :	4.245	16.608	29.347	19.468	17.211	14.761	3.514	545

Jelentősebb fajok népességmozgalma 1986/87 telén a DUNA
Gönyű – Szob közti szakaszán:
1791 1708 folyam km

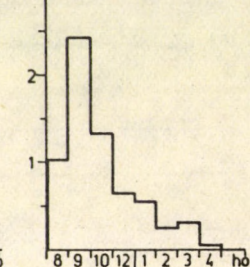
1000 pd
Bucephala clangula

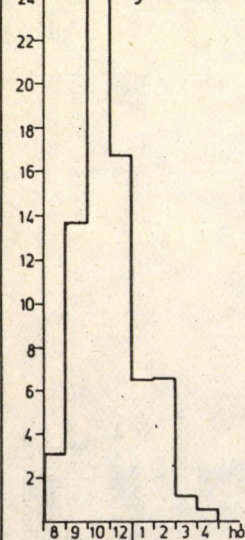
1000 pd
Aythya fuligula

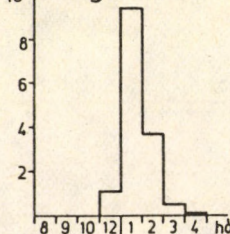
1000 pd
Larus ridibundus

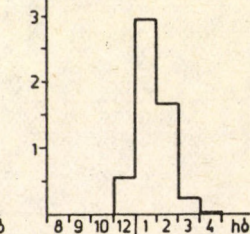
1000 pd
Anas platyrhynchos

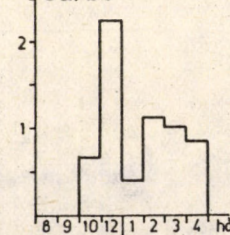
100 pd
Mergus merganser

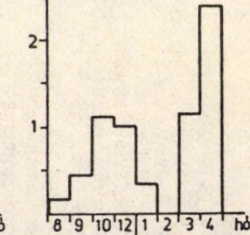
100 pd
Mergus albellus

100 pd
Phalacrocorax carbo

100 pd
Ardea cinerea

Víztaposók előfordulása Magyarországon 1975 és 1984 között

Laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*).

Az Európa madarai című könyv szerint a laposcsőrű víztaposó hazánkban rendkívül ritka kóborló, eddig 8 alkalommal fordult elő. Keve szerint (in: Székessy (szerk.) (1973); Aves): a Kárpát-medencében hét ízben fordult elő.

A vizsgált időszakból egy előfordulása van:

1976.07.13. – 1 pd. Duna–Tisza köze

Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*).

Előfordulások:

1975.07.04.	–	2 pd.	1979.07.06.	–	4 pd.
1976.09.25.	–	1 pd.	1979.09.02.	–	1 pd.
1977.08.17.	–	3 pd.	1981.08.01.	–	1 pd.
1977.08.19.	–	2 pd.	1981.08.06.	–	4 pd.
1977.08.22.	–	3 pd.	1981.09.12.	–	1 pd.
1977.08.29.	–	1 pd.	1981.09.25.	–	1 pd.
1977.09.07.	–	2 pd.	1982.08.25.	–	1 pd.
1978.08.08.	–	1 pd.	1983.07.14.	–	1 pd.
1978.08.09.	–	1 pd.	1984.07.14.	–	2 pd.
1978.08.18.	–	1 pd.			

Az előfordulások évenkénti megoszlása:

Év:	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Példány:	2	1	11	3	5	-	7	1	1	2

Az előfordulások havonkénti megoszlása:

Hónap:	április	július	augusztus	szepember
Példány:	4	5	18	6
% :	12	15	55	18

Az előfordulások területi megoszlása:

Tisztántúl	9 előfordulás	19 pd.	58 %
Dunántúl	7 előfordulás	9 pd.	27 %
Duna–Tisza köze	3 előfordulás	5 pd.	15 %
Összesen:	19 előfordulás	33 pd.	15 %

Következtetések:

A vizsgált időszakban – 1980 kivételével – minden évből van előfordulás, váltakozó számban. Feltételezhető, hogy a tagtársak birtokában ezeken kívül is vannak még adatok. Meglepő, hogy a Duna–Tisza közéből van a legkevesebb adat. Megállapítható (Kevével ellentétben), hogy a megfigyelések több mint a fele augusztusból származik.

Megjegyzés:

Az adatokat a Madártani Tájékoztató eddig megjelent füzetéből gyűjtöttem ki, az 1984/4-es füzetrel bezárólag.

Andrési Pál

A nagy őrgébics (*Lanius excubitor*) előfordulása Magyarországon 1974 és 1984 között

Az elmúlt évtizedben sok száz kilométert utaztam az országban vonattal, autóval, busszal. Utazásaim során a táj figyelésével ütöm el az időt. Telente általában a nagy őrgébicset keresem, hiszen ez a faj könnyen észrevehető. Mégis alig néhányszor figyeltem így meg. Legutóbb Sopron–Tómalomnál 1984.12.16-án, egy útmenti hársfán. Békés megyében, a Hármaskörös árterének közel 30 km-es szakaszán telente egy nap egy példánynál többet soha nem láttam. Ráadásul nem is minden télen figyeltem meg a fajt. Felmerült bennem a kérdés, hogy vajon a nagy őrgébics milyen számban jelenik meg az országban, van-e valami olyan élőhelyigénye, amely alapján egyik–másik országrészben gyakoribb és milyen rendszerességgel jelenik meg? Az Európa madarai című könyv szerint a nagy őrgébics Magyarországon rendszeres téli vendég, X–IV. hónapok között figyelhető meg. Leginkább a bokrokkal, fákkal ritkán behintett domb- és síkvidéket kedveli.

Az előfordulások évenkénti és havonkénti megoszlása:

	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	Összes
1974	–	–	–	–	1	–	5	9	5	–	–	20
1975	–	–	–	3	16	3	6	2	–	–	–	30
1976	–	1	2	–	–	7	18	9	8	–	–	45
1977	–	–	4	5	2	4	7	3	2	1	–	28
1978	–	1	3	19	5	4	13	3	9	1	–	58
1979	–	–	4	5	6	14	15	11	8	–	–	63
1980	1	1	3	8	7	10	12	4	4	7	–	57
1981	–	–	1	13	25	11	6	8	12	–	–	76
1982	–	–	1	14	30	15	26	20	10	2	1	119
1983												–
1984												–
Össz.:	1	3	18	67	92	68	108	69	58	11	1	496
%:	0,2	0,6	3,6	13,5	18,6	13,7	21,8	13,9	11,7	2,2	0,2	100,0

(A táblázat összeállításánál az egy helyen, egymást követő napokon történt megfigyeléseket egynek vettem.)

Korai, nyári előfordulások:

1980.07.26.	–	1 pd.	Tokod
1976.08.02.	–	1 pd.	Nyírtelek
1978.08.05.	–	1 pd.	Polgár
1980.08.09.	–	1 pd.	Császárszállás

Késő tavaszi előfordulások:

1978.04.01.	–	1 pd.	Pusztaszer
1982.04.05.	–	1 pd.	Poroszló
1977.04.09.	–	1 pd.	Baks
1982.04.14.	–	1 pd.	Poroszló
1980.04.16.	–	5 pd.	Gyimót
1980.04.29.	–	2 pd.	Gyimót
1982.05.15.	–	1 pd.	Kiskúnfélegyháza

Az előfordulások területi megoszlása:

Dunántúl	265 pd.	53 %
Alföld	166 pd.	34 %
Északi-középhegység	65 pd.	13 %
Összesen:	496 pd.	100 %

Következtetések:

A vizsgált 11 év alatt 496 pd. előfordulását számoltam össze, azonban a két utolsó évből egyetlen adatot sem találtam. Az éveket vizsgálva minimum 20 pd., maximum 119 pd. megfigyelését küldték be a tagtársak. A táblázat alapján a nagy őrgébics rendszeres téli vendég, bár nem túl nagy számban fordul elő.

A vizsgált években inváziószerűen megjelenése nem mutatható ki. Az évek során emelkedő szám valószínűleg a jó fajismerettel rendelkező, rendszeres terepjáró tagtársak számának növekedésével magyarázható. A havonkénti megoszlásokat nézve megállapítható, hogy néhány, kivételesnek látszó, korai (VII–VIII hónapok) megfigyelésen kívül általában már szeptemberben megjelennek a nagy őrgébics első példányai. Számuk októberben megnő.

Tavasszal már márciusban a nagyrészük elvonul, áprilisban és különösen májusban már csak kivételesen figyelhetők meg.

Egy hónap alatt a legtöbbet – 30 pd-t – 1982. novemberében figyeltek meg. A táblázat alapján feltételezhető, – bár valószínűleg még sok nem publikált megfigyelés van a tagtársak birtokában – hogy telente legfeljebb néhány száz előfordulása lehet az országban.

Megjegyzések:

Az adatokat a Madártani Tájékoztató eddig megjelent füzetéből gyűjtöttem ki, az 1984/4-es füzetrel bezárólag.

A Madártani Tájékoztató eddig megjelent számaiban óriási mennyiségű, ma még feldolgozatlan (elsősorban faunisztikai)

adat található. Munkám során több nehézséggel kerültem szembe. Sok esetben a megfigyelés helyeként olyan földrajzi név volt feltüntetve, amit a térképen nem találtam meg. Javasolnám, hogy csak olyan földrajzi neveket írjunk a Tájékoztatóba, amelyek egy mindenki által elérhető térképen (pl. Magyarország autótatlasza) fellelhetők. Halastó, erdő, stb. esetén is a legközelebbi helység nevét tüntessük fel először, és csak utána a pontosabb meghatározást.

Andrési Pál

Kiegészítés dr. Faragó Sándor jelentéseihez

A Madártani Tájékoztató 1985. január–márciusi számának 31. oldalán dr. Faragó Sándor összefoglaló jelentést közölt a Gönyü–Szob közötti Duna-szakasz (1791–1708 fkm.) 1983. aug.–1984. április időszakának vízimadár mozgalmairól. Mivel a közlemény az u.n. Mocsi sziget fészkelő madár állományával is foglalkozik, dr. Stollmann András tud.kutatóval egyetértésben úgy gondoljuk, hogy egy–két számadat kiigazítása, pontosítása a jelentés értékét nem csökkenti.

A Mocsi sziget Csehszlovákiához tartozik, Süttő ÉNy-i kijáratával szemben fekszik, a hajózási vonalon (országhatáron) túl. Ez a sziget nem azonos az ettől feljebb a csehszlovák Dunamocccsal szemben fekvő magyar Mocsi szigettel.

A csehszlovák Mocsi sziget (1743–42 fkm.) költő állománya dr. Stollmann (helyszíni) és a szerző (16x50-es távcsővel, magaslatról) kora tavasztól késő őszig végzett vizsgálatai szerint 1984-ben az alábbiak szerint alakult szürke gém 20–25 pár; kárókatona 30–40 pár; bakcsó 40 pár; vetés varju 300 pár. A vetési varjak kavargása során kihallatszó hangokból ítélve az 50 pár csókát sem tudjuk igazolni, számuk óvatos becsléssel legfeljebb 20–25 párra tehető.

A csehszlovák Mocsi sziget madárállományát azért figyeljük hosszú évek óta közösen, mert az itt költő madarak és fiókáik élőhelye a magyar part (a gémeké, bakcsóké, kárókatonaké, de a vetési varjak többségéé is), a halászó madaraké elsősorban

a neszmélyi Dunából lezárt halastó és környéke, a szigetek zátonyai. A csehszlovák és magyar Mocsi sziget, valamint a neszmélyi szigetek, – kivéve a halastót elzáró partmenti neszmélyi szigetet – már 1988 táján a fák kitermelése után eltűnnek, így élőviláguk felmérése és a bizonyítékok átmentése Helyi Csoportunk (24. sz. Komárom megyei) kiemelkedő feladatát képezi.

Dr. Sággy Antal

**Kis sirály (*Larus minutus*) előfordulások,
1984–1985.**

1984.03.18. Siófok (Zardavári-h.tó) 3 pd, Dr.Havranek L.; 04.13. Szentés (Termál-tó) 1 juv. pd, Dr.Bod P.; 04.15. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tó) 6 pd, Szatori J.; 04.15. Rétszilás (h.tó) 12 pd, Farkas S.; 04.26. Adony (Liviai-tavak) 120 pd, Magyar G. – Waliczky Z.; 04.22. Rétszilás (h.tó) 50–60 pd, Schmidt A. és Tsai.; 04.28. Áporka (Ráckevei-Duna) 5 pd, Fűri A.; 04.28. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tó) 40–50 pd, Szatori J. – Vajant E.; 04.29. Tömörkény (Csaj-tó) 187 pd, Dr.Bod P.; 04.30. Poroszló (Tisza II.) 150 pd alkonyatkor, Lipcsey I.; 05.02. Boglárlelle 28–30 pd (Irmapusztai-h.tó), Vajant E.; 05.06. Tömörkény (Csaj-tó) 4 pd, Dr.Bod P.; 05.06. Szeged-Fertő 1 ad., 7 juv. pd, Széll A.; 05.13. Somony (h.tó) 2 pd, Dr.Oltai L. és Tsai.; 05.13. Siófok (Zardavári-h.tó) 11 pd, Dr.Havranek L.; 05.19. Rétszilás (h.tó) 3 juv. pd, Schmidt A. és Tsai.; 05.27. Konyár (Sóstó) 3 pd, Zeke T. és Tsai.; 06.03. Szeged-Fertő 1 juv. pd, Széll A.; 06.10. u.ott 2 juv. pd, Széll A.; 06.10. Konyár (Sóstó) 2 pd, 06.19. u.ott 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 06.23. Szeged-Fertő 1 ad., 1 juv. pd, Széll A.; 07.21. u.ott 13 juv., 2 ad. pd, Széll A.; 07.29. u.ott 4 juv. pd, Széll A.; 07.29. Sumony (h.tó) 2 pd, MME Tábor; 07.29. Pátka (tározó) 8 juv. pd, Laczkó T.; 07.30. Halásztelek (Duna) 1 juv. pd, Hajtó L.; 07.30. Szentés (Termál-tó) 1 juv. pd, Dr. Bod P.; 08.02–03. Halásztelek (Duna) 2–2 juv. pd, Hajtó L.; 08.03. Sumony (h.tó) 3 pd, MME Tábor; 08.06. Halásztelek (Duna) 3 ad., 2 juv. pd, Hajtó L.; 08.11. Sumony (h.tó) 1 pd, 08.15: u.ott 2 pd, MME Tábor; 09.15. Sumony (h.tó) 3 pd,

Molnár I. és Tsai.; 09.15. Székesfehérvár (Vörösmarty h.tó) 2 juv. pd, Farkas L.; 09.16. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tó) 6 ad, 4 juv. pd, Szatori J.; 09.26. Szigetújfalu (Duna) 2 ad, pd, Hajtó L.; 10.14. Siófok (Zardavári-berek) 85 pd, Dr.Havranek L.; 10.15. Csány (h.tó) 1 pd, Dr.Solti B.; 10.15. Gyöngyös (tározó) 3 pd, Dr.Solti B.; 10.19. Szentés (termál-tó) 3 juv. pd, Dr.Bod P.; 10.28. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.17. Szentés (Árpád MgTSz hűtőtava) 1 juv. pd, Dr. Bod P.; 11.18. Sumony (h.tó) 3 pd, Molnár I. és Tsai.; 04.30. Hortobágy (Halastó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.

1985.03.23. Hosszúpályi (Sándorosi-tározó) 1 pd, Győrösy T. és Tsai., 04.08. Tömörkény (Csaj-tó) 2 pd, Dr. Bod P.; 04.13. Rétszilás (h.tó) 1 téli ruhás ad. pd, Boros E., Csépany Z. Schmidt A.; 04.14. Naszály – Szomód (Ferencmajori-h.tó) 4 pd, Musicz L.; 04.14. Rétszilás (h.tó) 1 pd, Varga Zs. – Zörényi M.; 04.14. Tömörkény (Csaj-tó) 5 pd, Schmidt E.; 04.14. Tiszavasvári (Munka MgTSz h.tava) 4 pd, Demeter L.; 04.21. Rétszilás (h.tó) 3 pd, Zörényi M.; 04.25. Dinnyés (Fertő) 2 ad., 1 juv. pd, Árkosi J. és Tsai.; 04.25. Tata (Derítő-tó) 7 pd, Kakuk Cs.; 04.26. Szentés (Termál-tó) 6 ad, pd, Dr. Bod P.; 04.27. Naszály – Szomód (Ferencmajori-h.tó) 4 pd, Musicz L.; 04.27. Rétszilás (h.tó) 60 pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 04.28. Hosszúpályi (Sándoros) 15 pd, Zeke T. és Tsai.; 04.28. Tömörkény (Csaj-tó) 9 pd, Dr. Bod P.; 05.04. Rétszilás (h.tó) 40–50 pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 05.01. Rétszilás (h.tó) kb. 150 pd. ebből csak 7–8 juv.), Schmidt E.; 05.04. Szeged-Fertő 87 pd, Tokody B. – Nagy T.; 05.04. Naszály – Szomód (Ferencmajori-h.tó) 4 pd, Musicz L.; 05.04. Poroszló (Tisza II.) 80 pd, Lipcsey I.; 05.05. Szeged-Fertő 120 pd, Tokody B. és Tsai.; 05.05. Naszály – Szomód (Ferencmajori-h.tó) 1 pd, Musicz L.; 05.05. Tömörkény (Csaj-tó) 298 pd, Dr. Bod P.; 05.11. Szentés (Termál-tó) 8 pd, Dr.Bod P.; 05.04–12. között, Szarvas (Horváthpusztai-h.tó) 2 pd, MME Tábor; 05.11. Szeged-Fertő 43 pd, Tokody B. és Tsai.; 05.11. Tiszafüred (Tisza II.) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 05.11. Fülöpszállás (kelemenszék) 1 pd, Bank L. és Tsai.; 05.11. Szabadszállás (Kisrét) 2 pd, Bank L. és Tsai.; 05.12. Naszály – Szomód (Ferencmajori-h.tó) 2 pd,

Nagy A.; 05.12. Tömörkény (Csaj-tó) 6 pd, Dr. Bod P.; 05.18. u.ott kb. 10 juv. pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 05.18. Szeged-Fertő 30 pd, Széll A. és Tsai.; 05.19. Tömörkény (Csaj-tó) 1 ad., 1 juv. pd, Boros E. – CSépany Z. – Schmidt A.; u.ott u.akkor 9 juv., Dr. Bod P.; 05.25. Szeged-Fertő 84 pd, Széll A. és Tsai.; 05.26. Sárszentágota (Sóstó) 4 ad., 4–5 juv. pd, Nagy A.; 06.01. Hosszúpályi (Sándoros) 1 pd, Baranyi R. – Zeke T.; 06.04. Szeged-Fertő 10 pd, Tokody B. – Nagy T.; 06.13. u.ott 9 pd, Tokody B.; u.ott 06.14. 18 pd, Tokody B. – Nagy T.; 06.15. Hosszúpályi (Sándoros) 2 juv. pd, Baranyi R. – Zeke T.; 06.19. Hortobágy (Halastó) 2 juv. pd, Baranyi R. – Zeke T.; 06.22. Husszúpályi (Sándoros) 1 pd, Győrösy T.; 06.30. Hortobágy (Halastó) 1 juv. pd, Győrösy T. és Tsai.; 06.30. Sárszentágota (Sóstó) 3 ad., 4 juv. pd, Nagy A.; 07.20. Szeged-Fertő 3 pd, Tokody B. – Nagy T.; 07.27. Orosháza (téglagyári tavak) 1 pd, Kern R.; 07.29. Sumony (h.tó) 1 pd, 07.30. u.ott 2 pd, MME Tábor; 08.02. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr. Bod P.; 08.07. Szeged-Fehértó 1 juv. pd, Bakacsy G. – Széll A.; u.ott 08.10. 1 pd, Széll A.; 08.13. Sumony (h.tó) 2 pd, 08.14. u.ott 1 pd, 08.15. u.ott 18 pd, 08.16. u.ott 4 pd, 08.17. u.ott 4 pd, MME Tábor; 08.18. Tömörkény (Csaj-tó) 2 juv. pd, Dr. Bod P.; 08.26. Hortobágy (Halastó) 1 nyug. ruhás ad. pd, Zeke T. és Tsai.; 09.05. Hosszúpályi (Sándoros) 6 ad., 1 juv. pd, Zeke T.; 09.05. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tó) 5 pd, Szász S.; 09.07. Szeged-Fertő 1 pd, Széll A.; 09.08. Szeged-Fehértó 1 pd, Tokody B.; 09.14. Szeged-Fehértó 1 pd, Széll A.; 09.14. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Konyhás S. és Tsai.; 09.15. Paks (Duna) 1 juv. pd, Lénárt Cs.; 09.15. Szőgye – Vének (Duna) 1 pd, Dr. Rékási J.; 09.15. Ravazd (h.tó) 2 pd, Dr. Rékási J.; 09.15. Miklósfa (Mórichelyi-h.tó) 1 pd, Vaski L.; 09.18. Dunasziget 1 juv. pd, Márkus F.; 09.22. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tó) 8–10 pd, Szász S.; 11.16. Kisbalaton (I. tározó) 1 ad., 5 juv. pd, Vágner G.; 11.16. Szeged-Fehértó 1 ad., 1 juv. pd, Széll A. és Tsai.; 11.17. Kisbalaton (I. tározó) 1 ad., 5 juv. pd, Vágner G.; 11.18. Szőgye–Vének (Duna) 1 pd, Dr. Rékási J.; 11.23. Szeged-Fertő 1 pd, Széll A. és Tsai.; 11.23. Szeged-Fehértó 1 pd, Széll A. és Tsai.; 11.24. Tömörkény (Csaj-tó) 1 juv. pd, Dr. Bod P.; 12.03. Szeged-Fehértó 1 juv. pd, Széll A.; 12.08. u.ott 1 ad. pd, Tokody B.; 12.14. u.ott 1 ad. pd, Pópty J. – Széll A.; 12.30 Fadd–Dombori (Duna) 5 pd, Zörényi M.

Molnár László

**Adatok a nyárvégi limikola vonuláshoz a
Hortobágy középső, nyugati területeiről
(1987.07. vége – 09. eleje)**

Ebben az évben – a tavalyival ellentétben – csak néhány terület biztosított kedvező feltételeket a vonuló partimadarak számára. Ezek közül a legjelentősebb a Csécsi halastó leengedett 6-os tava volt. a tó vizét augusztus első napjaira engedték le, ekkor már csak a halágyakban és néhány lefolyástalan területen maradt víz. Ezek fokozatos kiszáradásával a limikolák mennyisége jelentősen csökkent. 08.20-a körül ismét nőtt a számuk, mert a tó feltöltését megkezdték. Emellett megfigyeléseinket még az Árkusi libanevelőről, azaz 2 nagyobb szikes libanevelőről a Nyugati Főcsatorna mellett és az Akadémia tavakról gyűjtöttük. Az Akadémia tavakon augusztus elejétől végéig a tavak melletti szikes pocsolyák, majd augusztus végétől szeptember elejéig a nagy kiterjedésű kacsásztató volt a limikolák fő táplálkozó-helye. Ennek oka az egymással kapcsolatban lévő két területen a víz fokozatos kiszáradása volt. Szeptember közepén újra feltöltötték őket.

Faunisztikai megfigyeléseink:

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 08. 20.–08. 25. A Csécsi tavon 1 nászruhás pd.

Bibic (*Vanellus vanellus*): az Árkusi libanevelőn naponta 30-40 pd-t láttunk. Az Akadémia tavak szikes tócsáin egy alkalommal nagyobb csapat pihent (08. 15. 350 pd.). A Csécsi tavon a víz levonulásával egyre nőtt a számuk. Maximum: 08. 11-én 300 pd.

Ezüstlile (*Pluvialis squatarola*): 07. 30. 1 pd., 08. 25. 4 pd. (1 nászruhás), 08. 29. 3 pd. (2 nászruhás) a Csécsi tavon; 08. 20. 1 nászruhás, 1 juv. pd. az Árkusi libanevelőn.

Partilile (*Charadrius haiticula*): Akadémia tavak 08. 30–08.31. 1 pd.; a Csécsi tavon 08. 07–08. 23. 1 – 6 pd.

Kis lile (*Charadrius dubius*): Az Akadémia tavaknál és az Árkusi libanevelőn naponta 1-7 pd. A Csécsi tavon 07.03.–08.29. 10-20 pd., egy alkalommal (08.25.) 35 pd.

- Kis póling (*Numenius phaeopus*): Csécsi tó 07. 29. 10 pd. 07. 30. 3 pd., 08.11. 6 pd.; Akadémia tavak 07.30. 13 pd., 08.01. 4 pd.
- Nagy póling (*Numenius arquata*): a Csécsi és Akadémia tavakon napközben nagyobb csapatai tartózkodtak. Akadémia tavak 08.09. 417 pd., 08.31. 150 pd.; a Csécsi tavon a maximum 08.29-én 900 pd. volt. Árkusi libanevelő 08.15. 1 pd.
- Nagy goda (*Limosa limosa*): a Csécsi tavon 07.29.–08.01. 1500 pd. A táplálék csökkenésével kb. 500-600 pd. az Árkusi libanevelőre települt át (08.23.–08.29.). A Csécsi tavon mintegy 500 pd. maradt. Az Akadémia tavakon csak néhány pd-t láttunk.
- Kormos cankó (*Tringa erythropus*): az Akadémia tó kacsauzstatójában mutatkozott legnagyobb számban. 08.29–08.31. 150 pd., 08.15-én a szikes pocsolókban észleltünk 120 pd-t. A Csécsi tavon 07.29.–07.30. 100 pd., majd ezek egy része az Árkusi libanevelőre települt át (30–40 pd.).
- Piroslábú cankó (*Tringa totanus*): Mindhárom területen kis csapatokat láttunk. A maximumok: 07.29. 50 pd. Csécsi tó; Akadémia tavak 08.29. 40 pd.
- Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): Csécsi tó 07.29–07.30. 1 pd., 08.07. 2 pd.; Akadémia tavak 08.15. 1 pd.
- Szürke cankó (*Tringa nebularia*): Rendszeresen megfigyeltünk mindhárom területen naponta 1-5 pd-t. Kis csapatokban a Csécsi tavon mutatkozott (07.30. 16 pd., 08.29. 8 pd.)
- Erdei cankó (*Tringa erythropus*): Az Árkusi libanevelőn és az Akadémia tavakon augusztusban 2-3 pd-t láttunk naponta. A Csécsi tavon a halágyak partján láttuk néhányszor.
- Réti cankó (*Tringa glareola*): Árkuson és az Akadémia tavakon kis csapatok (max. 23 pd.). A Csécsi tavon a sekély iszapos területek megnövekedésével (a lehalászás kezdetekor) nagyobb csapatok mutatkoztak (08.01. 100 pd., 08.02. 80 pd.)
- Billegető cankó (*Tringa hypoleucos*): Nagyobb példányszámban jelentkezett a Csécsi tó lehalászásának megkezdésekor (07. 29–08.01. 25 pd.)

- Kőforgató (*Arenaria interpres*): 08.19–08.29. 1 vedlő pd. a Csécsi tavon.
- Sárszalonka (*Gallinago gallinago*): A Csécsi tavon is csak 10-20 pd mutatkozott naponta (max.: 08.24. 40 pd.), a másik két területen csak néhány példány. Az Akadémia tavak töltésein 08.20-án 30 pd.
- Apró partfutó (*Calidris minuta*): Csécsi tó 08.03.–08.25. 1-7 pd., (7 pd. 08.14-én és 08.23-án).
- Temminck partfutó (*Calidris temminckii*): Csécsi tó 07.30.–08.25. 1-2 pd., Árkusi libanevelő 08.11. 1 pd.
- Havasi partfutó (*Calidris alpina*): A Csécsi tavon a vonulás előrehaladtával folyamatosan nőtt a számuk (07.30. 2 pd., 08.01. 4 pd., 08.02–08.03. 5 pd., 08.07. 7 pd. 08.11. 15 pd., 08.12. 22 pd., 08.15. 23 pd.), majd a tó feltöltésének megkezdésekor néhány pd-ra csökkent. Az Akadémia tavakon a szikes tócsákban és a kacsásztatóban 1-5 pd-t figyeltünk meg. (5 alkalommal).
- Sarlós partfutó (*Calidris feruginea*): Árkusi libanevelő 08.20. 5 pd. Akadémia tavak 08.11. és 08.15. 1-1 pd. a szikes tócsákban, 08.30. 1 pd., 08.31. 2 pd., 09.05. 1 pd.; Csécsi tó 07.29. nászruhás pd., 07.30. 11 nászruhás pd., 08.01–08.11. 3-9 pd., 08.12–08.23. 1 pd., 08.24–08.25. 4 pd.
- Nagy partfutó (*Calidris canutus*): Az Akadémia kacsásztató kopár szigetein 08.15-én 1 pd-t láttunk, majd valószínűleg ezt a példányt láttuk 08.20-án a kb. 4 km-rel délebbre fekvő Árkusi libanevelőn táplálkozni.
- Sárjáró (*Limicola falcinellus*): 08.23–08.25. 1 vedlő pd. megfigyelése a Csécsi tavon.
- Pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*): Augusztus legelején a Csécsi tavon, augusztus végén az Árkusi libanevelőn mutatkozott nagyobb mennyiségben. Ennek egyik oka, hogy a leengedett tó táplálékforrásának kimerülésével a közeli libanevelőre települt át a madarak nagy része (07.29–07.30. Csécsi tó 150-200 pd., Árkusi libanevelő 2-3 pd.; Csécsi tó 08.01–08.11. 50-80 pd.; Árkusi libanevelő 08.12–08.29. 40 pd.; Csécsi tó 08.12–08.29. 10-30 pd., Árkusi libanevelő 90-150 pd.; Az Akadémia tavakon kétszer fordult elő nagyobb számban (08.11–08.15. 70 pd., 08.29-én 80 pd.).

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): Árkusi libanevelő 08.15. 1 pd.
Az Akadémia tavon rendszertelenül mutatkozott néhány apró csapat (maximum 08.01. 18. pd.). A Csécsi tavon augusztus elején 35-40 pd., később már csak 8-10 pd-t látunk.

Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*): 08.19–08.20. 1 juv. pd. az Akadémia tavak melletti szikes tócsában. 08.20-án 1 téli ruhás pd. az Árkusi libanevelőn úszva táplálkozott.

Zeke T. – Emri T. – Győrösy T.

Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából

Sarki bűvár (Gavia arctica)

1983. 10.16. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Zsótér L.; 11.13. u.ott, 1 pd, Dr. Bod P.

1984. 10.22. Szeged-Fehértó 1 pd, 10.23. u.ott, 1 pd, Széll A. és Tsai.; 11.10. u.ott, 1 pd, Széll A.; 11.11. Pécs (VDM ülepítő-tó) 2 pd, Wágner L.; 11.14. Szeged-Fehértó 1 pd, 11.16. 4 pd, Széll A. és Tsai.; 11.19. Fehérvércsurgó (tározó) 1 pd, Staudinger I.; 11.17. Visegrád (Duna) 1 pd, Träger J.; 11.22. Szeged-Fehértó 4 pd, Széll A. és Tsai.; 12.14. Alsónédmedi (Rádpusztá) 1 pd. a XXX.sz. csatornában, Zsin G.; 12.15. Makád (Duna) 1 pd, Hajtó L. és Tsai.;

1985. 01.12. Visegrád (Duna) 2 pd, Träger J.; Ráckeve (Duna) 2 pd, Hajtó L. és Tsai.; 02.17. Visegrád – Dunabogdány (Duna) 1 pd, Träger J.; 03.17. Halásztelek (Duna) 2 pd, Hajtó L.; 05.25. Kisbalaton (I. tározó) 1 pd, Vágner G.; 10.02. Bp. Óbudai-szgt. (Duna) 1 pd, Szalai K. és Tsai.; 10.16. Göd-Vác (Duna) 1 pd, Szalai K. és Tsai.; 10.20. Tata (Réti tavak) 1 pd, Schmidt E.; 10.26. Tömörkény (Csaj-tó) 2 pd (egyik kiszínezett), Dr. Bod P.; 10.27. Bp. Hajógyári szgt. (Duna) 1 pd, Schmidt E.; 10.29. Szeged-Fertő, 1 pd, 10.30. 1 pd, Széll A. és Tsai.; 11.09. Szakmár (halastó) 2 pd, Berdó J. – Kovács S.; 11.15. Ohat (halastó) 1 pd, (nyugalmi ruhás), Zeke T. és Tsai.; 11.16. Gyula (Dénes-majori h.tó) 2 pd, Forgách B.; 11.16. Szakmár (h.tó) 2 pd, Berdó J. – Kovács S.; 11.16. Ohat (h.tó) 2 pd, Emri T.;

11.16. Csertő (h.tó) 1 pd, Wágner L. – Závodszy Sz.; 11.16. Kisbalaton (I. tározó) 1 pd, Vágner G.; 11.16. Szeged-Fertő, 3 pd, Széll A. és Tsai.; 11.17. Kisbalaton (I. tározó) 2 pd, Vágner G.; 11.17. Balaton (Szigligeti-öböl) 4 pd, Dr. Sterbetz I.; 11.17. Tömörkény (Csaj-tó) 8 pd, Dr. Bod P.; 11.17. Debrecen (Fancsikai-tározó) 3 pd, Győrösy T. – Baranyi R.; 11.17. Hortobágy Halastó, 2 pd, Konyhás S. és Tsai.; 11.17. Pátka (tározó) 1 pd, Rózsa J.; 11.18. Gyékényes (kavicsbánya-tó) 2 pd, Bank L.; 11.22. Szeged-Fertő 5 pd, Széll A. és Tsai.; 12.13. Balaton (Tihany) 1 pd, Dr. Sterbetz I.; 12.14. Csertő (h.tó) 1 pd, Wágner L. és Tsai.; 12.14. Gyula (Dénesmajori h.tó) 1 pd, Forgách B.; 12.15. Tömörkény (Csaj-tó) 2 pd, Zsótér L.; 12.29. Hortobágy Halastó 1 pd, Győrösy T. – Baranyi R.

Vörösnyakú vöcsök (Podiceps griseigena)

1983. 04.15. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Zsótér L.; 04.17. u.ott 1 pd, 06.12. u.ott 1 pd, 08.28. u.ott 1 pd, Dr. Bod P.; 09.18. Kisbalaton 1 pd, Futó E.;

1984. 03.18. Siófok (Zardavári h.tó) 6 pd, Havranek L.; 03.18. Boglárlelle (Irmapusztai h.tó) 14 pd, Szatori J.; 04.02. Tiszavasvári (Fehér-szik) 8 pd, Demeter L. és Tsai.; 04.14. Konyár (Sós-tó) 6 pd, Zeke T. és Tsai.; 0.14. Kunmadaras (Kunkápolnási mocsár) 18 pd, Dr. Kovács G.; 04.15. Tiszavasvári (Munka MgTSz h.tó) 1 pd, Demeter L. és Tsai.; 04.15. Ohat (h.tó) 2 pd, Dr. Simay A.; 04.15. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr. Bod P. – Zsótér L.; 04.15. Naszály-Szomód (Ferenmajori h.tó) 1 pd, Musicz L.; 04.29. Debrecen (Bodzás-tó) 2 pd, Győrösy J. né és Tsai.; 05.12. Ohat (h.tó) 1 pd, Dr. Simay A.; 05.13. Konyár (Sós-tó) 6 pd, Zeke T. és Tsai.; 05.13. Szeged-Fehértó 1 pd, Bakacsy G. – Selmeczi L.; 05.27. Konyár (Sós-tó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 06.10. Konyár (Sós-tó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 06.10. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, 07.08. 2 pd, 07.15. 1 pd, 07.29. 3 pd, Dr. Bod P.; 07.24. Hortobágy (Fekete-rét) 10 pd. MME Debreceni HCs.; 09.09. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr. Bod P.; 09.08. Bp. Mátyásföld (Naplás-tó) 1 pd, Kalivoda B. és Tsai.; 09.15. Poroszló (Tisza II. tározó) 1 pd, Szilágyi Zs.; 09.15. Dinnyés (h.tó) 1 pd, Schmidt E.; 11.18. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tó) 3 pd, Szász S.; 09.23. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, 10.08. 1 pd.

Dr. Bod P. – Zsótér L.; 09.01. Szentés (Termál-tó) 2 pd, 12.08. 2 pd, Dr. Bod P.

1985. 04.05. Debrecen (Halápi tározó) 10-12 pd, Debrecen (Bodzás-tó) 1 pd, Debrecen (Fancsikai-tározó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 04.06. Hosszúpályi (Sándorosi-tározó) 2 pár, Zeke T. és Tsai.; 04.13. Kunmadaras (Kunkáp.-mocsár) 14 pd, Dr. Kovács G.; 04.13. Dinnyés (Fertő) 1 pd, Schmidt A., Schmidt E.; 04.28. Hosszúpályi (Sándorosi-tározó) 3 pd, 04.27. Hortobágy-Halastó 3 pd, Zeke T. és Tsai.; 05.01. Rétszilás (h.tó) 3+2 pd, Schmidt A. Schmidt E.; 05.04. Rétszilás 2 pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 05.12. Rétszilás, 2 pár, Varga Zs.; 05.12. Gyöngyöshalász (tározó) 1 pd, Szalai F.; 05.25. Hortobágy (Kónyai h.tó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 05.25. Kisbalaton (I. tározó) 1 pd, Vágner G.; 06.01. Hosszúpályi (Sándorosi-tározó) 4 ad., juv. pd, Győrösy T. és Tsai.; 06.08. Hortobágy (Fekete rét) 8 pd, Fischer N. és Tsai.; 06.15. Hosszúpályi (Sándorosi tározó) 4 ad., 2 juv. pd, Zeke T. – Baranyi R.; 06.16. Hortobágyi NP (Kunmadaras, Kunkápolnási mocsár), 8 ad., + 7 pull., Dr. Kovács G.; 06.16. Gyöngyöshalász (tározó) 1 pd, Szalai F.; 06.30. Kisbalaton (I. tározó) 1 pár + fészek, 1 pár + 2 juv., 1 pár + 1 pd, Vágner G.; 07.06. Hortobágy (Fekete rét) 3 pd, Zeke T. és Tsai.; 07.13. Mórahalom (Nagyszéksós-tó) 1 pd, Mihály L.; 07.07. Hortobágy (Csécsi-tó) 3 pd, MME Tábor.; 07.09. Hortobágy (Fekete rét) 2 pd, 07.07. Hortobágy (Fekete rét) 2 pd, MME Tábor.; 07.10. Hortobágy (Fekete rét) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 07.13. Kisbalaton (I. tározó) 2 ad., 2 juv. pd, Vágner G.; 07.14. u.ott 1 pd, Vágner G.; 07.14. Gyula (Dénesmajori h.tó) 1 pd, Forgách B.; 07.31. Hosszúpályi (Sándorosi tározó) 1 pd, Emri T. és Tsai.; 07. Gelej (tározó) 1 pd, Lipcsey I.; 08.01. Gyula (Dénesmajori h.tó) 1 pd, Forgách B.; 08.02. Ohat (H.tó) 3 ad., 1 juv., Zeke T. és Tsai.; 08.12. Konyár (Sós-tó) 2 pd, Emri T. – Szakáll L.; 08.17. Mórahalom (Nagyszéksós-tó) 1 pd, Mihály L.; Sumony (h.tó) 1 pd, MME Tábor.; 08.18. Siófok (Pélpusztai h.tó) 1 pd, Szatori J.; 08.19. Kunmadaras (Kunkápolnási m.) 5 pd, Dr. Kovács G.; 08.22. Hortobágy (Fekete rét) 3 pd, Zeke T. és Tsai.; 08.22. Tiszasüly (Jánostanyai h.tó) 2 pd, Nagy Sz.; 08.22. Tiszasüly (Görbemajori h.tó) 1 pd, Nagy Sz.; 08.27. Debrecen (Halápi tározó) 1 pd,

Zeke T.; 08.30. Tiszatarján 1 pd, Szentgyörgyi P.; 09.07. Szeged-Fertő 1 pd, Széll A.; 09.07. Szarvas (Horváth-pusztai h.tó) 5 pd, Boldog G. és Tsai.; 09.11. Szeged-Fertő 1 pd, Szabó E. – Tokody B.; 09.15. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr.Bod P.; 09.15. Rétság (h.tó) 1 pd, Varga Zs.; Kunmadaras (Kunkápolnási m.) 5 pd, Dr. Kovács G.; 09.15. Szeged-Fehértó 2 pd, Puskás L.; 09.20. Szeged-Fertő 2 pd, Nagy T. – Tokody B.; 10.06. Balmazújváros (Virágskúti h.tó) 1 pd, Ecsedi Z.; 10.13. Hortobágy (Gyökerkúti h. tó) 1 pd, Baranyi R. és Tsai.; 10.13. Kisbalaton (I. tározó) 4 pd, Futó E.; 11.16. Szeged-Fertő 1 pd, Széll A. és Tsai.; 11.16. Kisbalaton (I. tározó) 1 pd, Vágner G.; 11.17. Sumony (h.tó) 1 elhullott juv. pd, Molnár I. és Tsai.; 11.17. Kisbalaton (I.tározó) 2 pd, Vágner G.

Füles vöcsök (Podiceps auritus):

1983. 11.13. Pellérd (h.tó) 3 pd, Dunai I. – Dr.Oltai L.;

1984. 12.15. Sumony (h.tó) 2 pd, Molnár I. és Tsai.;

1985. 01.03. Tahi (Duna) 1 pd, Árkosi J. – Kóczyán A.; 11.09. Szakmár (h.tó) 5 pd, Berdó J. – Kovács S.; 11.14. Kisbalaton (I. tározó) 1 pd, Dr.Sterbetz I.; 12.15. Tahi (Duna) 1 pd, Árkosi J. és Tsai.

Rózsás gödénv (Pelecanus onocrotalus):

1980. 08.20. Szeged-Fehértó, 1 juv. pd. Széll A. és Tsai.;

Kis kárókatona (Phalacrocorax pygmaeus):

1984. 01.08. Tisasüly (Tisza) 1 pd, Fatér I.; 02.12. Naszály-Szomód (Ferencmajori h.tó) 1 pd, Musicz L.; 04.16. Kisbalaton, 2 pd, (valószínűleg pár), Futó E.; 12.16. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr.Bod P. – Zsótér L.; 12.30. Fülöpszállás (Kígyós-csatorna) 3 pd, Dr.Bankovics A.; 12.24. Szentés (Termál-tó) 7 pd, Dr.Bod P.;

1985. 08.16. Sumony (h.tó) 1 pd, MME Tábor.; 09.12. Szeged-Fertő 1 pd, Nagy T. – Tokody B.; 10.05. Szakmár (h.tó) 1 pd, Berdó J. – Kovács S.; 11.09. u.ott 28 pd, Berdó J. – Kovács S.; 11.14. Szeged-Fehértó 1 pd, Széll A.; 11.16. Kisbalaton (I. tározó) 2 pd, 11.17. u.ott 4 pd, Vágner G.

Batla (Plegadis falcinellus):

1983. 10.15. Hortobágy-Halastó 1 pd, Fintha I. és Tsai.;
1984. 07.23. Hortobágy (Fekete rét) 1 pd, MME Tábor.; 08.08. Szentés (Fertő) 1 pd, Dr.Bod P.;
1985. 04.28. Hosszúpályi (Sándorosi-tározó) 1 pd, Zeke T. és Tsai, 05.11. Szeged-Fertő 1 pd, Tokody B. és Tsai.; 05.25. Kisbalaton (I. tározó) 8 pd, Vágner G.; 06.30. u.ott 2 pd, Vágner G.; 07.07. Hortobágy (Fekete rét) 2 pd, MME Tábor.; 08.15. Sumony (h.tó) 1 pd, MME Tábor.; 08.22. Hortobágy (Fekete rét) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.08. Szeged-Fehértó 1 pd, 11.09. 1 pd, 11.12. 1 pd, 11.14. 1 pd, Tokody B. és Tsai.

Kis héja (Accipiter brevipes):

1985. 08.11. Létavértes – Kokad 1 pd, Baranyi R. – Győrösy T.

Pusztai ölyv (Buteo rufinus):

1984. 08.01. Konyár (Sós-tó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 08.28. Apajpuszta 1 pd, Boros E. – Csépany Z.– Schmidt A.; 09.15. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Konyhás S. és Tsai.; 09.16. Szentés (Fertő) 1 pd, Szabó F.; 09.19. u.ott 1 pd, Szabó F.
1985. 08.12. Apajpuszta 1 pd, Boros E. – Nagy Z. – Szigeti B., Schmidt A.; 08.16. Görbeháza 1 pd, Emri T. – Szakál L.; 08.19. Kunmadaras 1 pd, Dr.Kovács G.; 08.31. Debrecen (Dombostanya) 1 pd, Szakál L.; 09.07. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Győrösy T. és Tsai.; 09.11. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 09.13. Apajpuszta 1 pd, Dr.Sterbetz I.; 09.15. Nagyiván 4 pd, Dr.Kovács G.; 09.15. Makó (Montág-puszta) 1 pd, Széll A. – Sándor K.; 09.21. Hajdúbagós 1 pd, Kovács A. – Zeke T.; 09.28. Kardoskút 1 pd, 09.29. u.ott 2 pd, Széll A.; 10.05. Hosszúpályi (Sándoros) 1 pd, Zeke T.; 10.12. Csanádalberti Makai-, és Blaskovics puszták) 1-1 pd, Dr.Molnár Gy.; 10.12. Kardoskút (TT és környéke) 3+2 pd, Széll A.; 10.19. Kardoskút (TT és környéke) 1+1 pd, 10.27. u.ott 1 pd, 11.07. u.ott 1 pd, Széll A.; 11.16. u.ott 1 pd, Dr.Molnár Gy.; 11.24. u.ott 1 pd, Széll A.

Fakó rétihéja (Circus macrourus):

1983. 10.15. Kunszentmiklós (Nyakvágó) 1 hím pd,
1984. 04.13. Szigetcsép (Nagylapos) 1 hím pd, 09.10. Sziget-szentmiklós (Nyilas) 1 hím pd, 12.19. Solt 1 hím pd, Hajtó L.;

Reznek (Otis tetrax):

1985. 10.24. Dévaványa 1 pd, Dr.Sterbetz I.

Császármadár (Tetrastes bonasia):

1983. 06.22. Bükk hgs (Bányahegy - Nagymező) 2 ad., 3 juv. pd, MME Debreceni HCs.;

1984. 04.08. Zagyvaróna (Petikláza) 1 pár, Varga F.; 10.22. Szentdomonkos (Sőtér-lápa) 1 pd, Matyikó T.;

1985. 01.02. Kondorfa (Vas megye) 1 pd, Mester A.; 08.24. Zagyvaróna (Szalmahíd) 1 pd, Varga F.

Csigaforgató (Haematopus ostralegus):

1984. 05.13. Szeged-Fehértó 1 pd, Bakacsy G. – Selmeczi L. – Széll A.; 09.16. Szeged-Fertő 1 pd, Széll A.; 10.05. Balmazújváros (Virágoskúti h.tó) 2 pd, Ecsedi Z.;

1985. 05.04. Gyula (Dénesmajori h.tó) 1 pd, Forgách B.; 06.06. Tiszatarján – Hejő-torkolat (Tisza) 1 pd, Szentgyörgyi P.; 07.13. Jászkisér (h.tó) 1 pd, Varga J.

Ujjas lile (Pluvialis squatarola):

1980. 06.20. Szeged-Fertő 1 nászruhás pd, 09.28. u.ott 1 pd, 11. 02. u.ott 1 pd, Széll A.;

1981. 10.05. Szeged-Fertő 8 pd, 10.12. u.ott 8. pd, 10.18. u.ott 2 pd, 10.25. u.ott 10 pd, 11.22. u.ott 1 pd, Széll A.;

1983. 06.04. Fábiánsebestyén (hígrágya szikkasztók) 1 pd, Dr. Bod P.; 06.05. Tömörkény (Csaj-tó) 1 nászruhás pd, Dr.Bod P.; 06.28. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Dr.Kovács G.; 08.11. HNP (Kunmadaras-Nagyiván) 1 pd, 08.13. Hortobágy (Akadémia-tó) 3 pd, Dr.Kovács G.; 08.17. Szigetcsép (Duna) 3 pd, Hajtó L.; 08.19. HNP (Kunmadaras-Nagyiván) 1 pd, 08.30. u.ott 5 pd, 09.12. Hortobágy (Akadémia tó) 2 pd, 09.18. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Dr.Kovács G.; 09.19. Boglárlelle (Irmapusztai h.tó) 1 téli ruhás pd, Szatori J.; 09.24. HNP (Kunmadaras-Nagyiván) 1 pd, 10.02. Hortobágy (Halastó) 1 pd, 10.02. Hortobágy (Akadémia-tó) 1 pd, Dr.Kovács G.; 10.05. Szigetszentmiklós (Háros) 1 pd, Hajtó L.; 10.10. Hortobágy (Akadémia-tó) 6 pd, Dr. Kovács G.; 10.15. Tisasüly (h.tó) 4 pd, Fatér I.; 10.15. Rét-szilás (h.tó) 4 pd, Farkas S.; 10.16. Kunmadaras 2 pd, Hortobágy (Csécsi-tó) 6 pd, Hortobágy (Zám puszta) 2 pd, Dr.Kovács G.;

10.16. Konyár (Sós-tó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 10.16. Tömörkény (Csaj-tó) 3 pd, Zsótér L.; 10.16. Szeged-Fehértó 50 pd, Selmeczi L.; 10.16. Sárkeresztúr (Sárkány-tó) 1 pd, Nagy A.; 10.16. Rétszilás (h.tó) 4 pd, Lendvai G.; 10.17. Tömörkény (Csaj-tó) 7 pd, 10.20. u.ott 1 pd, 10.23. u.ott 11 pd, Dr. Bod P.; 10.23. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Dr.Kovács G.; 10.26. Halásztelek (Csala) 12 pd, Hajtó L.; 10.30. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, 11.06. u.ott 2 pd, 11.13. u.ott 7 pd, Dr.Bod P.; 11.13. Darvas (h.tó) 2 pd, Kurpé I.; 11.20. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, 11.27. u.ott 1 pd, Dr.Bod P.;

1984.04.14. Mórahalom (Madarásztó) 1 pd, Mihály L.né; 05.14. u.ott 1 pd, Mihály L.né; 05.24. Szigetszentmiklós (Háros) 2 pd, Hajtó L.; 05.26. Szeged-Fertő 1 pd, Széll A.; 06.23. u.ott egy nászruhás pd, Széll A.; 07.25. Hortobágy (Csécsi-tó) 2 pd, MME Debreceni HC.; 08.13. Tököl (Duna) 1 pd, Hajtó L.; 08.31. Kardoskút TT 1 nászruhás pd, Széll A.; 09.03. Halásztelek (Csala) 14 pd, u.ott 09.04. 14 pd, Hajtó L.; 09.06. u.ott 5 pd, Hajtó L.; 09.15. Kúnmadarasi-pusztá 2 pd, Dr.Kovács F.; 09.16. Tömörkény (Csaj-tó) 8 pd, Dr.Bod P. – Zsótér L.; 09.16. Szentés (Fertő) 2 pd, Szabó F.; 09.16. Szeged-Fertő 2 pd, Széll A.; 09.16. Hortobágy (Halastó) 13 pd, Dr. Kovács G.; 09.22. Szeged-Fertő 2 pd, Széll A.; 09.23. Kardoskút TT 7 pd, Széll A.; 10.05. Rétszilás (h.tó) 5 pd, Móra V.; 10.11. Szeged-Fehértó 2 pd, Széll A.; 10.12. Kardoskút TT 3 pd, Széll A.; 10.12. Rétszilás (h.tó) 3 pd, Márkus F.; 10.13. Darva (h.tó) 5 pd, Kurpé I.; 10.13. Tömörkény (Csaj-tó) 3 pd, Széll A.; 10.14. Kúnmadaras-Nagyiváni puszták 11 pd, Schmidt A. – Schmidt E.; 10.14. Hortobágy (Halastó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 10.14. Tiszasüly (h.tó) 14 pd, Fatér I.; 10.14. Tömörkény (Csaj-tó) 23 pd, Dr.Bod P. – Zsótér L.; 10.14. Dunaföldvár (h.tó) 3 pd, Zörényi J.; 10.14. Rétszilás (h.tó) 2 pd, Schmidt A. és Tsai.; 10.19. Tiszafüred (Tisza II.) 1 pd, Lipcsey I.; 10.19. Kardoskút 1 pd, Széll A.; 10.21. Szeged-Fertő 9 pd; 10.28. Hortobágy (Halastó) 7 pd, 11.03. Szeged-Fertő 2 pd, Széll A.;

Aranylile (Pluvialis apricaria)

1983.03.20. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 4 pd, 03.28. u.ott 2 pd, 09.09. u.ott 7 pd, Dr.Kovács G.; 09.18. Hortobágy

(Halastó) 7 pd, Dr. Kovács G.; 09.24. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 2 pd, Dr. Kovács G.; 10.16. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Zsótér L.; 10.16. Szentés (Fertő) 6 pd, Szabó F.; 10.16. Kúnmadaras 13 pd, Dr. Kovács G.; 10.26. Szigetszentmiklós (Háros) 1 pd, Hajtó L.; 10.30. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 11 pd, Dr. Kovács G.; 11.13. Tahitótfalu (Dunapart) 4 pd, Nagy I.; 11.13. Szentés (Fertő) 1 pd, Szabó F.;

1984.05.17. Szigetcsép (Duna) 3 pd, 08.03. Halásztelek 1 pd, 08.06. u.ott 3 pd, Hajtó L.; 08.31. Kardoskút TT 3 pd, (1 nászruhás), Széll A.; 09.23. u.ott 3 pd, Széll A.; 10.13. Konyár (Sóstó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 10.14. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 5 pd, Dr. Kovács G. – Schmidt A. – Schmidt E.; 10.14. Hortobágy (Halastó) 8 pd, Zeke t. és Tsai.; 11.17. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 4 pd, Dr. Kovács G.; 10.19. Tiszafüred 2 pd, Lipcsey I.; 10.28. Hortobágy (Halastó) 9 pd, Zeke T. és Tsai.; 10.16. Kardoskút TT 12 pd, Dr. Sterbetz I.; 11.17. Szigetcsép (Duna) 3 pd, Hajtó L.; 11.18. Szabadszállás (Zabszék) 20-22 pd, Farkas J.;

1985.03.17. Kúnmadaras (Kúnkápólnási-mocsár) 1 pd, Dr. Kovács G.; 07.11. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Győrösy T. és Tsai.; 09.01. Hosszúpályi (Sándoros) 1 pd, Zeke T.; 09.15. Dunaföldvár (h.tó) 3 pd, Zörényi J. és Tsai.; 10.05. Szeged-Fertő 2 pd, MME Szegedi HCs.; 10.05. Hosszúpályi (Sándoros) 2 pd bíbicekkel, Zeke T.; 10.17. Gönyü – Szob (Duna) 333 (=6, 250, 37, 40) pd, Dr. Faragó S.; 10.26. Tömörkény (Csaj-tó) 2 pd, Schmidt E.; 11.02. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.15. Gönyü – Szob (Duna) 12 pd, Dr. Faragó S.; 11.16. Rétszilás (h.tó) 2 pd, Zörényi M.; 11.17. Hortobágy (Halastó) 21 pd, Konyhás S. és Tsai.;

Havasi lile (Eudromias morinellus):

1979.09.15–16. Hortobágy 9 pd, Fatér I.;

1982.05.06. Cserebökény (Belsőecser) 1 pd, Dr. Bod P.;

1983.10.16. Kúnmadarasi-puszták 1 pd, Dr. Kovács G.;

1984.10.14. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 1 pd, Dr. Kovács G. – Schmidt A. – Schmidt E.;

1985.08.19. Kardoskút TT 3 pd, 08.31. u.ott 1 pd, Széll A.; 09.15. Nagyiváni-puszták 1 pd, Dr. Kovács G.

Füleskuvik (Otus scops):

1983.05.20–06.08 Esztergom, gyakran hallatja hangját; Mécs Á.
Hóbagoly (Nyctea scandiaca):

1985.02.19. Nyírmada; a 41-es út mellett gyümölcsfán ült 1 pd,
majd később elrepült; Lengyel I.;

Urali bagoly (Strix uralensis):

1983.06.23. Bükk-hgs (Odor-hegy–Hórvölgy) 1 ad. + 2 juv. pd,
Debreceni HCs.;

1985.04.21. Erdőbénye (Szokolya) 1 pd, 11.04. Baskó (Baskó-
kút) 2 pd, Petrovics Z.

Réti fülesbagoly (Asio flammeus):

1983.03.10. Tárnokréti 2 pd, 03.19. 3 pd, 03.20. 2 pd, 03.28.
2 pd, Kormos G. – Hima Gy.;

1984.01.22. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Dr. Kovács G.; 01.22.
Kúnmadarasi-puszta 4 pd, Dr. Kovács G.; 03.01. Tárnokréti
5 pd, Kormos G.; 03.09. Harta (Nagykékes-pta) 1 pd, 03.17.
u.ott 1 pd, Berdó J. – Kovács S.; 03.21. Tárnokréti 3 pd, 03.26.
u.ott 2 pd, Kormos G.; 04.05. Tömörd 1 pd, Király R. – Varga
L.; 05.13. Darvas 2 pd, Kurpé I.; 10.14. Dinnyés 4 pd, Zölei J.;

1985.01.13. Pély (Madárrezervátum) 2 pd, Füre A.; 02.16.
Hortobágy (Halastó) 1 pd, Konyhás S. és Tsai.; 11.14. Pély
(Madárrezervátum) 1 pd, Füre A.; 12.07. Hortobágy (Kékespusz-
ta) 5 pd, Zeke T. és Tsai.; 12.14. Apajpuszta 2 pd, Dr.Sterbetz
I.; 12.14. Pély (Madárrezervátum) 1 pd, Füre A.; Vörs (Kis-
balaton) 12.20. 1 pd, Dr.Sterbetz I.; 12.26. Hortobágy (Máta-
puszta) 8 pd, Emri T. és Tsai.; 12.28. Hortobágy (Halastó)
1 pd, Zeke T. és Tsai.;

Szürke küllő (Picus canus):

1983.01.09. Barcs – Nagylók 1 hím pd, Fenyősi L.; 02.03.
Tarbalelesz (Vállóstanya) 1 hím pd, Matyikó T.; 03.10. Barcs –
Nagylók 1 hím pd, Fenyősi L.; 06.02. Lakitelek (Töserdő)
1 hím pd, Móra V. és Tsai.; 07.04. Lovas 1 tojó pd, Molnár
I.; 07.13. Somogyszob 1 pd, Dr.Kásza F.; 10.22. Gödöllő (Ba-
bat) 1 tojó pd, Füre A.; 10.22. Barcsi TK 1 hím pd, Fenyősi L.;

10.24. Ráckeve 1 hím pd, Hajtó L.; 11.28. Kőszegi TK (Ki-
látószikla) 1 pd, Király R.;

1984.01.25. Tököl 1 hím pd, 02.15. Ráckeve 1 hím pd, 02.16.

u.ott 1 hím pd, Hajtó L.; 03.03. Csobánka 1 pd, Móra V. és Tsai.; 03.15. Zákány 2 pd, Bank L.; 03.27. Ráckeve 1 hím pd, Hajtó L.; 04.14. Medves-hgs. (Szarufabérc) 1 hím pd, 04.17. Zagyvaróna (Pocikvár) 1 tojó pd, 04.21. Medves-hgs. (Rónafalu) 1 tojó pd, 05.03. Salgótarján (Somlyó-hegy) 1 pd, Varga F.; 04.28. Piliscsaba (Boróka-árok) 1+1 pd, Dr.Győry J. – Nagy A.; 07.10. Tököl 1 hím pd, Hajtó L.; 07.14. Barcs – Nagylók 1 hím pd, Fenyősi L.; 04.17. u.ott 1 tojó pd, Fenyősi L.; 08.17. Ajka (Szarvaskút) 1 pd, Kaufman G.; 09.15. Salgótarján (Pécskő) 1 pd, Varga F.; 11.11. Pécs (VDM) 1 hím pd, Wágner L.; 11.19. Ráckeve 1 tojó pd, Hajtó L.; 12.16. Abda 1 pd, Rékási J.; 12.16. Debrecen (Nagyerdő) 2 pd, Zeke T.; 12.20 Ráckeve 1 hím pd, Hajtó L.;

1985.01.16–20. Mátrafüred (MTA Üdülő) 1–1 pd, Krug T.; 02.23. Budapest III.ker. (Csúcshegy) 1 pd, Dr. Ekés M.; 03.17. Csákánydoroszló 1 pd, Mogyorósi S. – Schantl L.; 04.04. Bárna (Karóslápa) 1 hím pd, Varga F.; 04.08. Debrecen (Nagyerdő) 1 pd, Zeke T.; 04.15. Zagyvaróna (Budavölgy) 1 pd, 05.04. Medves hgs. (Eresztvény) 1 hím pd, Varga F.; 05.06. Bakony-szombathely 1 pd, Varga Zs.; 05.24. Szolnok (Bokroszug; Tiszárter) 1 hím pd, Lőrincz I. és Tsai.; 06.07. Hencida (Csere-erdő) 1 pd, 06.08. u.ott 1 pd, Emri T. – Győrösy T.; 07.06. Hortobágy (Feketerét) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 07.15. Nyírbogdány (akácokban) 1 hím pd, Fischer N.; 09.14. Fehérvárurgó 1 pd, Staudinger I.; 09.16. Pély (Madárrezervátum) 1 hím pd, Fűri A.; 09.25. Soproni TK (Ultrai-út) 1 tojó pd, 09.25. u.ott (Récényi-út) 1 tojó pd, Mogyorósi S.; 10.06 Zagyvaróna (Bugyizló) 2 pd, Varga F.; 10.12. Sopron (Szárhalmi-erdő) 1 pd, Mogyorósi S.; 11.05. Zákány 1 pd, Bank L.; 11.17. Sopron (Tómalom) 1 pd, Mogyorósi S.; 12.14. Pély (Madárrezervátum) 1 tojó pd, Fűri A.; 12.27–31. Mátrafüred 1 tojó pd (kirakott faggyúra járt), Dr. Kalotás Zs.

Fehérhátú fakopáncs (Dendrocopos leucotos):

1983.02.03. Ráckeve 1 hím pd, Hajtó L.; 11.28. Gellénháza 1 pd, ifj.Dedinszky J.;

1984.11.01. Tököl (Urbanica) 1 hím pd, Hajtó L.;

1985.02.12. Bükk-hgs. (Lencsés) 1 pd, Dr.Jánossy D.; 02.20.

Tarnalelesz (Futyó-völgy 1 pár, Matyikó T.; 06.30. Diósjenő (Fótánkereszt) 2 ad. + 1 (vagy több?) juv. Az öregek etettek. A közelben még 2 ad. pd, Schmidt E.;

Sziki pacsirta (Calandrella brachydactyla):

1984.04.02. Balmazújváros (Virágoskúti-h.tó) 2 pd, Rác I. és Tsai.; 07.24. Nagyiván 2 pd, Debreceni HCs.; 04.14. Tótkomlós 1 pd, 05.05. 4 pd, 06.18. 1 pd, 06.19. 4 pd, 06.21. 1 pd, Kern R.; 06.23. Detk 1 éneklő hím + 1 pd, Szalai F. – Mészáros L.; 1985.04.14. Hortobágy (Kónyai-h.tó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 04.27. Detk 4 éneklő hím pd, Szalai F. – Mészáros L.

Fülespacsirta (Eremophila alpestris):

1983.10.15. Kúnszentmiklós (Nyakvágó) 9 pd, Hajtó L.; 1984.01.06. Hortobágy (Máta) 78 pd, Debreceni HCs.; 02.04. Hortobágy (Papegyházi-erdő) 3 pd, Győrösy J.né és Tsai.; 02.18. Hortobágy (Máta 12 pd, Oláh S. és Tsai.; 12.27. Tököl (Laposkaszék) 18 pd, Hajtó L.; 1985.02.16. Tahitótfalu 25 pd, Nagy I.

Kormos varjú (Corvus corone):

1983.10.15. Pócsmegyer 4 pd, Dr. Sterbetz I.; 1984.04.14. Nagybajcs 1 pd (7 szürke varjúval), Márkus F.; 10.14. Mekszikópuszta 1 pd, Dr.Kárpáti L.; 12.16. Miklósfá (h.tó) 1 pd, Palkó S.; 1985.10.07. Rajka – Gönyü (Duna) 1 pd, Márkus F.

Fenyőszajkó (Nucifraga caryocatactes):

1983.10.18. Sopron (Brennbergi-völgy) 1 pd, Mogyorósi S.; 10.20. Földes (Aranyos) 1 pd, Ványi R.; 11.09. Cserépfalu (Bükk-hgs) 1 pd, Harangi I.; 11.16. Maroslele–Tisza (Maros-ártér) 1 pd, Tóth S.; 11.23. Budaörs 2 pd (mogyorót hordoznak), Schmidt E.; 11.23. Tardona 1 pd (belterületen 1 szajkóval), Kakszi K.; 11.27. u.ott egyedül 1 pd, Kakszi K.; 12.21. Budaörs (Farkashegy) 1 pd, Varga Zs.;

Havasi varjú (Pyrrhocorax pyrrhocorax):

1983.11.04. Mezőzombor; vizenyős legelőn kb. 250 pd vetési varjú közelében 1 pd, mintegy 30 m-re közel engedett; Borza N.

Búbos cinege (Parus cristatus):

1983.03.08. Kőszegi TK (Szabóhegy) 2 pd, 03.28. u.ott (Kilátószikla) 2 pd, 06.10. u.ott (Hámor) 1 pd, 06.11. u.ott (Borha-

forrás 1 pd, Király R.; 07.06. Somogyszob 1 pd, Dr.Kasza F.; 07.12. Szombathely (Kámoni-arborétum) 2 pd, 07.21. Kőszegi TK (Borha-forrás) 1 pd, 08.02. u.ott 1 pd, 08.17. u.ott (Atlanti cédrus) 1 pd, 08.22. u.ott (Szabóhegy) 1 pd, 09.05. u.ott (Garabonciás) 2 pd, 09.28. u.ott (Borha-forrás) 1 pd, 10.19. u.ott (Kilátó szikla) 2 pd, Király R.;

1984. 04.06. Somogyszob 2 pd, Dr.Kasza F.; 04.26. Kőszeg TK (Borha-forrás) 1 pd, Király R. – Varga L.; 07.09. u.ott 1 pd, Király R. – Varga L.; 07.21. Barcsi TK 2 pd, Vágner G.; 09.15. Kőszegi TK (Borha-forrás) 1 pd, 10.01. u.ott 2 pd, 10.04. u.ott (Hármon-forrás) 2 pd, Király R.;

1985. 01.02. Kőszegi TK (Szabóhegy) 1 pd, 01.02. u.ott (Borha-forrás) 1 pd, 01.16. u.ott 2 pd, 02.05. u.ott (Eresztvény) 1 pd, Király R.; 08.05. Őriszentpéter 2-3 pd, Schmidt E.;

Kormosfejű cinege (parus montanus):

1981. 12.31. Harta (Dunaártér) 1 pd, Berdó J. – Kovács S.;

1984. 03.03. Székesfehérvár (Vörösmarty-h.tó környéke) 1 pd, Varga Gy.; 12.16. Ipolyszög 3 pd, Juhász J.Á.;

1985. 02.02. BükkSZenterzsébet (Nagy Bocs-fő) feketefenyvesben 4 pd, Matyikó T.; 03.21. Kőszegi TK (Eresztvény) 1 pd, Király R.; 04.21. Velem 1 pd, 04.22. Ják 1 pd, 04.25. Szentpéterfa 2 pár, 05.06. Ják 1 pd, 05.28. Pornóapáti 5 pd, Varga L.; 05.29. Soproni TK (Fekérút) 1 pd, etet, 06.26. u.ott (Postás-forrás) 2 pd, Mogyorósi S.; 07.01. Pornóapáti 2 pd, Varga L.; 07.05. u.ott 4 pd, Varga L.; 07.18. u.ott 3 pd, Varga L.; 07.18. Soproni TK (Ojtozisor) 1 pd, Mogyorósi S.; 08.12. Mikepércs–Bodóháza 2 pd, Zeke T.; 08.16. Debrecen (Köztemető) 1 pd, Zeke T.; 09.20. Hajdúsámson (Tamásipuszta) 1 pd, Szakál L.; 10.18. Soproni TK (Brennbergi-völgy) 1 pd, 12.16. u.ott (Ikerárok) 1 pd, Mogyorósy S.; 05.12. Cserépfalu (Hórvölgy) 1 pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.;

Hajnalmadár (Tichodroma muraria):

1985. 11.17. Tatabánya (Szelim-barlang) 1 pd, Csihar L.;

Szólórigó (Turdus iliacus):

1981. 01.11. Csongrád (Erzsébet-liget) 3 pd, 11.22. Tömörkény (Csaj-tó) 2 pd,

1982. 03.05. Csaj-tó 1 pd,

1983. 01.16. Csaj-tó 1 pd, 01.23. 1 pd, 02.13. 1 pd, 10.02. 1 pd, 11.13. 1 pd, 11.20. 3 pd, 12.10. Szentés (Kórház park) 13 pd, 12.17. u.ott 13 pd,

1984. 01.07. u.ott 1 pd,

1985. 03.24. Csaj-tó 3 pd, 03.30. Fábíansebestyén 10 pd, Dr. Bod P.;

Déli hantmadár (Oenanthe hispanica):

1983. 05.30. Földes (Ásvány) 1 pd, Szabó L. – Ványi R.;

Balkáni hantmadár (Oenanthe leucomela):

1984. 04.08. Nyergesújfalu (Bajóti földek) 1 pd, Pellinger A.;

Halvány geze (Hippolais pallida):

1983. Szeged (Ujszeged) a Tisza-árterén 7-8 pár fészelt, Dr. Kasza F.; 05.23. Tököl 1 pd, 06.07. Szigetszentmiklós 1 pd, 06.22. u.ott 1 pd, 07.06. Tököl 2 pd, 07.07. Szigetújfalu 1 pd, 07.11.13. u.ott 1-1 pd, 07.28. Halásztelek 1 pd, 08.03. Szigetújfalu 1 pd, Hajtó L.;

1984. Szeged (Ujszeged) a Tisza-árterén 6 pár fészelt, Dr. Kasza F.; 05.16. Tököl 1 pd, 05.21-25. Szigetszentmiklós 2 hím énekel, 06.05. Halásztelek 2 pd, 06.06-07. Szigetszentmiklós 2 hím énekel, 06.15. Tököl 1 pd, 06.22. u.ott 1 pd, 06.25-29. Ráckeve (Schilling) 2-3 pd, 27-én 1 fészek tojásokkal, 07.13. Szigetszentmiklós egy fészek fiókákkal, 07.16. Tököl, 1 pd, 07.30. Szigetszentmiklós 2 pd, 08.02-03. Halásztelek 2 pd, 08.06. 1 ad. + 2 juv. fogva, 08.13. Tököl 1 pd, 08.16. u.ott 1 pd, 09.03. Halásztelek 1 pd, Hajtó L.;

08.21. Dombóvár-Tüske 1 pd, gyűrűzve, Nagy S.;

1985. 05.25. Szeged – Tiszasziget (Tiszaártér) 6 pd, Dr. Kasza F.; 05.26. újszeged (Tisza-ártér) 4 pd, 06.02. 2 pd, 06.09. 6 pd, 06.16. 5+3 fészek, 06.23. 7 pd, 08.11. 2 ad. + 2 juv., 09.01. 1 pd, Dr. Kasza F.;

Tüzesfejű királyka (Regulus ignicapillis):

1983. Szeged (Ujszeged, Tiszaártér) 04.16. 1 pd, 04.23. 10 pd, 04.24. 3 pd, 05.01. 1 pd, 05.07. 2 pd, Dr.Kasza F.; 08.28. Tömörd 1 juv. pd. gyűrűzve, Király R.;

1984. 04.08. Budapest (Csepel) 1 pd, Szalai K.; 04.26. Kőszegi TK (Borha-forrás) 1 pd, Király R. — Varga L.; 09.16. Szeged (Ujszeged; Tiszaártér) 1 pd, Dr.Kasza F.; 10.07. u.ott 2 pd, Dr. Kasza F.; 10.10. Medves-hgs (Rónafalu) 1 pd, gyűrűzve, Varga F.; 10.13. Pécs (Pintér-kert) 1 pd, Wágner L.; 11.11. Szekszárd (Sötétvölgy) 3 pd, Dr.Kalotás Zs.; 12.16. Ipolyszög 1 pd, Juhász J.Á.;

1985. 01.14. Ráckeve 13 pd, Hajtó L. és Tsai.; 04.05. Balmazújváros 1 pd, Ecsedi Z.; 04.07. Derecske 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 04.16. Ják 1 éneklő hím, Varga L.; 04.19. Tarnalelesz 1 pd fekete-fenyvesben, Matyikó T.; 04.21. Kőszeg, 1 éneklő hím, 04.21. Velem 1 éneklő hím, 04.22. Ják 1 pd, 04.25. Szentpéterfa 1 pd, 04.28-29, 1, - 2 éneklő hím, Pornóapáti, Varga L.; 05.21. Soproni TK (Récényi út) 4 hím pd énekel, Mogyorósi S.; 05.22. Soproni TK (Kecske-patak) 6 hím pd énekel, 05.23. (u.ott; Bánfalva-Váris) 4 hím pd énekel, 05.27. u.ott (Deák-kút — Kecske-patak) 2 hím pd énekel, 05.29. u.ott (Bánfalva külterület) 1 hím pd énekel, Varga L.; 06.28. Soproni TK (Récényi út) 1 pd, 07. 05. u.ott 1 pd, 09.24. u.ott (Kemping) 1 hím énekel, Mogyorósi S.; 10.06. Szeged (Ujszeged; Tiszaártér) 2 pd, 10.09. Pilis-hgs (Dobogókő) 1 pd, Dr.Bod P.; 10.13. Szeged — Tiszasziget (Tiszaártér) 3 pd, Dr.Kasza F.; 10.22. Őrtilos 1 pd, Bank L.; 11.08. Szeged (Ujszeged; Tiszaártér) 2 pd, Dr.Kasza F.; Szeged (Korondi u.) 1 pd, Dr.Kasza F.; 11.17. Debrecen (Fancsikai-tározó) 1 pd, Baranyi R. — Győrösy T.; 11.24. Szeged (Ujszeged; Tiszaártér) 1 pd, 11.30. u.ott 1 pd, Dr.Kasza F.; Gyulavári (Mályvád) 2 pd, Forgách B.; 12.01. Szeged (Ujszeged, Tiszaártér) 12.21. 2 pd, 12. 29. 2 pd, Dr.Kasza F.;

Kormos légykapó (Ficedula hypoleuca):

1983. 09.08. Regöly (Pacsmagi h.tó) 2 pd, Takács P.; 09.17. Szeged (Sanczer-tavak) 1 pd, Hegedűs Z.; 09.17. Székesfehérvár Sós-tó) 1 pd, Halmosi J.;

1984. 03.25. Tát (Pincék) 1 pd, Kántor J. — Móczár B.; 04.03.

Balmazújváros 1 pd, Ecsedi Z.; 04.06. Debrecen (Botanikuskert) 1 pd, Zeke T. — Zeke Sz.; 04.15. Ujszeged (Tiszaártér) 2 pd, Dr. Kasza F.; 04.15. Ujszeged (Tiszaártér) 2 pd, Dr. Kasza F.; 04.19. u.ott 1 pd, Dr. Kasza F.; 04.21. u.ott 6 pd, 04.23. u.ott 3 pd, Dr. Kasza F.; 04.23. Esztergom 1 pd, Mács Á.; 04.23. Tömörd 2 pd, Király R. — Varga L.; 04.26. Szombathely (Kámoni arborétum) 4 pd, Varga L. — Király R.; 04.26. Orosháza 1 pd, Kern Rolland; 0.430. Ujszeged 3 pd, Dr. Kasza F.; 04.27. Kőszeg (Kálvária) 1 pd, Király R. — Varga L.; 04.28. Sopron (Fehérúti tó) 21 pd, Soproni J. — Pözl F.; 04.28. Majosháza 2 pd, Fűri A.; 04.30. Szombathely (Kámoni arborétum) 2 pd, Király R.—Varga L.; 08.16. Kardoskút 1 pd, Kern R.; 08.20. Esztergom 1 pd, Mécs Á.; 09.13. u.ott 1 pd, Mécs Á.; 09.16. Sajólad 4 pd, Petrovics Z.; 09.16. Ipolyszög 4 pd, Juhász J.Á.; 09.16. Ujszeged 1 pd, Dr. Kasza F.;

1985. 04.10. Budapest (Szabadság-hegy) 1 hím pd, Schmidt E.; 04.10. Balmazújváros 1 pd, Ecsedi Z.; 04.11. u.ott 2 pd, Ecsedi Z.; 04.11. Budapest (Gellért-hegy) 1 hím pd, Boros E. — Csépany Z.: — Schmidt A.; 04.12. Várpalota 1 pd, Major I.; 04.13. Martonvásár 1 pd, Lackó T.; 04.15. Sopron (Szárhalmi erdő) 1 pd, Mogyorósi S.; 04.17. Ják 1 pd, Varga L.; 04.20. Szekszárd (Csörge-tó) 1 pd, Dr. Kis E.; 04.23. Hortobágy 1 fekete pd, Schmidt E.; 04.25. Tata 1 pár, Kakuk Cs.; 04.27. Naszály-Szomód (Ferencmajori h.tó) 2 pd, Musicz L.; 04.26. Várpalota 1 pd, Major I.; 04.27. Hortobágy (Halastó) 2 pd, Zeke T. és Tsai.; 04.27. Esztergom (Aranyhegy) 1 pd, Mécs Á.; 04.27. Balmazújváros 4 pd, Ecsedi Z.; 04.28. Hosszúpályi (Konyári-sóstó) Szentmártonkáta ? pd, Kertész L.; 04.28. Várpalota 1 pd, 04.29. u.ott 1 pd, Major I.; 04.29. Szombathely 1 pd, Varga L.; 04.30. Várpalota 1 pd, Major I.; 04.30. Budapest, (Csepel) 1 pd, Szalai K.; 05.01. Rétszilás 1 pd, Schmidt E.; 05.01. Fertőrákos 1 hím pd, Mogyorósi S.; 05.01. Várpalota 1 pd, Major I.; 05.01. Veszprém 3 pd, Varga L.; 05.01. Tata 1 pd, Musicz L.; 05.01. Budapest (Kispest) 1 pd, Boros E. — Csépany Z. — Schmidt A.; 05.02. Budapest (Csepel) 2 pd, Szalai K.; 05.02. Várpalota 2 pd, Major I.; 05.02. Tata 1 pd, Musicz L.; 05.02. Regéc 1 pár + 1 pd, 05.02. Óhuta 1 pd, Baranyi R. és Tsai.; 05.03. 1 pd, Major I.;

05.03. Sopron (Jereván ltp.) 4 pd, Soproni TK 5 pd, Mogyorósi S.; 05.03. Kishuta 1 pd, Baranyi R. és Tsai.; 05.04. Várpalota 1 pd, Major I.; 05.04. Tata (Fényespatak) 18–20 pd, Musicz L.; 05.04. Tiszafüred (Tisza II.) 4 hím + 7 tojó, u.akkor Tiszafüred belterületén 1 hím pd, ill. Poroszló térségében (Tisza II.) 3 hím és 4 tojó pd, Lipcsey I.; 05.04. Siófok 3 pd, Pálincás A.; 05.04. Piliscsaba 1 pd, Schmidt E.; 05.04. Rétság 1 pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 05.04. Hódmezővásárhely (Parkerdő) gyűrűzve 1 hím és 2 tojó pd, Berek J.; 05.04–12. Szarvas (Horváth-pusztai-h.tó) össz. 30 pd, MME Gyűrűző tábor; 05.04. Tápiószecső 1 pd, Kertész L.; 05.04. Nyergesújfalu 9 pd, Szimily Gy.; 05.04. Esztergom (Aranyhegy) 1 pd, Mécs Á.; 05.04. Óhuta 2 pd, Baranyi R.; és Tsai.; 05.04. Erdőhorváti 2 pd, Baranyi R. és Tsai.; 05.05. Tata 1 pd, Musicz L.; 05.05. Budapest (Mátyásföld) 1 pár + 1 tojó pd, Kalivoda B. és Tsai.; 05.06. Nyergesújfalu 2 pd, Szimuly Gy.; 05.07. Nyergesújfalu 1 pd, Szimuly Gy.; 09.07 Szarvas (Horváth-pusztai-h.tó) 3 pd, Boldog G.; 09.15. u.ott 1 pd, Boldog G.; 09.15. Ujszeged (Tiszaártér) 1 pd, Dr.Kasza F., 09.21. Hajdúbagos 1+1 pd, Zeke T. – Kovács A.; 09.10. Esztergom (Aranyhegy) 1 pd, Mécs Á.; 09.18. u.ott 1 pd, Mécs Á.; 09.25. Pannonhalma 1 tojó gyűrűzve, Dr. Rékási J.; 09.26. Mátrafüred – Mátraháza 1 pd, Szalai F.

Havasi szürkebegy (Prunella collaris):

1983.03.08. Nagykovácsi (Nagy-Szénás) 3 pd, Nagy A.;
1984.03.27. Diósjenő (Kámor-hegy) 1 pd, Varga Zs.;
1985.10.25. Salgó (Vár-rom) 1 pd, Varga F.; 11.07. Füzér (Vár) 2 pd, Petrovics Z.; 11.23. Visegrád (Váradvar) 1 pd, Kis Borbás L.;

Rozsdástorkú pityer (Anthus cervinus):

1983.04.09. Orosháza 1 pd, Dr. Kis E.; 05.05 Tizzasüly (h.tó) 1 pd, Fatér I.; 09.18. Szegvár (Sulymostó) 4 pd, Sáfár A.; 10.09. Alsónémedi 15–20 pd, Dr. Kasza F.;
1984.04.02. Bolhás (Nagybaráti-tározó) 3 pd, Dr. Kasza F.;
04.28. Soproni hgs. (Fehéruti-tó) 1 pd, Pözl F. – Soproni J.;
09.16. Pusztaszer TT 5 pd, Tajti L.;
1985.01.10. Eger (Csebokszári-ltp-en épületek között) 1 pd,

Horváth R.; 01.12. Szentés (Termál-tó) 1 pd, Dr. Bod P.; 04.14. Sándorfalva (Székalj) 2 pd, Domoki F.; 05.04. Fülöpháza 1 pd, Molnár L.; 05.04. Szabadszállás (Kisrét) 1 pd, Széll A.; 05.05. Fülöpháza 9 pd, Molnár L. és Tsai.; 05.11. Tata (Réti-tavak) 2 pd, Musicz L.; 09.12. Földes (Ásvány) 5 pd, Ványi R.; 09.21. Hajdubagos 1 pd, Zeke T. – Kovács A.; 10.26. Tömörkény (Csaj-tó) 20–25 pd, Schmidt E.; 11.24. Alsóörs 1 pd (fürdik), Molnár I.;

Havasi pityer (Anthus spinoletta):

1982.10.15. Adony (h.tó) 4 pd, Dr. Jánosy D.; 10.16. Dinnyés (h.tó) 2 pd, Schmidt A. és Tsai.; 10.31. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr. Bod P.; 11.06. Tápiószecső (h.tó) 1 pd, Móra V. és Tsai.; 11.13. Hosszúpályi (Konyári-Sóstó) 32 pd, Zeke T. és Tsai.;

1983.01.02. Gellénháza 1 pd, ifj. Dedinszly J.; 11.17. Őrtilos 1 pd, Bank L.; 12.11. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr. Bod P.; 1984.01.14. Hosszúpályi (Sóstó) 10 pd, Zeke T. és Tsai.; 02.04. Hortobágy (Halastó) 3 pd, Győrösy J.né és Tsai.; 02.12. Naszály-Szomód (Ferencmajori-h.tó) 2 pd, Nagy A.; 02.12. Hosszúpályi (Sóstó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 02.12. Szentés (Kurca) 1 pd, Dr. Bod P.; 02.26. Tömörkény (Csaj-tó) 2 pd, Dr. Bod P.; 03.03. Hosszúpályi (Sóstó) 16 pd, Zeke T. és Tsai.; 03.10. Hajdubagos 11 pd, Zeke T. és Tsai.; 03.17. Hosszúpályi (Sóstó) 5 pd, Zeke T. és Tsai.; 03.18. Nagyatád – Rinyaszentkirály 2 pd, Pintér A. és Tsai.; 03.18. Naszály-Szomód (Ferencmajori-h.tó) 16+5 pd, Nagy A. – Musicz L.; 03.18. Csertő (h.tó) 1 pd, Wágner L.; 03.25. Naszály-Szomód (Ferencmajori-h.tó) 10 pd, Nagy A.; 04.02. Tiszavasvári (Fehérszik) 3 pd, Demeter L. és Tsai.; 10.14. Rétszilás 3 pd, Schmidt A. és Tsai.; 10.15. Adács (tározó) 6 pd, Szalai F.; 10.20. Tápiószecső 1 pd, Schmidt A. és Tsai.; 10.28. Hortobágy (Halastó) 4 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.04. Budapest (Mátyásföld) 5 pd, Kalivoda B.; 11.07. Tömörkény (Csaj-tó) 1 pd, Dr. Bod P.; 11.10. Hosszúpályi (Sándoros) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.11. Toponár (Deseda-tározó) 10 pd, Laczkó T.; 11.12. Budapest (Mátyásföld) 3 pd, Schmidt A. és Tsai.; 11.24. Hortobágy (Halastó) 6 pd, Zeke T. és Tsai.; 12.15. Adács (tározó) 5 pd, Szalai F.; 12.15. Hortobágy (Halas-

tó) 2 pd, Konyhás S. és Tsai.; 12.16. Budapest (Mátyásföld) 5 pd, Kalivoda B. és Tsai.; 12.15. Dinnyés (h.tó) víz befolyásnál 1 pd, Schmidt E.; 12.17. Csertő (h.tó) 1 pd, Wágner L.; 12.23. Budapest (Mátyásföld) 12 pd, Kalivoda B. és Tsai.; 12.27. Székesfehérvár (Gaja-patak) 8–10 pd, Varga Gy.; 12.28. Hosszúpályi (Sándoros) 2 pd, Győrösy T. – Zeke T.; 12.31. Szeged (Ujszeged; Tiszapart) 1 pd, Dr. Kasza F.

1985.01.01. Tiszafüred 3 pd, Lipcsey I.; 01.02. Tata (Börgyári-patak) 1 pd, Musicz L.; 01.02. Nyergesújfalu 2 pd, Szimuly Gy.; 01.05. Tata (Börgyári-patak) 1 pd, Musicz L.; 01.12. Tiszafüred 2 pd, Lipcsey I.; 01.20. Budapest (Mátyásföld) 2 pd, Kalivoda B.; 03.01. Körmend (Csörmöc) 32 pd, Mogyorósi S.; 03.16. Tápiószecső (h.tó) 3 pd, Benei B.; 03.17. Dinnyés (h.tó) 1 pd, Schmidt E.; 03.17. Budapest (Mátyásföld) 30+6 pd, Kalivoda B.; 03.23. Budapest (Mátyásföld) 31 pd, Kalivoda B.; 03.30. Egyek (Ohati-h.tó) 17 pd, Zeke T. és Tsai.; 03.31. Várpalota (Bányatavak) 6 pd, Major I.; 04.05. Dinnyés (h.tó) 6 pd, 04.13. u.ott 2 pd, Schmidt E.; 04.14. Budapest (Mátyásföld) 3 pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 04.14. Naszály-Szomód (Ferencmajori h.tó) 1+1 pd, Nagy A.; 10.06. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 10.13. Adács (tározó) 2 pd, Szalai F.; 10.14. Naszály-Szomód (F.majori-h.tó) 1 pd, Nagy A.; 11.07. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Zeke T. – Emri T.; 11.08. Földes (Kocsordos) 15 pd, Ványi R.; 11.16. Rétszilás 3 pd, Zöreányi J. és Tsai.; 11.17. Adács 2 pd, Szalai F.; 11.17. Tápiószecső (H.tó) 3 pd, Benei B.; 11.24. Almásfüzitő (Dunapart) 1 pd, Schmidt E.; 12.03. Gyula (Szennyvíz-telep) 5 pd, Forgách B.; 12.05. u.ott 3 pd, Forgách B.; 12.07. Egyek (Ohati-h.tó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 12.15. Dinnyés (h.tó) 1 pd, Schmidt E.;

Kucsmás billegető (Motacilla (flava) feldegg):

1979.04.11. Sándorfalva (Nádistó) 1 hím pd, 04.13. u.ott 2 hím pd, Széll A.;

1982.05.02. Szeged (Fertő) 1 pd, Széll A.;

1983.04.16. Csertő (h.tó) 1 pd négy M.fl. flava között, Wágner L.;

1984.04.14. Dinnyés (h.tó) 1 pd sárga billegetők között. Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 06.23. Fertőrákos (Fertőtó)

1 pd, Hadarics T.; 07.01. u.ott 1 pd, Hadarics T.;
1985.05.12. Mórahalom (Csipaksemlyék) 2 pd, Mihály L.né;
06.16. u.ott 4 pd, Mihály L.né; 07.06–11. Fertőrákos (Üdülő-
telep) 1 pd, Hadarics T.; 1985-ben Oszláron (Vízisztító-tavak)
költött egy pár, Szentgyörgyi P.;

Északi sárgabillegető (Motacilla flava thunbergi):

1983.05.08. 1 hím és 4 tojó pd sárgabillegető között 3 hím
thunbergi; Ács A. – Balikó Á.;

1984. Fertőrákos (Üdülő-telep): 05.05. 1 pd, 05.15. 3 pd,
05.23. 2 pd, 05.24. 3 pd (40, 15, 4, ill. 10 sárgabillegető között),
Hadarics T.;

1985.05.04. Rétszilas (h.tó) 8–10 pd, Boros E. – Csépany
Z.; – Schmidt A.; 05.05. Fertőrákos (Üdülő-telep) 5 pd, Ha-
darics T.;

Csonttollú (Bombycilla garrulus):

1982.02.03. Baja 6 pd, Kalocsa B.;

1984.02.13. Gödöllő (ATE) 25–30 pd, Füre A.; 04.14. Mátra-
füred 30+10 pd, Dr. Kalotás Zs.;

1985.02.02. Dorog (belterület) 30–35 pd, Hopp F.; 02.11.
u.ott 5 pd, Hopp F.; 02.24. Sárisáp (Annavölgy) 40 pd, Lenner J.
Nagy őrgébics (Lanius excubitor):

1982.03.14. Felgyő 1 pd, 12.25. Pilisvörösvár 1 pd, Dr. Bod P.;

1984.01.21. Felgyő (Tiszaártér; vágásterület) 2 pd, Dr. Bod P.;

1985.11.14. Nagybajom 1 pd, Dr. Bod P.;

1986.02.24. Dabas 1 pd, Dr. Bod P.

Pásztormadár (Pastor roseus):

1984.05.23. Szeged (Fertő) 6 pd, Kaufman G.;

1985.05.24. Földes (vizenyős réten) 1 pd, hat seregéllyel, Ványi
R.; 05.25. Galgahévíz (gyurgyalag telepen) 6 pd, Jánosy L. –
Mérey D.; 05.31. Földes (Magospárt) 1 pd, Ványi R.; 06.08.
Galgahévíz (előző helyen) 4 pd, Jánosy L. – Mérey D.; 06.15.
u.ott 4 pd, 06.22. u.ott 3 pd, Träger J.; 06.22. Pócsmegyer 13
pd meggyfákon, Dr. Sterbetz I.;

Sárgacsőrű kenderike (Cardielis flavirostris):

1983.02.03. Tarnalelesz (Vállós-tanya) 30–40 pd, Matyikó T.;

11.17. Zsadány (Begécsi-tavak) 60 pd, Nagy P.;

1984.02.18. Hortobágy (Máta) 1 pd, Oláh L. és Tsai.; 03.17.

Lórév 2 pd, Losonczy L.; 03.18. Poroszló (Tisza II.) 2 pd, Lipcsey I.; 10.14. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták „kis csapat”, Dr. Kovács G. – Schmidt E.; 10.19. Zagyvaróna 240 pd, Varga F.; 10.24. Szigetcsép (Nagylapos) 11 pd, Hajtó L.; 10.25. u.ott 6 pd, 11.15. u.ott 1 pd, Hajtó L.; 11.16. Kardoskút TT 25 pd, Dr. Sterbetz I.; 12.28. Hosszúpályi (Sándoros) 160 pd, Zeke T. – Győrösy T.;

1985.01.12. u.ott 800 pd, Győrösy T. és Tsai.; 01.13. Szegvár (Lándor) 1 pd, Sáfár A.; 01.15. Salgótarján (Pintértelep) 60 pd, Varga F.; 02.09. Drog 1 pd, Hopp F.; 02.14. Sárisáp (Annavölgy) 12–14 pd zsezsékkal, Lenner J.; 02.16. Balmazújváros (Rácok-szigete) 6 pd, Ecsedi Z.; 11.08. Zagyvaróna (Macskakő) 500 pd, 11.08. Medves-hgs (Eresztvény) 20 pd, Varga F.; 11.16. Szeged-Fehértó 5 pd, Széll A. és Tsai.; 12.07. Hortobágy 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 12.07. Balmazújváros (Rácok-szigete) 13 pd, Ecsedi Z.; 12.10. Szeged-Fehértó 5 pd, Széll A. és Tsai.; 12.14. Apajpuszta 15–20 pd, Dr. Sterbetz I.; 12.14. Egyek (Ohati h.tó) 12+23 pd, Emri T.; 12.15. Kardoskút TT 120 pd, Széll A.; 12.28. Hortobágy (Máta) kb. 100 pd, Hortobágy (Halastó) 1 pd, Zeke T. és Tsai.

Zezse (Carduelis flammea):

1981.12.23. Harta 2 pd, Berdó J. – Kovács S.;

1984.01.15. Körmend (Rábadpart) 4 pd, Illés P.; 04.10. Tápiószecső (h.tó) 50–60 pd, Schmidt A. és Tsai.; 04.12. Kőszeg (Chernel-kert) 4 pd, Varga L. – Király R.; 11.18. Kisbalaton (Tározó I.) 1 pd, Vágner G.; 12.16. Debrecen (Nagyerdő) 6 pd, Zeke T.; 12.16. Ipolyszög 14 pd, Juhász J.Á.;

1985.01.05. Kardoskút 15 pd, Kern R.; 01.13. Ipolyszög 6 pd, Juhász J.Á.; 02.14. Sárisáp (Annavölgy) 3 pd, Lenner J.; 02.17. Ipolyszög 9 pd, Juhász J.Á.; 11.30. Hosszúpályi (Korányi-Sóstó) 21 pd, Emri T.; 12.01. Földes 26 pd, Ványi R.; 12.15. Adács 1 pd, Szalai F.; 12.22. Hortobágy (Kónyai-h.tó) 21 pd, Emri T.; 12.26. Budapest (Fenyőgyöngye) 1 pd, Schmidt E.

Szürke zezse (Carduelis hornemanni):

1983.11.22. Nagylengyel 1 pd, 11.24. u.ott 1 pd, ifj. Dedinszky J.

Keresztcsőrű (Loxia curvirostra):

1983.03.09. Soproni-hgs. (Rókaház) 2 ad, 3 juv. pd, Varga Zs.;

03.19. u.ott (Fáber-rét) 10 pd, u.ott (Tacsi-árok 6 pd, Hadarics T.; 04.15. u.ott (Seprűkötő-hegy) kirepült fiatalok, Varga Zs.; 05.29. Perőcsény (Lukács-irtvány) 1 pd, Varga Zs.; 06.02. Diósjenő (Özberek) 20 pd, 06.28. u.ott (Csertány) 6 pd, Varga Zs.; 09.29. Szokolya (Királyrét) 15–20 pd, Schmidt A. és Tsai.; 10.02. Pilisszentlászló 30 pd, Ziegner A.; 10.15. Tömörd 18 pd, Király R.; – Varga Zs.; 10.22. Pécs (Makárhegy) 1 tojó pd, Wágner G. – Vágner L.; 11.25. Pécs (VMBK Kut. Áll.) 2 juv. Wágner L.; 12.12. Kaszópuszta 1 hím, 3 tojó pd, Keszler Z.; 12.25. Bükk-hgs. (Nyírbérc) 10 pd, 12.26. u.ott 4 pd, 12.27. u.ott 4 pd, Kakszi K.;

1984.01.11. Veszprém (Gulyadomb) 1 tojó pd, Molnár I.; 12.26. Debrecen (Nagyerdő) 3 hím (énekelnek) + 2 tojó, Zeke T.; 03.03. Pécs (Pintér-kert) 1 pd, Vágner L. – Wágner G.; 03.29. Gödöllő (Babat) 1 hím énekel, Furi A.; 03.31. Sárísáp (Annavölgy) 1 pár + 1 tojó, Lenner J.; 04.20. Bodaörs 2 pd, Varga Zs.; 04.28. Budajenő (Zsíros-hegy) 10 pd, Dr.Győry J. – Nagy A.; 11.21. Esztergom 6 pd, Mécs Á.; 12.10. Ráckeve 2 hím + 5 tojó pd, Hajtó L.; 07.13. Fülöpháza (Madárvárta) 1 tojó fogva, Molnár L.; 10.19. u.ott 1 hím pd, Harangi I. – Molnár L.;

1985.02.05. Kőszegi TK (Borha-forrás) 1 tojó pd, Király R.; 03.23. Sárísáp (Annavölgy) 7 pd, Kálmán J. – Zsákovics F.; 03.24. u.ott 2 pár mozog, Lenner J. – Zsákovics F.; 04.15. u.ott 1 hím, 04.17. u.ott 4 pd, Lenner J. – Zsákovics F.; 06.12. u.ott 4 pd, 06.15. u.ott 3 pd, 06.21–23 u.ott 1 pár + 3 juv., 06.28. u.ott 1 pár + 3 juv. pd. Lenner J. – Zsákovics F.; 06.28. Budapest (Szabadsághegy) 7 pd, 06.29. Badacsony 2 pd, 06.30. Diósjenő (Fótán-kereszt) 8–10 pd, + 1+1+1 pd, Schmidt E.; 07.05. Pornóapáti 1 tojó + 3 pd, Varga L.; 07.07. Budaörs 11 pd + hangok, 07.08. u.ott 8 pd, + hangok, Schmidt E.; 07.08. Bükk-hgs. (Jávorkút) 10 pd, Kakszi K.; 07.09. Balatonszéplak 1 tojó pd, Szalai K.; 07.13. Sárísáp (Annavölgy) 5 pd, Lenner J.; 07.24. Bakonyszombathely 7 pd, Varga Zs.; 11.23. Debrecen (Köztemető) 6 hím + 5 tojó pd, Oláh L.;

Kerti sármány (Emberiza hortulana):

1983.04.21. Gyöngyös (Sárhegy) 1 éneklő hím (jelenleg folyik

az első költés), Szalai F.; 06.18. Sárísáp (Annavölgy) 1 pár, Lenner J.;

Bajszos sármány (Emberiza cia):

1983.01.28. Tarnalelesz (Remetei-tó) 1 pd, Matyikó T.; 12.05. Szentdomonkos (Domonkosi-völgy) 1 pd, 12.06. u.ott 1 pd, Matyikó T.;

1984.01.28. Szigetszentmiklós 2 pd, 02.04. u.ott 1 ad. hím befogva, Kerekes – Obermajer; 03.03. Pécs (Pintér-kert) 1 hím pd, TV-antennán énekel, Vágner G. – Wágner L.; 11.24. Boglárlelle (Irmapuszta) 4 pd, Fischer N. – Molnár I.; 12.27. Csobánka 1 pd, (etetőn) Mohai L.;

1985.04.20. Kemence 1 hím pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 06.25. Dömös (Szentmihály-hegy) 1 hím, + 1 tojó pd, Boros E. – Csépany Z. – Schmidt A.; 07.15. Pécsszabolcs (Óvoda-kert) 1 pd, Kis Borbás L.;

Sarkantyús sármány (Calcarius lapponicus):

1984.10.14. Kúnmadaras – Nagyiváni puszták, kb. 30 pd, 10.17. u.ott 118 pd, Dr. Kovács F. – Schmidt E.; 01.15. Hortobágy (Halastó) 1 pd, Dudás M. és Tsai.;

1985.01.12. u.ott 13 pd, Konyhás S. és Tsai.; 03.17. Kúnmadaras (Kúnkápolnási-m.) 110 pd, 11.17. u.ott 40 pd, Dr. Kovács G.; 12.26. Hortobágy (Máta) 1 pd, Emri T. – Kovács A.;

Hósármány (Plectrophenax nivalis):

1983.11.12. Tiszasüly (h.tó) 40 pd, Fatér I.; 11.13. Hosszúpályi (Konyári-Sóstó) 6 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.27. Halásztelek 2 pd, Hajtó L.; 11.29. Tolna 1 pd, Dr. Kalotás Zs.; 12.01. Tököl 15–20 pd, Hajtó L.; 12.17. Kardoskút 1 pd, Kern R.; 12.18. Tömörkény (Csaj-tó) 70 pd, Zsótér L.; 12.18. Hortobágy (Halastó) 10 pd, Dr. Kovács G.;

1984.01.15. Sajólad 1 pd, Petrovics Zs.; 01.25. Tököl 5 pd, Hajtó L.; 02.10. Rétság 5 pd (hóból kiálló katáng – Cichorium intybus – magvait szedegették), Kagyerják P.; 11.17. Kúnmadaras–Nagyiváni puszták 1 pd, Dr. Kovács G.; 11.18. Ipolyszög (Égerláp) 2 pd, Kagyerják P.; 11.25. Leninváros 1 pd, Szentgyörgyi P.; 12.22. Szigetszentmiklós 1 pd, Hajtó L.;

1985.01.13. Pród (h.tó) 1 pd, Lukács L.; 03.02. Pusztaszer (TT) 1 tojó pd, Tajti L. – Széll A.; 03.09. Szeged-Fehértó

1 tojó pd, Dr. Kasza F.; 11.02. Hortobágy (Halastó) 2 tojó pd, Zeke T. és Tsai.; 11.16. Hosszúpályi (Sándoros) 1 pd, Zeke T. és Tsai.; 11.17. Hortobágy (Zámpusztá) 3 pd, Dr. Kovács G., 12.01. Kisbalaton (Tározó I.) 1 tojó pd, Vágner G.; 12.02. Földes 1 pd, Ványi R.; 12.07. Hortobágy (Kékespuszta) 6 tojó pd, Zeke T. és Tsai.; 12.07. Egyek (Ohati-h.tó) 31 pd, Zeke T. és Tsai.; 12.15. Tahi 50 pd, Árkosi J. és Tsai.; 12.22. Hortobágy (Könyai-h.tó) 1 tojó pd, 12.31. Földes (Ásvány) 1 hím pd, Kovács A. – Ványi R.

ÖKOLÓGIA

Szokatlan összetételű nádi gémtelep a Hortobágyon

1987-ben a Kunkápolnási mocsár egyik nádasában különleges faj-összetételű, igen népes gémtelep létesült.

Ezen a helyen a korábbi időszakban csak a vörös gém költése volt rendszeres. 1977-ben települt meg a nagy kócsag, majd 1986-ban fordult elő első ízben a kanalasegémek telepes költése.

A mocsár természetvédelmi kezelése során két jelentős feladatot sikerült megoldani:

1. A fészkelőhelyek nádasainak vágtalanul hagyatása kezdetben 6, később 12-15 hektáron.
2. Az optimális vízszint beiztosítása, főként kora tavaszi árasztások útján. 1987. februárjában fejeztük be a vízellátást javító mocsárkotrásokat. Március hónapban 2,5 millió m³ vízzel árasztottuk el a területet.

A fészkelési időszak kezdetén elsőként a kócsagok, majd a kanalasegémek jelentek meg. Május elején a vörös gémekek is elfoglalták helyüket. Május közepére 15-18 pár batla tűnt fel és a kanalasegémekhez csatlakozva fészeképítéshez láttak. A hónap végén meglepetéssel láttam, hogy az egyébként erdőlakó, fán fészkelő gémfajok is költenek a nádasban: nagy számú bakcsó, néhány pár üstököségem és kis kócsag, illetve egyetlen pár szürke gém telepedett meg.

A nyolc fajból álló, igen mozgalmas látványt nyújtó kolónia a pótköltésre érkező késői párok (főleg kanalasegémek és bakcsók) miatt még augusztus második felében is „működött”.

A táplálékszerző hely nagyrészt a mocsár kiterjedt, sekélyvizű rétjein, valamint a kotrással kialakított csónakút mentén volt. A kanalasegémek, batlák, kis kócsagok viszont még a falu (Nagyiván) széléig is bejártak a vízállásos rétekre, kisebb árkokra táplálkozni. (Május 18-án az ICBP Kongresszus nagyiváni kirándulásán mindhárom fajt megfigyelhette.)

A fiókák kirepülése után is a mocsár környékén maradtak a gémekek. Aktivitási körzetük jelentősen megnőtt, eljártak a legközelebbi (kb. 15 km) halastavakhoz, majd a július legvégén lekezdet nagyiváni és kunmadarasi árasztásokat látogatták. Főként a kis kócsagok és batlák kedvelték a friss vízzel elöntött réteket. Utóbbiakból általában 20-35 példányt láttam egy-egy csapatban, de 52 példányos összereglésüket is megfigyeltem egy alkalommal. A megnövekedett létszámú és területű nádi gémtelep kb. 20 hektár nádist foglalt el. Ennek természetvédelmi kezelése megkívánja a szakaszos, állományfelújító nádvágásokat, melyeket a tél folyamán tolókaszával magam végzek el. A kivágott nádból mesterséges fészekalapok készülnek, melyeket – Hortobágy-Halastón szerzett tapasztalataim szerint – a kanalasgémek foglalnak el legszívesebben.

Befejezésül közlöm a nádi gémtelepen 1987-ben költött fajok állomány adatait. Kiegészítésként említem ehhez, hogy a vegyes kolóniában fészkelő kb. 60 pár nagy kócsagon kívül egy 25-30 párból álló másik kócsagtelep is kialakult, alig 1 km-re a nagy teleptől. A vörös gémekek pedig a 10 km-re levő egy Zám-pusztai mocsárban leltem teljesen új, 18-20 pár alkotta telepét.

Szürke gém (<i>Ardea cinerea</i>)	1 pár
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	70-80 pár
Üstökősgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	10-12 pár
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	kb. 60 pár
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	8-10 pár
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	kb 120 pár
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	15-18 pár
Kanalasgém (<i>Platalea leucordia</i>)	kb 150 pár

Dr. Kovács Gábor

A seregély (*Sturnus vulgaris*) burgonyabogár fogyasztásáról

1987. V. 25-én oduellenőrzést végeztem Kókán, a Polyák-árok mentén lévő mesterséges odutelepen. Öt oduban kifejtett burgonyabogarakat és maradványokat találtam. Fiókanevelés idején a seregély sok kártevő rovarot fogyaszt, ezért ajánlott megtelepíteni a veteményeskertek környékén. Tapasztalatom szerint, ha nem talál számára megfelelő méretű odut, akkor elfoglalja a kisebb belméretűt is. Ebben viszont a szokásos 4-5 fióka helyett, a helyszűke miatt csak 2-3 fiókát nevel.

I. odu:	17 db ép bogár + maradvány
II. odu:	25 db ép bogár + maradvány
III. odu:	14 db ép bogár + maradvány
IV. odu:	19 db ép bogár + maradvány
V. odu:	28 db ép bogár + maradvány

Kertész László

Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) különös fészkelése

1987. május 31-én Komárom Béla-puszta II-es homokbányájában partifecskét gyűrűztem.

A homokbánya katlan szerkezetű, az északi oldalán kb. 25 pár partifecske fészkel, a délin megközelítőleg 100 pár. Az északi oldalán fészkelő fecskék között az egyik üregbe házi rozsdafarkú fészkel. A fészkekben 4 fióka nevelkedett, melyek 1 hét eltelte után elhagyták a fészket.

Krug Tibor

Egerészölyv (*Buteo buteo*) különös pusztulása

1984. júniusában a 64-es főút tengelici-kölesdi elágazásának közelében, az út menti árokban furcsa körülmények között elpusztult egerészölyv friss tetemére bukkantam. A fiatal, nemrég kirepült madár az árokra borított, a nap melegétől megolvadt, bitumenkészítéshez használt kátrányba ragadva pusztult el. A helyszínt jobban megszemlélve kiderült, hogy a madár egy szintén kátrányba ragadt sünt próbált zsákmányul ejteni, de rácsapva ő is szurokba ragadt, és már nem tudott szabadulni. Az útjavító munkások felelőtlensége így nemcsak a környezet szennyezésében jelentkezett, de védett állatok pusztulásának okozójává is vált.

Dr. Kalotás Zsolt

Szécinege (*Parus maior*) és fenyvescinege (*Parus ater*) fészkelése molnárfecske fészkében

1987. 06. 05-én a salgóbányai KISZ-táborban (Medves-hegység) 3 m magasan levő molnárfecske fészkekben egy szécinege kirepülés előtt álló fiókáit etette. A fészkekhez közeli lucfenyőkön már kirepült fiatalokat etetett ugyanaz a pár. Fenti fészektől 1 m távolságra molnárfecske fészkekben egy pár fenyvescinege etette fiókáit. Többször megfigyeltem, hogy ha a szécinege tojó közvetlenül a hím után érkezett etetni és ilyenkor valószínűleg nem hallotta a fiókák eleségkérő hangját, a fenyvescinegék fiókáit etette meg a hozott táplálékkal. A szécinege fészke 1,5 m-re volt a tábor ebédlőjének bejáratától, ahol napjában háromszor meglehetősen nagy volt a forgalom, de ez szemmel láthatóan egyik párt sem zavarta az etetésben.

Mogyorósi Sándor

A kis sirály (*Larus minutus*) tömeges átnyaralása a Hortobágyon 1987-ben

A Hortobágyi halastótól D-re fekvő Akadémia tavak és a mellette lévő kacsausztató és szikes pocsolyák a kis sirály egyik legkedveltebb táplálkozó és pihenő helye a Hortobágyon. Június elején is nagyobb mennyiségben jelentkezett e faj (pl. 06. 06. 145 pd), majd számuk tovább nőtt és a 06. 19-től 06. 26-ig már 400 pd. tartózkodott a területen. A madarak nagy része (kb. 95-98 %) juv. pd. volt. A halastavak melletti szikes pocsolyáknál pihentek, táplálkozni főleg az Akadémia halastavakra, Hortobágyi halastóra, a Kungyörgyi libanevelőre, Gyökérkúti tavakra jártak, de többször láttunk kis csapatokat Kékes puszta felett rovarászni. Július elejére már szétszóródtak, a területen csak néhány pd. maradt. Átnyaraló példányokat a korábbi években is megfigyeltünk (pl. 1986. 07. 30-50 pd), de ilyen nagy számban még nem láttuk őket.

Zeke T., Emri T., Győrösy T.

Lapostetón fészkelő barázdabillegető (*Motacilla alba*)

1987. 03. 27-én Tólos Róbert tagtársammal Dombóváron költőládákat helyeztünk ki búbospacsirták részére lapostetőkre. Eközben egy szellőzőkürtő félgömb alakú fedőbúrája alatt kész barázdabillegető fészket találtam. Tavasz folyamán gyakran láttam egyedül és párosával a házak között repkedni és lapostetőkön táplálkozni barázdabillegetőket.

1987. 04. 19-én ellenőriztem a billegető fészket, mely üres volt. Viszont ettől a fészektől néhány m-re egy hasonló búra alatt egy második fészket találtam, amiben kotlott a billegető. Annyira szelíd volt, hogy el sem repült, ezért nem is tudtam megnézni, hogy hány tojása van. Ezt csak 25-én tudtam megállapítani: 6 tojása volt.

1987. 05. 04-én már 5 tollasodó fiókát, valamint egy ki nem kelt tojást találtam a fészekben.

1987. 05. 10-én a búra alatt már csak két élő és egy elhullott fiókát találtam. Az elhullás okát nem tudtam megállapítani, a fiókán nem látszott külsérelmi nyom. A másik két fióka közül az egyik akkor ugrott le a tetőről, amikor a fészekhez értem, a második tetőn szaladgált.

15-én már egy fióka sem volt a tetőn.

1987. 06. 28-án ugyanazon a tetőn, az előző fészektől kb. 15 m-re hasonlóan egy szellőzőkürtő búrása alatt egy harmadik billegető fészket találtam. A fészeknek még csak az alapja volt meg. 1987. 07. 10-re a fészek elkészült, de még üres volt.

14-én már négy tojás volt a fészekben.

1987. 08. 02-ra a négy fióka már félig kitollasodott. A fészek megfigyelését ezután már nem tudtam folytatni, mert Jugoszláviába utaztam.

Orbán Zoltán

Éneklő csicsörkéék (*Serinus serinus*) januárban

A csicsörke Magyarországon csak szórványosan telet át, a tavaszi vonulás március második felében zajlik. Az 1987/88-as tél szokatlanul enyhe időjárása azonban érdekes eredményeket hozott. 1988. január 30-án 15 órakor mentem fel a Gellérthegyre. Előzőleg megszakítás nélkül esett az eső, kb 7°C mellett az ég még mindig erősen borult volt. Először azt hittem a fülem káprázik, amikor halk csicsörke éneket hallottam, de később sikerült megpillantanom 4 példányt, röviddel utána a közelben még további 6 + 4 csicsörkét. A hat madár egymás közelében ült, tollászkodtak és közben két hím halkan, visszafogottan, de azért jól hallhatóan énekelt. Körülbelül 10 percig nézegettem őket, amikor már erősen alkonyodó időben, mind a 14 madár felrepült és együtt szálltak el a hegy csúcsi része felé. Január 29-én a Dunántúl déli felén a meteorológiai jelentések szerint +17°C-t mértek (Nagykanizsa, Keszthely), ami az áprilisi időjárásnak felel meg. Valószínűleg az Európa középső és déli felén uralkodó tavaszias időjárás indította útnak a csicsörkéket.

A megfigyelést követő két napon hasztalanul kerestem őket a Gellért-hegyen, de február 9-én, ismét a késő délutáni órákban, a múltkori helyen újra láttam 13-15 példányt (ugyanazok?). Egy hím, ezúttal már hangosabban éneket. Február 20-án Schmidt András fenti hely közelében 3-4 példányt látott, közülük egy énekel, majd néhány nap múlva, 25-én újra a késő délutáni időszakban, 12-15 példány tartózkodott ugyanott, közülük legalább 4-5 hím kórusban énekel. A madarak egy sűrű díszfa ágai között üldögéltek, tollászkodtak.

A szokatlanul enyhe tél valószínűleg még számos, a megszokottól eltérő madártani megfigyeléssel szolgált. Kérem a tagtársakat, hogy küldjék el észleléseiket a Madártani Tájékoztató részére.

Schmidt Egon

Fekete rigó (*Turdus merula*) februári fészkelése

1988. február 22-én a budapesti Deák-téren eleséget gyűjtögető fekete rigó hímet figyeltem meg. A madár a nagyforgalmú téren levő néhány négyzetméteres gyepfolton szedegette a földi gilisztákat, majd egy rendkívül sűrű tűztövis (*Piracantha coccinea*) bokorba futott a giliszta csokorral.

Másnap a hímet ugyanazon a helyen találtam, gilisztákat gyűjtögetve. Most is gyalogosan szállította az eleséget a tűztövis bokorba. Három etetést kivártam, majd átnéztem a bokrot, ahol kb. 1 méterre a földtől megtaláltam a fészket. A tojó rajta ült. A nagy forgalom miatt – nem akartam feltűnést kelteni – a fészket nem ellenőriztem. Március 2-án kora reggel jártam újra a helyszínen, hogy ellenőrizzem a költést. Meglepetésemre a hím madár ült a fészken, amely egyébként üres volt.

Egy másik érdekes adat ismeretében: mely szerint Schmidt Henrik tagtársunk február 8-án fekete rigó fészket talált Ujpesten 3 elpusztult fiókával, feltételezhető, hogy az általam megfigyelt madár már kirepült fiókákat etetett.

Zsoldos Árpád

Zsezse (*Carduelis flammea*) az etetőn

A zsezse Hajdúböszörményben ritka téli vendég. A város belterületén soha sem figyeltem meg. 1986. március 21-én délelőtt, csízek között egy zsezset is felfedeztem házunk udvarán, amint az etetőkunyhónál táplálkozott. A csízeket maga mellől elkergette. Ugyanez a madár aznap délben is visszatért.

Dr. Sóvágó Mihály

Békát zsákányoló töviszúró gébics (*Lanius collurio*)

A Szentés-Fertőn, 1987. szeptember 13-án az egyik fűzfáról szokatlanul nagy zsákmánnyal repült fel egy fiatal töviszúró gébics. Távcsővel nézve meglepődve tapasztaltam, hogy egy kis-méretű békát tart a csőrében. A béka már nem élt, belei lógtak, és vérzett. Repülés közben csőréből a lábába tette át a zsákmányt. A jelzett időszakban igen sok volt az apró béka, ennek látványa valószínűleg ingerelhette a madarat.

Szabó Ferenc

Madárállományok mennyiségi vizsgálata a Soproni-hegységben 1987-ben

Vizsgálat tárgya: Fészkelő populáció mennyiségi vizsgálata, egy adott erdőterületen (erdőrészletben.)

Terület jellemzői; leírása: A terület a Soproni Tájvédelmi Körzetben, a Soproni-hegység területén fekszik. Jele: Sopron 87/A erdőrészlet. Területe: 19,0 ha, ebből 0,8 ha felhagyott csemetékert néhány jegenyefenyővel és cserjékkel. Tszf.magassága: 310-400 m között. Fekvése: Ny-i, lejtése 15°. Faállomány kora: 68 év, záródása 85 %, elszórtan cserjék. Környező erdők: kocsánytalan tölgyes fiatal és középkorú állományok, középkorú lucos, telepített szelídgesztenyes idős fákkal.

Felső koronaszint fafajai: lucfenyő 30 %, erdei fenyő 20 %, fekete fenyő 20 %, kocsánytalan tölgy 20 %, vörösfenyő 10 %, szelídgesztenye elszórtan, felsorolt fenyőfajok csoportosan elegyesek.

Második koronaszint fafajai: gyertyán, kislevelű hárs.

Cserjeszint fajai: fagyal, csíkos kecskerágó, fekete bodza.

Aljnövényzet fajai: fehér perjeszittyó, erdei sédbúza, fekete áfonya, kis télizöld, szagos müge, hamvas szeder.

Felvételi módszer: A felvételi módszer gyakorlatilag Dr. Moskát Cs. (Mad.Táj. 1985. ápr.–jún.) által közölt standard módszerek közül, a terület térképező (revir) és a vonalas (line transect) módszerek kombinációja. Kiválasztottam egy viszonylag jól körülhatárolható területet. Célszerű egy erdőrészlet. Erről a térképi azonosítás után az 1:10000 méretarányú erdőgazdasági üzemi térkép segítségével, 1:2000 méretarányú másolatot készítettem pauszpapírra. A későbbiek során erről, mint alaptérképről készítettem minden terepi bejáráshoz külön munkatérképet, majd hasonló módon, minden fajról fajtérképet.

A kiválasztott erdőrészletben, melynek egyik oldala egy határozott egyenes (nyiladék) volt, erre mint alapra 25 m-ként merőleges egyeneseket jelöltem ki az erdőrészlet szélességében, feltűnő színű (sárga) festékkel. Ezek a terület szélességétől függően 140-210 m közötti egyenesek voltak. Minden páratlan számú egyenes végpontjait 1-től kezdve folyamatosan számozással láttam el. Ezek a számozott végpontok kizárják, hogy esetleg egy felvételi vonalat kihagyjunk. Az első vonal a terület szélétől 25 m-re, a többi ezután 50 m-re következik.

Az elkészített munka- és fajtérképeken is bejelöltem ezeket az egyeneseket. Ezután munkatérképpel a kézben 1-től elindulva a balról és jobbról 25-25 m-re levő jelölésekig megfigyelt, ill. halott fajokat a térképre bejelöltem, a megtett út hosszának figyelembevételével. Ilyen módon bejártam az egész terület hálózatát. A kiindulást célszerű minden felvételnél a terület ellenkező sarkában kezdeni, ezzel elkerülhető, hogy rendszeresen elkövessük ugyanazt a mintavételi hibát! Továbbiakat hasonlóan végeztem, mint az Dr. Moskát a terr.térk. módszernél leírta, azzal a kiegészítéssel, hogy minden példányt jelöltem a térképen nemcsak az éneklő hímeket, mert így a „csendesebb” fajokról is több adatot kaphatunk, nem is beszélve arról, ha véletlenül szeles, vagy borult időben tudjuk csak elvégezni valamelyik felvételt!

A mintavételeket általában reggel, közvetlenül világosodás előtt már célszerű elkezdni. Egy felvétel ekkora területen általában 2,5 – 3 órát vett igénybe. A fajtérképen célszerű havonként más színnel jelölni a megfigyeléseket, mert a munka esetleges későbbi értékelésekor is el tudjuk különíteni a közeli pontoknál (a revirek megállapításakor) pl. tavaszi vonulók mozgását a területen, amelyek esetleg félvezetőek lehetnek. — A vonalas módszerrel való kombinálás — bár lehet, hogy munkaigényesebb — de véleményem szerint pontosabb munkavégzést tesz lehetővé:

1. a sűrűn felfestett jelzések egyértelműen mutatják a haladási irányt és a megfigyelések határát, így véletlenül sem kerülhetünk közelebb 25 m-nél a következő fővonal megfigyelési határához.
2. Évek múltán is láthatóak a jelzések és lehetővé teszik, hogy évről-évre hasonló módszerrel elvégezhető legyen a felmérés.

Felvételek száma, ideje: 12 felvétel, de természetesen minél több a felvételek száma, annál pontosabb lehet az eredmény. Áprilisban 4 nap, májusban 4 nap, júniusban 3 nap, júliusban 1 nap. A munka során nem törekedtem a fészkek keresésére, de a bejárások során felfedezett lakott fészkeket és odukat bejelöltem a térképre, mint biztosan fészkelő párt. Egy revir megállapításához általában 3 pontot tartottam minimálisnak ill. elegendőnek, de előfordult olyan eset is, hogy pl. a szajkó és erdei fakusz fészkeinek megtalálása előtti bejárásoknál az illető sávban egyetlen adat (pont) sem utalt a faj jelenlétére! Így felvetődik még, e módszer további pontosításának igénye is.

Felvételek eredménye: fészkelő faj a területen 21 összesen 81 pár
 Nem fészkel, de előfordult még 16 faj.

Fészkelő fajok	megtalált fészek.ill. odu	megállapí- tott revir	összesen fészkelő pár	pár/10 ha
1. <i>C. palumbus</i>	—	2	2	1
2. <i>D. major</i>	1	—	1	0,5
3. <i>G. glandarius</i>	1	2	3	1,5
4. <i>P. major</i>	—	5	5	2,6
5. <i>P. caeruleus</i>	3	2	5	2,6
6. <i>P. ater</i>	3	—	3	1,5
7. <i>P. cristatus</i>	2	—	2	1
8. <i>S. europaea</i>	1	2	3	1,5
9. <i>C. familiaris</i>	1	2	3	1,5
10. <i>T. viscivorus</i>	2	—	2	1
11. <i>T. philomelos</i>	—	5	5	2,6
12. <i>T. merula</i>	1	4	5	2,6
13. <i>E. rubecula</i> x	1	7	8	4,2
14. <i>S. atricapilla</i> x	—	4	4	2,1
15. <i>P. collybita</i> x	—	1	1	0,5
16. <i>P. sibilatrix</i>	1	3	4	2,1
17. <i>R. regulus</i>	—	3	3	1,5
18. <i>R. ignicapillus</i>	—	5	5	2,6
19. <i>M. striata</i>	1	—	1	0,5
20. <i>C. coccothraustes</i>	—	1	1	0,5
21. <i>F. coelebs</i>	1	14	15	7,8
	19	62	81	—

Megjegyzés: x : a 0,8 ha-os felhagyott csemetekert területén költött 3 faj: *E. rubecula* 2 pár, *S. atricapilla* 2 pár, *P. collybita* 1 pár.

Nem fészkelő fajok: 16 faj

Április	pd	Május	pd	Június	pd
L. curvirostra	2	F. albicollis	1	P. pyrrhula	2
P. trochilus	9!	C. canorus	1	P. phoenicurus	1
P. modularis	1	S. vulgaris	3		
C. spinus	1	B. buteo	1		
D. martius	2	O. oriolus	1		
S. turtur	2	S. curruca	1		
C. brachydactyla	2	F. parva	1		
		S. turtur	3		

Feltűnő volt két faj, a *P. palustris* és a *C. brachydactyla*, mint fészkelők hiánya. Előbbi, mint kóborló sem mutatkozott a területen a felmérés ideje alatt.

D. major: oduja ritkás lucfenyő folt szélén. A szomszédos erdőrészekből rendszeresen átjárt több példány táplálkozni.

P. cristatus: 2 revir távolsága 150 m. Egyik odu 12 m magasan egy elszáradt feketefenyőben készült.

C. familiaris: 3 revir távolsága egymástól 120, 150 és 230 m. Két revir lucfenyő csoportban volt, egy fészkek pedig kocsánytalan tölgyek között, kéreg alatt, a földtől 4 m magasságban.

T. viscivorus: két fészkek távolsága 220 m. Egyik erdei fenyőn 4,5 m magasságban, a másik pedig 10 m magasan kocsánytalan tölgyön fészkel. A szomszéd erdőrészekben fészkelők rendszeresen átjárnak táplálkozni. A gyűrűzött fiatalok még június végén is rendszeresen a régi fészkek környékén mozogtak.

E. rubecula: revirek a területen viszonylag egyenletesen oszlanak el, átlagosan 160 m-ként. Két pár a volt csemetekertben fészkel.

S. atricapilla: két revir távolsága 60 ill. 80 m. bodzás és szedres foltokban. Két pár a volt csemetekertben fészkel.

P. collybita: egyetlen fészkelő pár a felhagyott csemetekertben fészkel.

P. sibilatrix: a revirek egymástól 60-220 m-re voltak. Egy pár erdefenyő csoportban a lehullott tűlevelek alá építette fészket.

R. regulus: mindhárom revir az erdőszéleken álló lucfenyők környékén volt.

R. ignicapillus: 3 revir az előző fajhoz hasonlóan az erdőszéli lucfenyők környékén, másik 2 pedig az erdő belsejében, 15-20 fából álló lucfenyő csoportokban volt.

F. coelebs: domináns faj a területen. A revirek eloszlása viszonylag egyenletes, 50-170 m között átlagosan 99 m.

Mogyorósi Sándor

Bütykös hattyúk (*Cygnus olor*) telelése Szegeden

A Szegedi Konzervgyár 1987. január 25-én értesített, hogy két napja hattyúk jelentek meg a gyár szennyvízgyűjtő taván. Másnap a 37. sz. Ujszegedi Helyi Csoport néhány tagjával a helyszínre mentünk, ahol négy hófehér tollazatú kifejlett és egy barnás-szürke fiatal bütykös hattyút figyeltünk meg az alig 2 hektárnyi kis tavon. Az egyik öreg példányon gyűrűt is láttunk, ezért a következő napon ezt és a fiatal madarat erős háló rádobásával megfogtuk. A befogott példányokat a rajtuk lévő litván és lengyel gyűrűk mellett magyar gyűrűkkel is elláttuk. A gyár dolgozó konzervipari növényi hulladékokkal (borsó, répa stb.) etették őket. A tartós nagy hidegben a környék vizei befagytak (Tisza, Fehér-tó stb.), e kis tó az állandó melegvíz befolyás miatt nem fagyott be. Az öt hattyú folyamatosan itt tanyázott a -15°C éjszakai hőmérséklet ellenére 02. 11-ig. Közben többször észlelték, hogy a nádból, sásból álló vízszéli növényzetet tépdesik. Február 11-én két pd. eltűnt. 27-én a gyűrűs öreg madarat a régi hídnál a Tiszán látta Domoki Ferenc. Március 1-jén egyedül a fiatal pd. maradt a konzervgyári tavon. Ekkor újra hideg idő volt, nappal is -10°C . Március 3-án ez is elrepült. 10-én a Fehér-tó melletti Fertő-tavon két öreg pd-t látott Széll Antal. A hattyúk szegedi vendégeskedéséről a Délmagyarország c. napilap kétszer is beszámolt, fotókkal illusztráltan.

Dr. Molnár Gyula

**Gyöngybagoly (*Tyto alba*) táplálkozási adatok
a Dunántúlról**

Tapsonyi templomtorony, 1982. 07.22.

Gyűjtő: Szép Csaba, Tapsony

	pd	%
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	5	16,0
Mezei cickány (<i>C. leucodon</i>)	1	3,3
Törpe egér (<i>M. minutus</i>)	1	3,3
Pirók egér (<i>A. agrarius</i>)	4	13,6
Mezei pocok (<i>M. arvalis</i>)	11	36,6
Földi pocok (<i>P. subterraneus</i>)	2	6,7
Csallitjáró pocok (<i>M. agrestis</i>)	1	3,3
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	1	3,3
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	4	13,6
	30	100,0

Naki templomtorony (Tolna m.) 1985. 01.27.

Gyűjtő: Tálos Róbert Dombóvár

	pd	%
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	13	18,5
Törpe cickány (<i>S. minutus</i>)	8	11,4
Keleti cickány (<i>Cr. suaveoleus</i>)	3	4,2
Mezei cickány (<i>cr. leucodon</i>)	2	2,8
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	7	10,0
Pirók egér (<i>A. agrarius</i>)	3	4,2
Házi patkány (<i>Rattus rattus</i>)	2	2,8
Erdei pocok (<i>Ch. glaerolus</i>)	4	5,6
Mezei pocok (<i>M. arvalis</i>)	21	30,0
Csallitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	1	1,4
Földi pocok (<i>P. subterraneus</i>)	2	2,8
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	3	4,2
Aves sp.	1	1,4
	70	100,0

Nagymányoki templomtorony (Tolna m.), 1985. 05. 21.

Gyűjtő: Stallenberger József, Nagymányok

	db	%
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	45	24,2
Törpe cickány (<i>S. minutus</i>)	14	7,5
Keleti cickány (<i>Cr. suaveoleus</i>)	48	25,9
Mezei cickány (<i>Cr. leucodon</i>)	1	0,5
Törpe egér (<i>M. minutus</i>)	13	6,9
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	8	4,3
Pirók egér (<i>A. agrarius</i>)	8	4,3
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	10	5,3
Patkány (<i>Rattus</i> sp.)	1	0,5
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	9	4,8
Földipocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	12	6,5
Erdei pocok (<i>Ch. glaerolus</i>)	2	2,8
Aves sp.	8	4,3

Várongi templomtorony, 1985. 02. 01.

Gyűjtő: Tálos Róbert, Dombóvár

	db	%
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	4	12,5
Törpe cickány (<i>S. minutus</i>)	4	12,5
Keleti cickány (<i>Cr. suaveoleus</i>)	5	15,6
Mezei cickány (<i>Cr. leucodon</i>)	2	6,2
Törpe egér (<i>M. minutus</i>)	1	3,1
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	4	12,5

Izményi templomtorony (Toln m.), 1985. 05. 22.

Gyűjtő: Stallenberger József, Nagymányok

	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	31	18,7
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	13	7,8
Keleti cickány (<i>Cr. suaveoleus</i>)	27	16,4
Mezei cickány (<i>Cr. leucodon</i>)	8	4,8
Vizi cickány (<i>Neomys</i> sp.)	10	6,1
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	14	8,5
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	5	3,0
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	12	7,2
Pirók egér (<i>A. agrarius</i>)	8	4,8
Erdei pocok (<i>Ch. glaerolus</i>)	1	0,6
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	14	8,5
Csalitjáró pocok (<i>M. agrestis</i>)	1	0,6
Aves sp.	7	4,3
	151	100,0

Váralja templomtorony (Tolna m.), 1985. 05. 23.

Gyűjtő: Stallenberger József, Nagymányok

	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	29	41,4
Törpe cickány (<i>S. minutus</i>)	2	2,8
Keleti cickány (<i>Cr. suaveoleus</i>)	13	18,6
Vizi cickány (<i>Neomys</i> sp.)	3	4,3
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	3	4,3
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	7	10,0
Pirók egér (<i>Ap. agrarius</i>)	4	5,7
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	1	1,4
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	8	10,0
Földi pocok (<i>P. subterraneus</i>)	12	17,2

Tamási, 1984. 12. 11.

Gyűjtő: Molnár Zoltán, Tamási

	db	%
Törpe cickány (<i>S. minutus</i>)	15	7,0
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	23	10,7
Keleti cickány (<i>Cr. suaveolens</i>)	61	28,4
Mezei cickány (<i>Cr. leucodon</i>)	15	6,9
Vizi cickány (<i>Neomys</i> sp.)	25	11,6
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	9	4,2
Pirók egér (<i>A. agrarius</i>)	12	5,6
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	11	5,1
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	2	0,9
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	12	5,6
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	18	8,4
Vizi pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	2	0,9

Dombóvár, Kurkulai erdő, Erdészház, 1983. 03. 19.

Gyűjtő: Bálint István és Bakonyi András, Dombóvár

	db	%
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	27	59,1
Törpecickány (<i>S. minutus</i>)	6	13,0
Vizi cickány (<i>Neomys</i> sp.)	1	2,1
Pirók egér (<i>A. agrarius</i>)	3	6,3
Földi pocok (<i>P. subterraneus</i>)	4	8,6
Mezei pocok (<i>M. arvalis</i>)	3	6,3
Csalitjáró pocok (<i>M. agrestis</i>)	1	2,1

Tab melletti elhagyott pajta, régi gabonaraktár, 1983. 03. 20.

Gyűjtő: Szatori János

	db	%
Erdei cickány (<i>S. araneus</i>)	3	
Törpe cickány (<i>S. minutus</i>)	3	
Földi pocok (<i>P. subterraneus</i>)	1	
Mezei pocok (<i>M. arvalis</i>)	4	
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	1	
Aves sp.	2	

Nagy Sándor

Adatok a gyöngybagoly (*Tyto alba*) táplálkozásához

Gyurácz József MME helyi csoport titkárának megbízásából Győr–Sopron megye hat helységében (Győrújbarát, Ménfőcsanak, Nyúl, Pannonhalma, Ravasz, Tényő) végeztem gyöngybagoly állományfelmérést. Csak a nyúli római katolikus templom tornyában találtam gyöngybagoly jelenlétére, fészkelésére utaló nyomokat. A többi helységben a templomok és a pannonhalmi bazilika tatarozása során dróthálával elzárták az ablaknyílásokat, réseket. A nyúli templomtoronyban friss köpetek mellett egy régi fészkaljat és az 1987. évi kemény tél idején elpusztult gyöngybagoly tetemet találtam. A köpetgyűjtéseket 1987. április végén végeztem. Száz friss köpet elemzését táblázatban adom meg. A gyöngybagoly zsákmánylistája arra vall, hogy sokat vadásznak a községben vagy közvetlen közelében. A falu nyugati szélén húzódik a Sokorói dombvonulat, előtte hatalmas lucernatábla van. Ezzel is magyarázható a magas mezei pocok és a mezei cickány fogyasztás. A nagyon kemény télen (-20°C) a házi verebek, mezei verebek, pintyek, cinegék csapatait dézsmálta a gyöngybagoly a házi egereken kívül.

Faj	pd	%
Madarak (Aves)		
Házi veréb (<i>Passer domesticus</i>)	12	4,87
Pinty ? (<i>Fringilla</i> sp.)	3	1,21
Mezei veréb (<i>Passer montanus</i>)	1	0,40
Kék cinege (<i>Parus caeruleus</i>)	1	0,40
Emlősök (Mammalia):		
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	76	30,89
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	63	25,60
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	49	19,91
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	21	8,56
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	11	4,47
Törpeegér (<i>Micromys minutus</i>)	9	3,56
Összesen:	246	100,00

Dr. Rékási József

Adatok a mezei poszáta (*Sylvia communis*) éneklésmódjához

A mezei poszáta a bokros domboldalak, cserjékkel benőtt árokpartok, mesgyeszélek viszonylag gyakori madara, de énekével kapcsolatban a mai irodalomban szinte semmiféle utalást nem találunk. A következő megfigyelést azért adom közre, hogy felhívjam a tagtársakat, különösen a fiatal madarászok figyelmét a más fajoknál is végzett hasonló megfigyelések lehetőségére.

1987. 5. 1-jén derült, nyáriasan meleg időben a Budaörs környéki dombok főleg galagonyával borított déli lejtőjén 17 percen át folyamatosan figyeltem egy mezei poszáta hímet. Mértem a percek belüli énekek számát (függetlenül a strófák hosszától) és feljegyeztem a különböző utánzásokat is. A mérést eredetileg 20 percre terveztem, de a 17. perc után megjelent a tojó, a hím kergetni kezdte és ezzel a folyamatos revirtartó ének megszakadt. A mérést 9,55-kor (nap szerint 8,55-kor) kezdtem:

1. perc	11 önálló strófa	
2. perc	9 önálló strófa	+ 1 strófa nászrepüléssel kombinálva
3. perc	5 önálló strófa	+ 1 strófa nászrepüléssel kombinálva
4. perc	8 önálló strófa	
5. perc	13 önálló strófa	
6. perc	17 önálló strófa	
7. perc	13 önálló strófa	
8. perc	15 önálló strófa	
9. perc	14 önálló strófa	
10. perc	14 önálló strófa	
11. perc	13 önálló strófa	
12. perc	13 önálló strófa	
13. perc	12 önálló strófa	
14. perc	12 önálló strófa	
15. perc	11 önálló strófa	+ 1 strófa nászrepüléssel kombinálva
15. perc	14 önálló strófa	
17. perc	17 önálló strófa	

Láthatjuk tehát, hogy a hím nagyon rövid szünetekkel szinte folyamatosan énekelt. Leggyakrabban utánozta a kenderike

hangját, de összesen 10 madárfaj énekét (hangját) sikerült strófái között megállapítani. Az utánzások mind nagyon élethűek, jól felismerhetőek voltak:

Fekete harkály (a madár reptében hallatott „kri–kri” hangja)

Tarka harkály (*Dendrocopos* sp.) (a „csitt” hang)

Sárgarigó (a jól ismert flóta töredékesen)

Füstifecske (vészhang)

Szécinege

Barátposzáta

Karvalyposzáta (május 1-jén még nem szólt a környéken karvalyposzáta, ez a hang valószínűleg még előző évi „gyűjtés”)

Tengelic

Kenderikae (énekhangok, nagyon sűrűn keverte saját énekébe)

Csicsörke (énekhang)

A rövid megfigyelés is sok érdekeset nyújtott, hosszabb idő alatt valószínűleg még jó néhány utánzott madárhangot lehetett volna kiszűrni. Az éneklés intenzitása is változik a napszakoktól, az időjárástól és a költés mindenkori állapotától függően. Mindez természetesen más énekesmadarakra is vonatkozik. Olyan megfigyelési, adatgyűjtési lehetőség, amihez nem szükséges költséges felszerelés, nagyon sok ráfordított idő, csupán egy óra, toll és jegyzetfüzet kell hozzá, valamint egy kevéske türelem és ügy-szeretet.

Schmidt Egon

Vegyes hírek

Közeledik a búbosbanka védelmének éve!

A tavaly ősszel Visegrádon tartott Választmányi Ülés az év madara c. programmal kapcsolatosan eddig gyűjtött tapasztalatok alapján már 1989 madaráról is döntött. Bebizonyosodott ugyanis, hogy egy év kevés arra, hogy jelentősebb lépések történjenek a kiválasztott faj gyakorlati védelme, elterjedésének, sűrűségviszonyainak, biológiájának jobb megismerése érdekében. Éppen ezért már most szeretnénk felhívni a figyelmet 1989. év madarára, a búbosbankára! A gyakorlati védelem egyik lehetősége a telepítés, a tágszajú mesterséges oduk kihelyezése. Ezek elkészítését már most el lehet kezdeni és a megfelelő helyek keresésére is bőven van idő és lehetőség. Nagyon hiányoznak az adatok madarunk hazai elterjedésével, életmódjával kapcsolatban, pótlásukra terepi megfigyelések és a naplókából kikeresett korábbi adatok összegezése révén már idén lehetőség nyílik. A megfelelő formában összeállított megfigyelési anyagoknak örömmel adunk helyet a Madártani Tájékoztató jövő évi számaiban.

Néhány javaslat a megfigyelésekhez:

A fészek elhelyezkedési (fafaj, ha oduban van, egyéb fészkelőhelyek, pl. kőrakás, istállópadlás stb. megnevezése). A fészek földtől számított magassága (az oduk aljának, a padlástérnek stb. a föld felszínétől mért távolsága).

A tavaszi érkezés időpontja.

Az utolsó őszi észlelések dátumai.

Állománysűrűséggel kapcsolatos adatok (pl. egy nagyobb gyümölcsösben, szőlőhegyen vagy kilométerben megadott folyóártérben fészkelő párok száma).

Kérjük tagtársainkat, hogy megfigyeléseikkel, adatok gyűjtésével már most segítsék elő a jövő évi „búbosbanka év” sikerét. Az adatokat gyűjti és a munkát koordinálja: Barta Zoltán Bakonyi Múzeum Zirc.

Schmidt Egon

Madárszámlálás territórium-térképezéssel

A modern ornitológia és ökológia egyre inkább megköveteli a hagyományos faunisztikai kutatásokból származtatható előfordulási adatok mellett a jóval több információt nyújtó egyedszámértékeket. Azonban még tapasztalt ornitológusoknak is szinte megoldhatatlan gondot jelent egy-egy terület madárfaunájának egyedsűrűségét megbecsülni. Pedig ezek az adatok számos esetben nélkülözhetetlen fontosságúak:

- Természetvédelmi területek kezelésekor
- Fajok és közösségek védelme érdekében
- Környezet- és természetvédelmi törvények meghatározásában és alkalmazásában
- Környezet stresszek, változások hatásának becslésekor
- Általános környezeti kontroll (monitoring) során
- Elméleti kutatásokban a populációk és közösségek tulajdonságainak vizsgálatakor. . .

A sokféle madárszámlálási módszer, amely egy terület egyszeri felmérésén alapul, sohasem a tényleges, úgynevezett abszolút egyedszámot becsli, lévén, hogy a madarak egy része a számlálás során elkerüli a megfigyelő figyelmét. Az ily módon alábecsült egyedszámot relatív egyedszámnak nevezzük, és tulajdonképpen a tényleges egyedszámnak csak egy jelzőjeként, indexeként foghatjuk fel. Gyakorlatilag mivel az egyes madárfajok megfigyelhetősége igen különböző (az éneklési, mozgási aktivitások eltérőek), és ráadásul szezonálisan, időjárástól és napszaktól függően változik, ezen egyedszám indexek használata igen korlátozott.

Az alábbiakban egy olyan nemzetközileg elfogadott madárszámlálási módszert ismertetek, amely segítségével az erdei énekesmadarak, harkályok, galambok és még néhány territóriumtartó faj egyedszáma fészkelési időben jól becsülhető.

A territórium-térképezési technika (Pinowski, J., Williamson, K. 1974 és Anon. 1969) során a megfigyelő a fészkelési idő folyamán többször bejárja a vizsgált területet, megfigyeléseit részletes térképen rögzíti, és a kapott adatokból a későbbiekben megpróbálja rekonstruálni a különböző fajok egyedeihez tartozó territóriumokat. A munka három nagy stádiumra bontható (terület-

kijelölés, adatfelvételezés, adatfeldolgozás), amelyeket az alábbiakban részletesen ismertetek.

1. Területkijelölés.

A kiválasztott erdőrészlet 15-20 hektárnyi viszonylag homogén állomány legyen. A területen például fatörzsekre festve tájékozási pontokat kell kijelölni. Legcélszerűbb a lehetőleg téglalap alakú vizsgálati területen 50 méteres élhosszúságú négyzethálót kijelölni. A négyzetek közepén a biztosabb tájékozódás végett érdemes egy azonosítási számot felfesteni a fatörzsrre. A számok egyben a haladási útvonalat is kijelölhetik a felvételezések során. Ezen előzetes munkákat már márciusban el lehet végezni. Nagy segítség a területkijelölésben egy hosszú (25 vagy 50 m) mérőszalag mellett egy segítőtárs is.

Nagyon fontos a vegetáció minél pontosabb jellemzése a gyakori fa- és cserjefajok felsorolásával, az állomány korának és a cserjeszint sűrűségének megjelölésével.

2. Adatfelvételezés.

Április-május során legalább 8-10 alkalommal kell ugyanannak a személynek elvégeznie a felvételezést, úgy, hogy a később érkező fajokról is elegendő adat álljon rendelkezésre. Minden alkalommal új térképen rögzítjük a megfigyelt (látott, hallott) egyedek észlelési helyét. A fajokat latin nevük rövidítésével jelölhetjük. A későbbi adatfeldolgozást segítő, a további adatokkal egészíthetjük ki térképünket (1. ábra):

- Több – azonos fajú – egyed egyidejű észlelésekor a térképen fel kell tüntetni, hogy biztosan különböző egyedekről van szó (a térképen szaggatott vonal)
- Regisztrálni kell az egyedek spontán, vagy a megfigyelő által előidézett helyváltoztatását (folyamatos vonal; „ugyanaz az egyed” jelölése)
- Aktív intraspecifikus (fajon belüli) összetűzések feljegyzése (+jel)
- A megtalált fészkek, oduk berajzolása (o jel)
- Hím, tojó, pár jelölése (lásd az 1. ábrát).

Az egyéb hasznos információkat a térképen egy-egy rövid szóval jelölhetjük.

A felvételezéseket a hajnali órákban kell végezni, mert a madarak ekkor a legaktívabbak. Haladási sebességünk 1-1,5 km/óra legyen, így egy 15 ha-os területet körülbelül 2-3 óra alatt lehet bejárni.

3. Adatfeldolgozás.

A megfigyeléseket otthon fajonként külön térképre kell átmásolni. Mivel e fajtérképeken egy-egy faj különböző időpontban megfigyelt adatai szerepelnek, más jelölést kell használnunk, mint a felvételezési térképeken. Az egymás utáni területbejárásokhoz (dátumokhoz) az ABC betűit rendelhetjük, tehát például a harmadik bejárás adatait C betűvel jelölhetjük a térképen (2. ábra). A költési időszak végén, a megfigyelések befejeztével a fajtérképen megpróbáljuk bejelölni a territóriumokat. Az egymáshoz közeli megfigyelések valószínűleg azonos territóriumot jelölnek, a szaggatott vonalak viszont biztos, hogy különböző territóriumokat választanak el. A nemzetközi szabvány szerint egy territórium kijelöléséhez meghatározott számú független megfigyelés szükséges:

Területbejárások száma	6	7	8	9	10
A territórium kijelöléséhez minimálisan szükséges megfigyelések száma	2	2	3	3	3

A territóriumok térképen való felismerésére mutat példát a 2. ábra. A regisztrált territóriumokat összeszámlálva fajonként megadhatjuk a becsült sűrűség (denzitás) értékeket például territórium/ha mértékegységben. Az összesítésben felsorolásszerűen feltüntethetjük a nem fészkelő fajokat is.

A territórium-térképezés munkaigényes feladat. A területkijelölés néhány napos munkáját nem tekintve is 30-35 óra terepi munkát jelent a kora hajnali órákban. Időt takaríthatunk meg, ha ugyanazt a kijelölt területet több éven keresztül újra és újra felmérjük. Így rendkívül fontos, és az irodalomban nemigen fellelhető adatokhoz juthatunk a különböző fajok állomány-ingadozásairól, illetve az egyirányú változásokról, amely lényeges információ mind a természetvédelem, mind az ornitológiára.

Az adatok felvételezése illetve feldolgozása során felmerült problémákkal forduljon a Természettudományi Múzeum Ökológiai Kutatócsoportjánál dr. Moskát Csabához, vagy Hraskó Gáborhoz.

Idézett irodalom:

Anon. (1969): Recommendation for an international standard for a mapping method in bird census work. — Polish Ecological Studies 3/4: 7-18.

Pinowski, J., Williamson, K. (1974): Introductory information of the Fourth Meeting of the International Bird Census Committee.

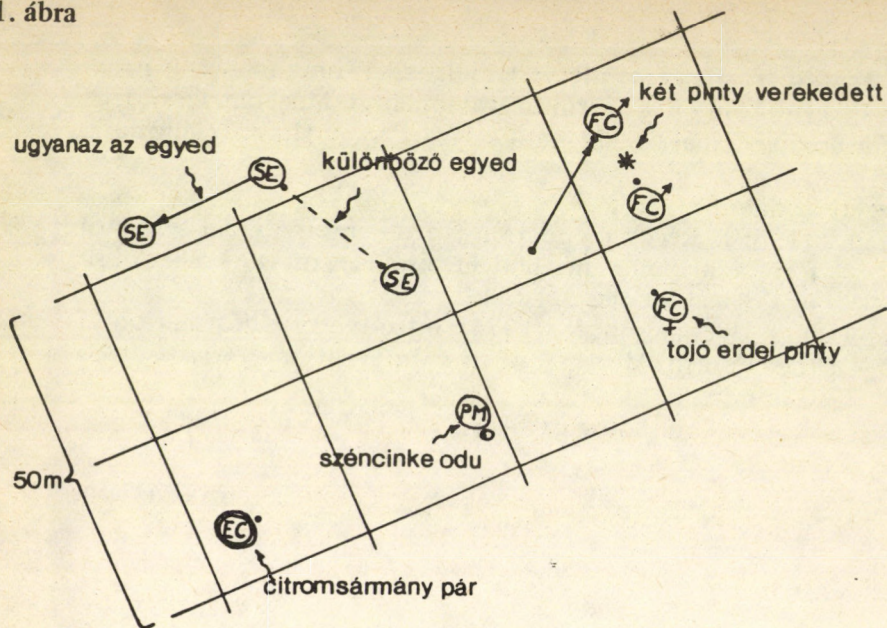
— Acta Ornithologica 14: 9-22.

Hraskó Gábor

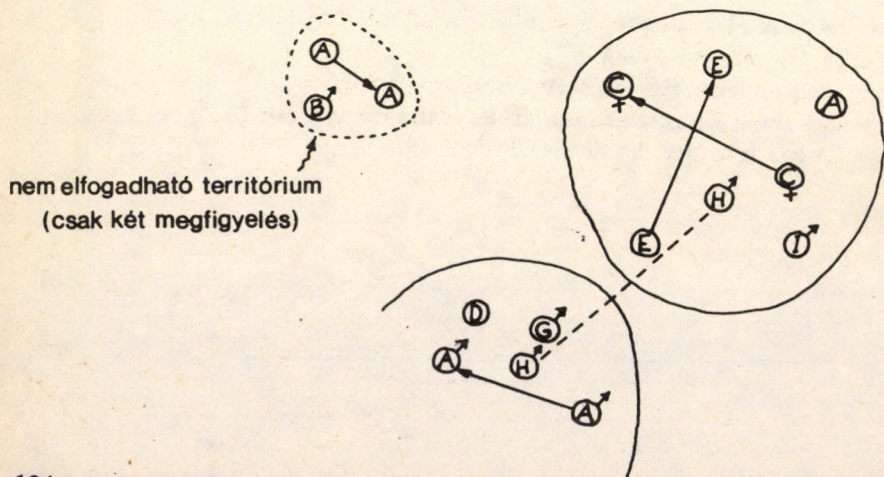
Az ábrák jegyzéke:

1. ábra A felvételezési térkép egy részlete a különböző jelölésekkel és magyarázatukkal.
2. ábra Példa a territóriumok szétválasztására a fajtérképen.
Az ábrán 9 független megfigyelés adatai vannak, ezeket A-tól I-ig az ABC betűivel jelöljük.

1. ábra

2. ábra

FELHÍVÁS

Az utóbbi években mind inkább sürgetőbbé vált az elektromos vezetékek okozta madárpusztulás csökkentése. Az eddigi tapasztalatok és irodalmi adatok szerint elsősorban a középvezetőségű, — 20 kV-os — vezetékek pusztítják el a legtöbb ragadozómadarat, gólyát, baglyot, stb. Annál is inkább foglalkoznunk kell ezzel a kérdéssel, mert egyre több pénzt és energiát fordítunk a ragadozómadár védelmi programokra, a gólya- és uhu védelmére.

A hónapokon keresztül őrzött kerecsensólyom fészekből kirepült fiatalokat percek alatt elpusztíthatja egy-egy villanyoszlop. A tapasztalatok szerint sok esetben egy több kilométeres vezeték oszlopsorából a pusztítás jelentős csökkentésére elegendő annak a néhánynak a szigeteléséről gondoskodni, amely a fészkelőhelyhez, stb. közel van és ami a pusztulás 80–90 %-át okozza. Annak megállapítására azonban, hogy melyik ez a néhány oszlop, adatokra, megfigyelésekre van szükségünk és ehhez kérjük tagtársaink segítségét.

A múlt év végén felvettük a kapcsolatot a Villamos Művek Trösztjével és ígéretet kaptunk arra, hogyha egy megfelelő szigetelési módot tudunk találni, mely nem zavarja a hálózati karbantartási munkákat és biztonságosan felhelyezhető, úgy a területi áramszolgáltató egységek — hasonlóan a gólya-fészek magasítóhoz — felszerelik azt az általunk megjelölt oszlopokra. Szeretném hangsúlyozni, hogy egyelőre arról szó sem lehet, hogy minden 20 kV-os oszlopot szigeteltessünk, hiszen ennek költségeit, amely meglehetősen magas, a természetvédelmi hatóságoknak kell biztosítani, tehát erre a pénzalapot meg kell teremteni! Azokat a potenciális veszélygócokat azonban, melyek egy-egy oszlopsornál jelentkeznek minél előbb meg kell szüntetni!

Kérem ezért tagtársaimat, hogy küldjék meg irodánknak erre vonatkozó adataikat és kérem, hogy működési területükön erejükhez mérten végezzenek ilyen irányú vizsgálatokat. Elsősorban

a nyílt területeken végigfutó oszlopsorok helyszíni vizsgálata szükséges, ill. olyan helyeké, ahol a madarak gyakran használják az oszlopokat pihenésre, vagy zsákmányszerzésre. Becslésünk szerint a vezetékek okozta madárpusztulás önmagában jelentősebb tényező, mint az itt veszélyeztetett madarakra ható összes többi veszélyforrás (lelövés, kiszedés, mérgezés, stb.). Ennek tudatában számítunk kedves tagtársaink aktív közreműködésére és konkrét segítségére.

Péchy Tamás

Magyar madárgyűrűzési adatok számítógépes adatbankja, megújulás lehetősége a madárgyűrűzésben

A madarak gyűrűzésével és visszafogásával nyert adatok számos, napjainkban különösen fontos kérdés megválaszolásához szükségesek, nélkülözhetetlenek. (Pl. egy adott helyen és időben fészkelő madárfaj állományának maximális és átlagos élettartama, túlélési esély alakulása, fészkelő egyedek hűsége előző évi fészkelő helyéhez, elvándorlás, bevándorlás mértéke, táplálkozási körzet, vonulási útvonalak, területek, stb.)

Különösen fontos tehát, hogy a megbízható fajismerettel rendelkező külső munkatársak által, nagy területeken, folyamatosan végzett gyűrűzőmunkával nyert adatok a legszélesebb körű felhasználásra legyenek alkalmasak és nem utolsó sorban hozzáférhetőek. A gyűrűzési adatok **számítógépes** adatbankjának kiépítéséig a visszafogott madarak adatait kartotékos rendszerben tárolták, amelyekből a különböző szempontok szerint történő válogatás sok időt és odafigyelést igénylő feladat.

A szempontok és a kartonok számának növekedésével a válogatás egyre nehezebb és sok esetben megoldhatatlanná vált. A magyar madárgyűrűzési adatok számítógépes adatbankját a Magyar Tudományos Akadémia Országos Kutatási Alap „Madárvonulási adatok számítógépes nyilvántartási rendszere és biometriai elemzése” című pályázata keretében, a Magyar Madártani Egyesület Ökológiai Kutatócsoportja készítette el 1987-ben.

A visszafogási adatok feldolgozásában meglévő hiányosságok

és a számítógépes nyilvántartási rendszerben rejlő lehetőségek alapján a számítógépes adatbank létrehozásával az alábbi célok megvalósítását tűztük ki:

1. Gyűrűzött madarak visszafogásainak számítógépes tárolása, folyamatos karbantartása.
2. A tárolt visszafogási adatok gyors, sokoldalú válogatási, lekérdezési lehetősége.
3. Visszafogási adatok cseréjének lehetősége az Európai Gyűrűző Szervezet (EURING) adatbankjával, illetve nemzeti gyűrűzőpontok számítógépes adatbankjaival.
4. A gyűrűzési és visszafogási adatokkal kapcsolatos adminisztratív munkák (nyilvántartások, nemzetközi és hazai levelezés) ellátása, gyűrűzők jobb informálása.

Az adatbankot egy IBM XT kompatibilis számítógépen az e célra kifejlesztett PRORING programcsomag felhasználásával hoztuk létre. A számítógép kapacitása elegendő a fenti célok megvalósítására és több millió visszafogási adat **tárolására**. Az adatbankban tárolásra kerül az összes ismert visszafogási adat, a gyűrűzők által év végén beküldött fogási összesítések, a kiadott gyűrűk nyilvántartása. A visszafogási adatokat az Európai Gyűrűző Szervezet (EURING) által 1979-ben kidolgozott kódrendszer alapján tároljuk.

Az adatok számítógépes nyilvántartása révén minden visszafogásról az eddiginél gyorsabb és részletesebb értesítést kapnak a gyűrűzők, megtalálók, gyűrűzőközpontok. A fogási összesítések segítségével olyan kérdésekre adhatunk választ a későbbiekben, hogy adott terület/ek/en, adott év/ek/ben milyen számban gyűrűztek adott faj/oka/t és ki/k/.

A számítógépes adatbank kiépítésével számítógép nagy sebességű és megbízható válogatási sajátosságait kihasználva lehetővé válik az EURING kódok alapján tárolt visszafogási adatok gyors, a legkülönbélebb szempontok szerinti válogatása és a kiválogatott adatok papíron, vagy további számítógépes feldolgozásához szükséges ASCII formátumu kiírása.

E rendkívül sokrétű válogatási lehetőség megnyitja az utat a több évtized során összegyűlt visszafogási adatok gyors hozzáférésehez a hazai és külföldi kutatók számára.

Lehetőség nyílik az ökológiai vizsgálatokhoz szükséges speciális adatkeresésekre, a kutatók szélesebb körének bevonására az adatok minél sokoldalúbb felhasználására, amely az adatgyűjtésbe fektetett időt, költséget nem sajnáló munka legnagyobb megbecsülése. A gyűrűzési adatok sokrétű feldolgozásának eredményei, tanulságai várhatóan hozzájárulnak a gyűrűzői munka irányba fejlődéséhez, mind az egyéni, mind pedig a tábori gyűrűzőmunkát illetően. Az adatgyűjtő és feldolgozó munka egyéges szinkronjának kialakulása révén joggal remélhetünk megújodást a madárgyűrűzés nagy hagyományú és sok munkatársat, tagtársat vonzó munkájában.

Szép Tibor

FELHÍVÁS

A MME és az ELTE Állatrendszertani és Ökológiai Tanszéke közösen az ország több területére kiterjedő adatgyűjtő rendszer kiépítését tervezi különböző énekesmadár fajokra vonatkozóan. Ez a felmérés abban különbözne a faunisztikai szakosztály által végzett rendszeres faunisztikai felvételezésektől, hogy csak bizonyos madárfajokra vonatkozna és nemcsak egyszerűen a faj jelenléte, vagy hiánya esetlegesen az egyedszáma lenne a fontos, hanem a költésére, táplálkozására, vagy más viselkedésformáira vonatkozó adatokat is rögzítené. Az 1988 januárjától működésbe lépő rendszer alapját azok a madármegfigyelést folytató tagtársak képeznék, akik rendszeresen végeznek terepbejárásokat és az ott végzett megfigyelésekről hajlandók adatlapokat kitölteni és azokat a központi irodába eljuttatni.

Kezdetben a harkályok, csúszkák és fakuszok elterjedésére, mennyiségi viszonyaira (költés-denzitás), költés- és táplálkozásbiológiájára vonatkozó felméréseket szeretnénk beindítani. E speciális táplálkozási viselkedést mutató csoporton belül vannak nagyon gyakori és sokféle elterjedésű fajok és vannak olyanok is, amelyek nagyon ritkák és csak speciális élőhelyeken fordulnak elő. Nem ismerjük pontosan az egyes fajok elterjedését, élőhelypreferenciáját, vagy éppen a fészkelésükről és táplálkozásukról

tudunk nagyon keveset. Hasonló felméréseket más országokban már régóta végeznek, többek között Svédországban egy ilyen vizsgálat eredményezte azt a felismerést, hogy a közép fakopáncs egyedszáma erősen csökken és bizonyos területekről 10–15 év alatt ki is pusztult. A fenti adatok remélhetően hozzásegítenek ahhoz, hogy megakadályozzuk, vagy legalábbis lassítsuk egyes madárfajok hazai kipusztulását. Ehhez a munkához azonban elengedhetetlenül szükséges, hogy minél több tagtársunk vegyen részt a munkában és az ország minden területéről legyenek megfelelő adatok. Kérjük tagtársainkat, hogy jelentkezésüket a MME Központi Irodájába küldjék (Adatbank jeligével). Az egyes területekre vonatkozó felméréseket adatlap segítségével egységesítenénk. Azoknak a tagtársaknak, akik visszaküldik a kitöltött adatlapokat automatikusan újat küldünk. További adatlapok szintén a Központi irodából igényelhetők (a borítékra mindenki írja rá, hogy ADATBANK). Az adatlap egy–egy madárfajra vonatkozó összes fontosabb információt tartalmazza, de természetesen az adatlapok részlegesen is kitölthetők, hiszen például a téli időszakban végzett megfigyelések feljegyzésekor nem lehetséges a költésre vonatkozó részt kitölteni. A résztvevők névsora, címe és állandó vizsgálati területe minden más résztvevő számára elérhető lesz, mivel az adatok tárolása számítógéppel történne.

Párhuzamosan a fenti fajokra vonatkozó adatlapok mellett szeretnénk közreadni egy remélhetően néhány éven belül egységesíthető adatlapot, amely a mesterséges odutelepeken fészkelő madarak költésparamétereit foglalná össze és amelynek segítségével az ország összes, rendszeresen ellenőrzött odutelepéről származó adatokat központilag lehetne nyilvántartani. Kérjük azok a tagtársaink, akik rendszeres ellenőrzéseket végeztek odutelepeken, hogy a Madártani Tájékoztatóban megjelent minta alapján összesítsék az 1987 évre vonatkozó adataikat és azt szíveskedjenek a Központi Iroda címére elküldeni (ADATBANK jeligével). Az adatközlők címére továbbiakban minden évben külön kérés nélkül küldünk új előrenyomtatott adatlapokat.

Őszintén reméljük, hogy sok tagtársunk fog lelkesen bekapcsolódni ezekbe a munkálatokba és még inkább reméljük, hogy ez a lelkesedés nem lesz kérészetű.

A munkához mindenkinek sok sikert kívánunk.

MME-ELTE-ADATBANK
Dr. Török János

ADATLAP
(Harkályok, csúszkák, fakusok)

Madárfaj (név, kor, ivar)

Hely:

Legközelebbi település neve:

Élőhely rövid leírása:

Fészkelés

Fafaj:

Élő, vagy elhalt rész:

Odu magassága (földfelszíntől):

Nyílás nagysága (mm v. 0,1 mm), szélesség:

magasság:

Nyílás tájoltsága:

Költés

Tojások száma:

kikelt fiókák sz.:

repülős fiókák sz.:

Időpontok (év, hó, nap)

első tojás lerakása:

első fióka kikélése:

fiókák kirepülése:

Megjegyzés:

Fafaj (amelyen a madár keres):

Keresés időtartama:

Keresési magasság:

Keresési hely, törzs (átmérő, cm):

ág (átmérő, cm):

levél:

termés:

Megjegyzés (Pl. időjárás):

Megfogott madarak biometriai adatai

kor

csőr hossz

tarsush.

szárnyh.

farokh.

testtömeg

(koponyától)

Hím:

Tojó:

Egyéb adatok (Pl. szárnyformula):

Beküldő neve és címe:

ADATLAP
(Oduköltők, éves összesítő)

Odutelep helye: Legközelebbi település neve:

Ellenőrzések időpontjai:

Ellenőrzést végző/k/ neve és címe:

Az élőhely rövid leírása:

Az odutelep nagysága ha-ban:

A kihelyezett oduk száma, típusa, egymástól való távolsága, átlagos kihelyezési magasság (esetleg térképvázat külön lapra):

Az időjárással kapcsolatos megjegyzések:

Egyéb megjegyzések:

Odu	Madár- faj	Kor	Tojások száma	Kikelt fi.száma	Kirepült fi.száma	Első toj. ler.ideje	Első fiók. kikel.ideje
-----	---------------	-----	------------------	--------------------	----------------------	------------------------	---------------------------

1.

2.

3.

4.

5.

Odu	Első fiók. kir.ideje	Meggyű- rűz.fi.sz.	kor	csőrh.	Biometria i adatok	tarsush.	szárnyh.	farokh.	súly
-----	-------------------------	-----------------------	-----	--------	-----------------------	----------	----------	---------	------

1. tojó

hím

2. tojó

hím

3. tojó

hím

4. tojó

hím

5. tojó

hím

Beküldő neve és címe:

A KISZ ELTE Bizottsága Természetvédelmi Klub tevékenysége

A klub 1983-ban alakult azzal a céllal, hogy aktívan dolgozzék a természet- és környezetvédelem ügyéért: tájékozzék, tájékoztasson és hasson, kapcsolatokat keressen és teremtsen más hasonló csoportokkal, s adott esetben segítse elő más csoportok keletkezését.

Tagjaink létszáma 1986-ban közel 400 fő volt. Az aktív tagok munkacsoportokba szerveződve dolgoznak. Státuszukat tekintve az ELTE KISZ-Bizottság felügyelete alatt állunk.

A megalakulás után a hazai környezet állapotát bemutató előadás sorozatot szerveztünk. A látogatók és érdeklődők száma elérte a 100-at. Számos kapcsolatot építettünk ki más csoportokkal. Megkezdtük a Sajtószemle kiadását. Ez a kiadványunk két hetente, tematikus szerkesztésben kb. 12 oldal terjedelemben kivonatokat közöl magyar és külföldi napilapokból, folyóiratokból, kiadványokból, könyvekből. A referált kiadványok száma közel 100. A Sajtószemle jelenleg stencilezve, igen korlátozott példányszámban (80 pld.) lát napvilágot.

1984 májusában jelent meg **TERMÉSZETVÉDELEM** című belső tájékoztatónk első példánya, folyóiratszerű szerkesztésben. Feladata, hogy fórumot biztosítson az amatőr környezetvédő csoportoknak, a szakembereknek – többek közt a sajtóban közlésre el nem fogadott cikkeik megjelentetésével. Az átlagosan két havonta megjelenő kiadvány első öt száma stencilezve, 250 példányban készült. Technikai korlátok miatt a szakmai cikkekhez szükséges illusztrációk (ábrák, táblázatok) elkészítésére nem volt módunk. Az olvasók visszajelzései és saját igényeink nyomán áttértünk a nyomdai előállításra. Próbálkoztunk a nyomdai szedéssel (ami lényegesen megkönnyíténé munkánkat), de költsége túlnő anyagi lehetőségeinken. Így jelenleg fotókészen adjuk nyomdába a Természetvédelmet. Ez a kiadványunk a klubtagsági díj (évi 120,- Ft) ellenében jut el olvasóihoz. Több jogi személy, intézmény (számos MTA intézet, az OKTH felügyelőségei) fizeti a tagdíjat azért, hogy kapja ezt a belső tájékoztatót. A Természetvédelem megtalálható

egyetemek, főiskolák, gimnáziumok könyvtárában, valamint számos közművelődési intézményben. Cserepéldányként kapja több intézmény, pl. a Környezetvédelmi Intézet.

A Természetvédelem színvonalát jelzi, hogy a sajtó időnként átvesz írásainkból (legutóbb a Forrás 1987. 1. száma), vagy a közlőírások alapján adott témában kéri fel szerzőinket cikk írására. Több szerzőnk publikációs jegyzékében hivatkozik a Természetvédelemben megjelent írására, vagy utal tudományos dolgozatában a kiadványra.

A TERMÉSZETVÉDELEM ma 800 példányban készül.

Tevékenységünk másik ága a Szigetköz élővilágának felméréseivel foglalkozó munkacsoport. 1985. augusztusában Tatán szerveztünk e témára tanácskozást. Itt indul el az **ÉLŐ SZIGETKÖZ** akció, amelyhez több amatőr természetvédelmi csoport csatlakozott. A hosszútávra tervezett munka (10-15 év) első lépéseként 1986 nyarán előkészítő szakmai táborokat szerveztünk Cikolaszigeten. Cél a Szigetköz jelenlegi természeti állapotának felmérése, a már meglévő felmérések kiegészítése, az 1995-ben megépülő GNV üzembehelyezése után várható változások nyomonkövetése, a szakemberek és a közvélemény tájékoztatása.

A klub talán legközismertebb munkacsoportja a Szársomlyó hegy védelmével foglalkozik. E természetvédelmi területen egy kőbánya működik, amely gyors ütemben fogyasztja a védett növények élőhelyét, eközben környezetvédelmi problémákat okoz a közeli Nagyharsány községben. A klub tájékoztató munkája és nyomása eredményeképpen a régóta holtvágányon álló úgyben várhatóan kompromisszumos megoldás születik. A Szársomlyó élővilágának felmérésben, a környezeti hatástanulmány készítésében a klub szakemberei folyamatosan részt vettek.

Nemzetközi kapcsolataink egyre szélesednek, 1985-ben tagjaink több nemzetközi találkozón, táborban vettek részt. Az egyetemi – főiskolai klubok részére általunk szervezett 1985-ös és 86-os találkozók, valamint információs kiadványok segítségével több hazai csoportot is bevontunk a nemzetközi kapcsolatrendszerbe. 1985 augusztusában tartottunk megbeszélést csehszlovák, román, lengyel amatőr természetvédők részvételével. Itt egy a szocialista országok érdeklődő környezetvédőit összekapcsoló

információs hálózat, a GREEWAY tervei rajzolódnak ki. A hálózaton belül a kapcsolattartást a jelenleg a klub által készített angol nyelvű körlevelek, valamint az évenkénti találkozók (1986 őszén Síkfőkúton volt ilyen találkozó) biztosítják.

Tevékenységünk legújabb területe a környezetvédelmi nevelés. E munkacsoport budapest középiskolások köréből szerveződik, célja ismereteink, tapasztalataink átadása, részvétel a savas esők okozta erdőpusztulás nemzetközi szintű felmérésben, és nem utolsósorban utánpótlásuk felnevelése.

Figyeljünk a szárnyukon megjelölt tűzokokra

Kutatási programunk résztémájaként 1987 évben kísérleti jelleggel szárnyjelzéssel láttunk el 5 Dévaványáról kitelepülő fiatal tűzokot. A kísérleti jellegű jelölés célja, hogy folyamatosan adatokat nyerjünk az egyedileg is megkülönböztethető példányok beilleszkedéséről, mozgásáról, s mindazt az elmúlt telek felvetetek: diszmigrációról és vándorlásról.

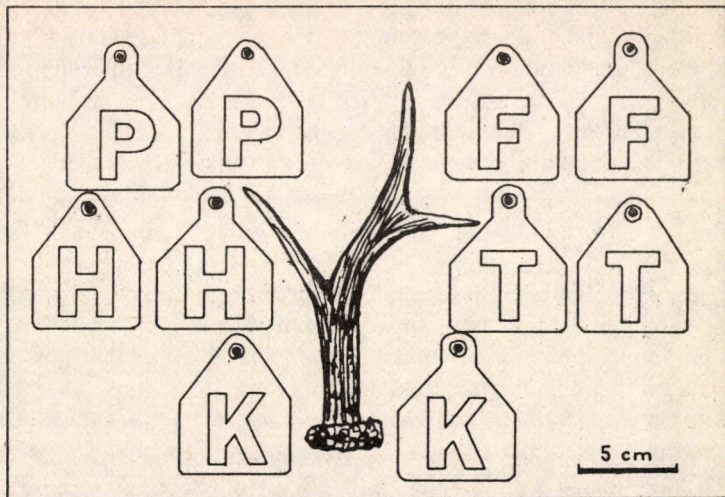
A madarak szárnyredőjére (patagium) helyeztünk fel sárga színű szárnyjeleket, melyeken betűk vannak. A szárnyjelek nagyságát a mellékelt rajz szemlélteti azzal, hogy egy őz agancs szarát rajzoltunk közéjük. A mintegy 5-6 cm-es betűk megfelelő nagytású kézi távcsővel is több száz méterről leolvashatók.

Kérjük, hogy aki madarászás során olyan tűzokkal találkozik, amelyiken szárnyjel van, írja meg megfigyelését az alábbi módon: időpont, hely (község és terület megnevezés), tartózkodási hely növényzete, csapat nagyság, szárnyjel színe és betűje.

Pl.: 1988. január 16. Dévaványa—Atyaszeg, ősgyep

32 pd-os csapatban sárga P jelű madár.

A megfigyelést az Erdészeti és Faipari Egyetem Vadgazdálkodási Tanszékére (9401 Sopron, Pf:132), vagy a Dévaványai TK-ba (5510 Dévaványa, Tűzoktelep) szíveskedjenek küldeni.

1. ábra: Túzok szárnyjelek és viszonyításként
egy őzágancs szár

Dr.Faragó Sándor

Részleges albino barátposzáta (*Sylvia atricapilla*)

1986. szeptember 25-én Dombóváron az Arany János tér parkjában egy légykapószerűen vadászó madarat láttam meg. Többször felreppent, de zsákmány nélkül tért vissza a helyére. Egy barátposzáta volt, tollazata teljesen vajszerű, csak a háta volt sötétebb. Egyetlen biztos ismertetője a barna fejtető volt.

Király Gergely

Albino füstifecskék (*Hirundo rustica*) Jánossomorja környékén

A községünkötől 2 km-re lévő kenderüzem területén kb 110 pár füstifecske él. 1984 júliusában, az első fészekaljok kirepülésekor egy albino példányt láttak a helybeliek. Fajtársai állandóan zaklatták, támadták, szinte nem is jutott táplálékhoz. Mire a helyszínre értem, már elpusztulva találtam. Színezete egyöntetű, kissé piszkos-fehér, kivéve a homlok és a torokfoltot, ahol a piros helyett rozsdabarna volt. 1985-ben ismét jelentettek 1 db albino füstifecskét ugyanebből a kolóniából. Ez a példány korábban kelt ki az átlagnál s kevesebb támadás érte. Rövid ideig figyelhették meg, mert hamarosan eltűnt. Egész nyaka és feje barnás színezetű volt.

Balsay Sándor

Tagtársaink figyelmébe!

„AZ ISMERETLEN MADÁRZENE” címmel egyedülálló madárhanglemezt jelentet meg előreláthatólag 1987 év közepéig a Hungaroton Magyar Hanglemezgyártó Vállalat. Nemzetközi viszonylatban is ez lesz az első „ornito—muzikológiai” hanglemez, mely számos hazai és távoli égtájakon élő madár hangadását mutatja be, egyrészt úgy, ahogyan az emberi fül a természetben hallja őket, s egyúttal nagyfokú lassított formáikban is, tehát feltárva tényleges mikroszkopikus hangszerkezetüket,

melyet az ember még soha nem hallott és nem hallhatott, jól-lehet maguk a madarak – ők természetesen lassítás nélkül – teljes részletességükben észlelnek.

A lemez minden példája merőben új, mélyreható ismereteket nyújt a madarak hangjáról, az egyszerűektől a legfejlettebbek felé haladva. Különös jelentőségű az az új felismerés, melynek a lemez meghallgatásakor mindenki részese lehet, hogy egyes énekesmadárfajok megtévesztően emberies formájú, népdalszerű strofikus zenei dallammintákat fejlesztettek ki, másodpercenként olykor 100-150 parányi hangot (zenei hangközt) is megszólaltatva. A lemez bemutatja a madárhang-evolúciónak mind a zenei, mind a nem zenei útját. Ennek az akusztikus mikrovilágnak a megismerése új utakat mutat a madártani kutatások egyéb területei (a hangok jelentéstana, idegfiziológiája, a viselkedéstan stb.), valamint az elméleti zenetudomány számára is.

A lemez Szőke Péter tagtársunk (a MTA ny.tudományos főmunkatársa) 30 évi kutatómunkájának legfőbb eredményeit mutatja be hangokban, magyar, angol, német és francia magyarázófüzet melléklettel segítve a megértést. Ezek elméleti jelentőségét a szerző „A zene eredet és három világa” című, 1982-ben a Magvetőnél megjelent könyvében fejtette ki.

Ezt az előzetes hírt azért közöljük, hogy érdeklődő tagtársaink idejében gondolhassanak majd a lemez megszerzésére, ha az a boltokban megjelenik.

Jó fajismeret + jó hangismeret
szaktudás + precíz munka
TERMÉSZETVÉDELEM

**Madárállományok változásának nyomonkövetése pontszámlálással
A Magyar Madártani Egyesület új kutatási programja**

A különböző madárfajok állományai évről-évre ingadoznak, s így sokszor nehezen mutathatók ki a tartós csökkenések, vagy növekedések. Természetvédelmi szempontból azonban ezek időbeli felismerése rendkívül fontos. A veszélyeztetett ragadozómadarak, továbbá egyes gémfélék évenkénti állományfelmérése viszonylag jól megszervezett Magyarországon, ugyanakkor nagyon keveset tudunk az énekesmadarak költőállományainak változásairól. Az utóbbi években Európa egyre több országában alkalmaznak már egy viszonylag egyszerű madárszámlálási módszert, mely alkalmas az állományváltozások nyomonkövetésére. A módszert először svéd kutatók fejlesztették ki téli madárszámlálásra, majd a dánok alkalmazták először fészkelő állományokra. Az utóbbi években ezért mint dán módszert emlegetik. Bár a módszer megfelelő szintű szakismeretet igényel (madárfajok biztos felismerése a terepen, énekhangok ismerete), azt gyakorlott madarászok könnyen elsajátíthatják. 1988-ban a Magyar Madártani Egyesület is bevezeti ezt az eljárást, s ezáltal kér minden olyan madarászt – akinek a fent említett szakismerete megvan –, hogy csatlakozzon a programhoz. A módszer pontos leírását a magyar viszonyokhoz igazítva adjuk meg. Ettől eltérni nem szabad, mivel akkor az eredmények nem lesznek összehasonlíthatók.

Válasszunk ki egy erdős területet, s egy viszonylag szélcsendes napon – ha nem zuhog az eső – menjünk ki hajnalban u.n. pontszámlálást végezni. Ez a nap mindenképpen május 1. és május 20. között legyen. Célszerű már május elején próbálkozni, mert ha véletlenül rossz az időjárás, még egy későbbi időpontban is tudunk menni. Mivel a legtöbb madárfaj a haj-

nali, kora reggeli órákban a legélénkebb, napkelte után fél órával már kezdhetjük a munkát, de azt be kell fejeznünk legkésőbb délelőtt 9 órakor.

A területen egy útvonalat járjunk be, ahol meg-megállva pár percig figyeljük a madarakat, és a látottakat, hallottakat szorgalmasan jegyzeteljük. Egy-egy ponton pontosan 5 percet álljunk (nézzük az órákat!), s ügyeljünk arra, hogy a pontok között legalább 200–200 m távolság legyen. Összesen 20 ponton álljunk le, s minden ponton jegyezzük fel a látott és hallott madarak számát, párokra átszámítva (pl. 1 éneklő him értéke = 1 pár, 1 fészek = 1 pár, 1 kirepült család = 1 pár, 1 élelmet hordó tojó = 1 pár, stb.). Így mind a 20 pontra kapunk egy-egy fajlistát, s minden fajnév mellé egy számot, azaz az adott pont körül észlelt párok számát, pl. a 8-as ponton volt: erdei pinty (3), barátságosáta (1), csilp-csalp füzike (1), feketerigó (2), szén-cinege (1), stb. A tőlünk nagyon messze eső, kb. 100 m-en túli madarakat ne vegyük figyelembe. Az adatok feldolgozásához a Természettudományi Múzeum Ökológiai Kutatócsoportja számítógépes lehetőséget biztosít, ezért az adatokat az alábbi címre kérjük elküldeni:

Természettudományi Múzeum, Ökológiai Kutatócsoport,
1088 Budapest, Baross u. 13.

A borítékra írjuk rá:

Waliczky Zoltán, „MME-pontszámlálási program”.

Az adatok mellé kérjük még az alábbiakat is:

- a pontszámlálás dátuma,
- községhatár,
- a számláló személy neve,
- élőhely egyszerű jellemzése kódszámmal (mind a 20 pontra)

számkódok:

1	=	vágásterület
2	=	cserjés
3	=	fiatal, záródott erdő
4	=	öreg erdő
5	=	ligetes erdő, gyümölcsös

- betűkódok:* A = lomboserdő
 B = fenyves
 C = vegyeserdő (több a lombhullató fa)
 D = vegyeserdő (több a fenyő)
 E = egyéb, éspedig . . .

– megjegyzések.

Egyelőre csak erdei élőhelyeken dolgozzunk, de a későbbiekben majd célszerű lesz kiterjeszteni a programot más típusú élőhelyekre is.

A beküldött adatokból akkor rajzolódik ki az állományingadozás, ha majd éveken keresztül ugyanazokon a pontokon elvégezzük a számlálást. A központi adatbankban a nagyszámú megfigyelést minden élőhelytípusra összesítjük, s a sok adatot együttesen kezeljük. Az állományváltozások menetét statisztikai számításokkal kapjuk meg.

Összefoglalva: Ha rendelkezel a megfelelő szakismerettel, NE MULASZD EL a részvételt a programban! Ez évente csak egy korai felkészítés! Ennyit megér! (Tanácsos dolog a 20 pont mindegyikét jól megjelölni, pl. fatörzsre aljafestéssel számot festve, hogy jövőre is visszataláljunk ugyanezekre a pontokra!)

A módszer lényege tehát:

- erdős területen egy útvonal,
- megállások száma: 20 ponton az útvonal mentén,
- pontok közötti távolság: 200 m,
- minden hallott és látott madarat fel kell jegyezni, párokra átszámítva,
- a tőlünk nagyon messze, kb. 100 m-re eső madarakat már nem kell feljegyezni,
- minden pontra írjuk fel az élőhelytípust is (szám és betűkód).

NE FELEDD: 1-napi munkával hozzájárulhatsz fontos természetvédelmi programokhoz!

Összeállította a Magyar Madártani Egyesület megbízásából:

Dr. Moskát Csaba és Waliczky Zoltán,
 akik készségesen állnak az érdeklődők rendelkezésére levélben, személyesen,
 vagy a 130-034/33 m. és a 130-035/33 m.
 telefonszámon.

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Andrési Pál: A nagy őrgébics (<i>Lanius excubitor</i>) előfordulása Magyarországon 1974 és 1984 között.	46
Andrési Pál: Víztaposók előfordulása Magyarországon 1975 és 1984 között	45
Balsay Sándor: Albino füstifecskek (<i>Hirundo rustica</i>) Jánossomorja környékén.	116
Balsay Sándor: Hóbagoly (<i>Nyctea scandiaca</i>) a Hanságban	31
Dr.Bankovics Attila: Kerceréce (<i>Bucephala clangula</i>) nyári előfordulása.	31
Dr.Bankovics Attila: A héja (<i>Accipiter gentilis</i>) északi alfaja a Kiskunságban.	30
Dr.Bozsko Szvetlana: Nagy partfutó (<i>Cladris canutus</i>) Balatonaligán.	24
Császár Ede: ICBP Konferencia. A szocialista országok madártani együttműködésének lehetőségei	3
Ecsedi Zoltán: Kis hattyú (<i>Cignus bewicki</i>) megfigyelése a virágoskúti halastavakon.	29
Emri T.—Győrösy T.—Zeke T.: Késői előfordulások a Hortobágyon 1986. őszén	33
Dr.Faragó Sándor: Figyeljünk a szárnyukon megjelölt tűzokokra!	112
Dr.Faragó Sándor: Tűzok (<i>Otis tarda</i>) elhullások 1986/87 telén Magyarországon	14
Dr.Faragó Sándor: Magyarország tűzok (<i>Otis tarda</i>) állománya az 1987.évi februári felmérés alapján	8
Dr.Faragó Sándor: Összefoglaló jelentés a Gönyü-Szob közti Duna szakasz (1791—1708 fkm) 1986.aug. 1987.ápr. időszakának vízimadár mozgalmairól	38
Hraskó Gábor: Madárszámlálás territórium-térképezéssel . .	100
Illényi András: Fenyvescinege (<i>Parus ater</i>) költése Balatonfüreden	32
Jakab Béla: Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) adatok 1986-ból.	22

Dr.Kalotás Zsolt: Egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>) különös pusztulása.	82
Kertész László: Műfészekben költő örvös galamb (<i>Columba palumbus</i>).	21
Kertész László: A seregély (<i>Sturnus vulgaris</i>) burgonyabogár fogyasztásáról.	81
Király Gergely: Részleges aórbino barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>).	116
Konyhás Sándor: Aranylilék (<i>Pluvialis apricaria</i>) nagyszámú tavaszi átvonulása a Hortobágyon.	29
Dr.Kovács Gábor: Faunisztikai adatok a Hortobágy 1987-es nyárvégi őszi madármozgalmából.	35
Dr.Kovács Gábor: Szokatlan összetételű nádi gémtelep a Hortobágyon.	79
Dr.Kovács Gábor: Eleonóra-sólyom (<i>Falco eleonorae</i>) a Hortobágyon.	27
Krug Tibor: Házi rozsdafarkú (<i>Phoenicurus ochruros</i>) különös fészkelése.	81
Lisztes János: Ujabb adat a rózsás gödény (<i>Pelecanus onocrotalus</i>) előfordulásairól.	34
Lőrincz István: Kékcsőrű réce (<i>Oxyura leucocephala</i>) megfigyelés Szolnok közelében.	28
Mogyorósi Sándor: Madárállományok mennyiség vizsgálata a Soproni-hegységben 1987-ben.	86
Mogyorósi Sándor: Széncinege (<i>Parus maior</i>) és fenyvescinege (<i>Parus ater</i>) fészkelése molnárfecske fészében.	82
Dr.Molnár Gyula: Bütykös hattyúk (<i>Cygnus olor</i>) telelése Szegeden.	91
Molnár László: Kis sirály (<i>Iarus minutus</i>) előfordulások 1984-1985.	50
Molnár László: adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából XV.	56
Nagy Antal: Fehérkarmú vércse (<i>Falco naumanni</i>) megfigyelése.	35

Nagy Antal: Rózsás gödény (<i>Pelecanus onocrotalus</i>) újabb hazai előfordulása	34
Nagy Sándor: Gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) táplálkozási adatok a Dunántúlról	92
Orbán Zoltán: Költőláda lapostetőn fészkelő búbospacsirták (<i>Galerida cristata</i>) részére	18
Orbán Zoltán: Lapostetőn fészkelő barázdabillegető (<i>Motacilla alba</i>)	83
Péchy Tamás: Felhívás.	105
Pénzes László: Vékonycsőrű víztaposók (<i>Phalaropus lobatus</i>) május előfordulása Mocsa határában	32
Pénzes Zoltán – Pénzes László: Üstökösreçe (<i>Netta rufina</i>) költése Mocsa határában	25
Dr.Rékási József: Adatok a gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) táplálkozásához.	96
Dr.Rékási József: Holló (<i>Corvus corax</i>) Pécs külvárosában	27
Dr.Sághy Antal: Kiegészítés dr.Faragó Sándor jelentéséhez	49
Schmidt András – Sós Endre: Vándor partfutó (<i>Calidris melanotos</i>) Magyarországon	24
Schmidt Egon: Adatok a mezei poszáta (<i>Sylvia communis</i>) éneklésmódjához.	97
Schmidt Egon: Éneklő csicsörkék (<i>Serinus serinus</i>) januárban	84
Schmidt Egon: Közeledik a búbosbanka védelmének éve ..	99
Sipos László – Orbán Zoltán: Kerecsenfiókákat (<i>Falco cherrug</i> zsákmányoló héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	19
Dr.Sóvágó Mihály: Zsezse (<i>Carduelis flammea</i>) az etetőn ..	86
Szabó Ferenc: Békát zsákmányoló tövisszűrő gébics (<i>Lanius colluris</i>)	86
Szalai Ferenc: Érdekes költések 1987-ben a Mátra vidékén.	26
Szép Tibor: Magyar madárgyűrűzési adatok számítógépes adatbankja, megújulás lehetősége a madárgyűrűzésben	106

Tirják László: A kormosfejű cinege (<i>Parus montanus</i>) populációja a Szigetközben	28
Tóth János: Ritka találkozás	25
Dr.Török János: Felhívás.	108
Varga Zsolt: Ragadozómadár felmérések és fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) fészkelés Komárom megye déli részén.	20
Dr.Vörös László Zsigmond: Jelentés a „túzok éve 86” akció tapasztalatairól Fejér megyében	12
Zeke T. – Emri T. – Győrösy T.: A kis sirály (<i>Larus minutus</i>) tömeges átnyarálása a Hortobágyon 1987-ben	83
Zeke T. – Emri T. – Győrösy T.: Adatok a nyárvégi limikola vonuláshoz a Hortobágy középső, nyugati területeiről (1987.07.vége és 09. eleje).	53
Zsoldos Árpád: Fekete rigó (<i>Turdus merula</i>) februári fészkelése	85

**Kizárólag belső terjesztésre.
Készült a Magyar Madártani Egyesület
házinyomdájában
Felelős kiadó: Péchy Tamás**